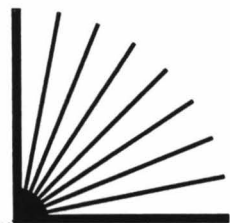

U-notat 1/96

Ungdoms utdannings- og yrkesplaner 1993

**Noen sentrale resultater fra en oppfølgingsundersøkelse av unges
utdannings- og yrkesplaner fra 1991 til 1993**

Rolf Edvardsen

NIFU

Norsk institutt for studier
av forskning og utdanning

Oversikt over rapporter om ungdoms utdannings- og yrkesvalg de senere år.

- Borgersen, Anne Marie og Rolf Edvardsen (1983): Yrkeskarriere og samfunnsengasjement. En oppfølgingsundersøkelse av universitetsutdannede kvinner og menn med ulik sosial bakgrunn. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Melding 1983:5.
- Edvardsen, Rolf (1991): Valg av utdanning og yrke. Betydningen av kjønn, sosial og geografisk bakgrunn ved utdannings- og yrkesvalg. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Rapport 12/91.
- Edvardsen, Rolf (1993): Ungdoms utdannings- yrkesplaner. Noen sentrale resultater fra en undersøkelse om 16- og 18-åringers utdannings- og yrkesplaner i 1991. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 13/93.
- Edvardsen, Rolf (1995): Yrkesvalgsmotiver. Resultater fra en undersøkelse om 16- og 18-åringers utdannings- og yrkesplaner i 1991. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 4/95.
- Eeg-Henriksen, Fride (1983): Fra skolegang til poengsamling. Utdannings- og yrkesplaner blant avgangselever ved videregående skole 1980. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Melding 1983:7.
- Grue, Lars (1988): Ønske det, ville det - men gjøre det En undersøkelse av rekrutteringspotensialet til førskolelærerutdanningen. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Notat 5/88.
- Sandberg, Nina og Nils Vibe (1995): Alle kan ikke bli frisører. Søkning og opptak til videregående opplæring. Evaluering av Reform 94. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 3/95.
- Utdanning og arbeidsmarked. En oversikt over situasjonen på arbeidsmarkedet for ulike typer høyere utdanning. Årlig publikasjon f.o.m. 1985.

FORORD

Etter initiativ og støtte fra Sosialdepartement og Universitetsrådet foretok NAVFs utredningsinstitutt vinteren 1991 en spørreskjemaundersøkelse blant 16- og 18-åringer. Denne undersøkelsen ble fulgt opp av en tilsvarende undersøkelse vinteren 1993, hvor de som hadde svart på den første undersøkelsen fikk et nytt skjema.

Formålet var bl.a. å kartlegge endringer i yrkes- og utdanningsplaner og å fremskaffe mer viten om hvorfor de unge velger som de gjør.

Rapport 13/93 "Ungdoms utdannings- og yrkesplaner" og Rapport 4/95 "Yrkesvalgmotiver" gir sentrale resultater fra undersøkelsen i 1991. Dette U-notatet gir en oversikt over de viktigste resultatene i 1993, samt en sammenligning med undersøkelsen i 1991. Materialet vil bli grundigere analysert i andre rapporter og artikler.

Oslo, mars 1996

Per Olaf Aamodt

INNHOOLD

FORORD	3
INNHOOLD	5
TABELLOVERSIKT	7
1 INNLEDNING	13
2 AKTIVITET I 1993	19
3 ØNSKER OG VIRKELIGHET	29
4 DET NÆRMESTE VALGET	36
5 LANGSIKTIGE UTDANNINGSPLANER	43
6 FAGVALG	52
7 YRKESPLANER	58
8 FRAMTIDSMULIGHETER PÅ ARBEIDSMARKEDET	65
9 FRITIDSAKTIVITETER	77
VEDLEGGSTABELLER	110

TABELLOVERSIKT

Tabell 1.1	1974-kullet fordelt etter aktivitet ifølge Statistisk sentralbyrås utdanningsstatistikk og Utredningsinstituttets undersøkelse.	17
Tabell 2.1	Fordeling etter aktivitet i 1991 og 1993.	20
Tabell 2.2	1972-kullet fordelt etter aktiviteter i 1991 og 1993.	21
Tabell 2.3	Fordeling etter skoleslag i 1991 og 1993.	23
Tabell 2.4	De som var på allmennfaglig studieretnings 3. årstrinn i 1991 fordelt etter skoleslag i 1993. Kjønn og fars yrke.	26
Tabell 3.1	Ønsket aktivitet for 18- og 20-åringer i 1993. Sammenligning med 1991.	30
Tabell 3.2	Prosentandel som gjør hva de har ønsket å gjøre ved ulike aktiviteter og andelen som ikke kom inn på ønsket aktivitet.	31
Tabell 3.3	Ønsket aktivitet for 18-åringer (1974-kullet) i 1993. Kjønn, fars yrke og karakterer.	33
Tabell 3.4	Ønsket aktivitet for 20-åringer (1972-kullet) i 1993. Kjønn, fars yrke og karakterer.	34
Tabell 4.1	1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 (1991).	36
Tabell 4.2	1974-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og aktivitet i 1993.	39
Tabell 4.3	1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og aktivitet i 1993.	40
Tabell 4.4	Respondenter fra 1974-kullet (18-åringene) fordelt etter hva de tror de vil gjøre høsten 1993 og karakterer i grunnskolen.	41
Tabell 5.1	Fordeling etter utdanningsplaner. Gutter og jenter fra 1974-kullet i 1991 og 1993	44
Tabell 5.2	Fordeling etter utdanningsplaner. Gutter og jenter fra 1972-kullet i 1991 og 1993.	45
Tabell 5.3	Gutter fra 1974-kullet fordelt etter planlagt utdanningsnivå i 1991 og 1993.	47
Tabell 5.4	Gutter og jenter fordelt etter kull og planlagt høyeste utdanningsnivå.	48
Tabell 5.5	Respondenter fordelt etter kull, fars yrke og planlagt høyeste utdanningsnivå.	49
Tabell 5.6	Respondenter fordelt etter kull, karakterer og planlagt høyeste utdanningsnivå.	50
Tabell 6.1	Fordeling etter kull og fagvalg i 1991 og 1993.	54
Tabell 6.2	Fagvalg i 1993 etter kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	56

Tabell 7.1	Antall respondenter som helt bestemt eller nokså bestemt tar sikte på et yrke eller arbeidsfelt. Endringer fra 1991 til 1993.	58
Tabell 7.2	Prosentandel som helt bestemt eller nokså bestemt tar sikte på et yrke eller arbeidsfelt. Kull, kjønn og fars yrke 1991 og 1993.	60
Tabell 7.3	Yrkesplaner for dem som tok sikte på et bestemt yrke eller fagfelt. Sammenligning mellom 18-åringer i 1991 og 1993 (1. og 2. kolonne), og mellom 1972-kullet som 18-åringer i 1991 og 20- åringer i 1993 (1. og 3. kolonne).	63
Tabell 8.1	Prosentandel som tror at de vil være i inntektsgivende arbeid om ti år. Kull, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	66
Tabell 8.2	Prosentandel som er helt sikre, nokså sikre osv. på at de vil være i arbeid om ti år.	67
Tabell 8.3	Prosentandel som tror at de vil ha en jobb som de liker om ti år. Kull, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	68
Tabell 8.4	Gutter og jenter fordelt etter hva de vil gjøre dersom de har barn om ti år og kull.	69
Tabell 8.5	Gutter og jenter fordelt etter hva de vil gjøre dersom de har barn om ti år og fars yrke.	70
Tabell 8.6	Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat næringsvirksomhet blant unge. Kull, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	72
Tabell 8.7	Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat næringsvirksomhet blant unge. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	73
Tabell 8.8	Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat virksomhet etter planlagt utdanningsnivå.	74
Tabell 8.9	Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat virksomhet for dem som tar sikte på bestemt fagområder på universitets- og høyskolenivå.	75
Tabell 9.1	Prosentandel fra 1974- og 1972-kullet som er medlemmer i ulike foreninger, organisasjoner og klubber.	78
Tabell 9.2	Prosentandel som er medlem av forening/klubb/organisasjon. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	79
Tabell 9.3	Prosentandel som har deltatt i aktiviteter foreningen den siste måneden (møter, øvelser, trening m.m.) Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	81
Tabell 9.4	Medlemmer i ulike organisasjoner, foreninger og klubber fordelt etter planlagt høyeste utdanningsnivå.	83

Tabell 9.5	Prosentandel fra 1974- og 1972-kullet som har vært på teater, restaurant, diskotek osv. i løpet av den siste måneden.	85
Tabell 9.6	Prosentandel av de unge som har vært på teater, restaurant, diskotek osv. Kjønn og fars yrke.	86
Tabell 9.7	Prosentandel av de unge som har vært på teater, restaurant, diskotek osv. Karakterer.	87
Tabell 9.8	Respondenter fordelt etter aktiviteter den siste måneden og planlagt høyeste utdanningsnivå.	88
Tabell 9.9	Prosentandel fra 1974- og 1972-kullet som har lest ulike former for litteratur i den siste uken før de besvarte spørreskjemaet. . .	90
Tabell 9.10	Prosentandel som har lest ulike former for litteratur i den siste uken før de svarte på spørreskjemaet. Kjønn og fars yrke. . . .	91
Tabell 9.11	Prosentandel som har lest ulike former for litteratur i den siste uken før de svarte på spørreskjemaet. Karakterer.	92
Tabell 9.12	Respondenter fordelt etter lesevaner og planlagt høyeste utdanningsnivå.	93
Tabell 9.13	Prosentandel som ville ha valgt ulike TV-programmer hvis bare ett program kunne velges en kveld. Kull.	94
Tabell 9.14	Prosentandel som ville ha valgt ulike TV-programmer hvis bare ett program kunne velges en kveld. Kjønn og fars yrke.	95
Tabell 9.15	Prosentandel som ville ha valgt ulike TV-programmer hvis bare ett program kunne velges en kveld. Karakterer.	96
Tabell 9.16	Respondenter fordelt etter TV-preferanser og planlagt høyeste utdanningsnivå.	97
Tabell 9.17	Prosentandel som foretrekker en bestemt musikkform. Etter førstevalg og tre best likte. 1974- og 1972-kullet.	99
Tabell 9.18	Prosentandel som foretrekker ulike musikkformer (blant de tre best likte). Kjønn og fars yrke.	100
Tabell 9.19	Prosentandel som foretrekker ulike musikkformer (blant de tre best likte). Karakterer.	101
Tabell 9.20	Respondenter fordelt etter musikksmak og planlagt høyeste utdanningsnivå.	103
Tabell 9.21	Prosentandel som foretrekker ulike former for idrett og mosjon. 1974- og 1972-kullet.	104
Tabell 9.22	Prosentandel som foretrekker ulike former for idrett og mosjon. Kjønn og fars yrke.	105
Tabell 9.23	Prosentandel som foretrekker ulike former for idrett og mosjon. Karakterer.	106
Tabell 9.24	Respondenter fordelt etter idrettspreferanser og planlagt høyeste utdanningsnivå.	106

Vedleggstabeller

Tabell V.2.1	Fordeling etter aktivitet i 1993. Kjønn og fars yrke. 1974-kullet.	110
Tabell V.2.2	Fordeling etter aktivitet i 1993 og karakterer. 1974-kullet.	111
Tabell V.2.3	Fordeling etter aktivitet i 1993. 1974-kullet. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	112
Tabell V.2.4	Fordeling etter aktivitet i 1993. Kjønn og fars yrke. 1972-kullet.	113
Tabell V.2.5	Fordeling etter aktivitet i 1993 og karakterer. 1972-kullet.	114
Tabell V.2.6	Fordeling etter aktivitet i 1993. 1972-kullet. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	115
Tabell V.2.7	Fordeling etter skoleslag i 1993. Kjønn og fars yrke. 1974-kullet.	116
Tabell V.2.8	Fordeling etter skoleslag i 1993. Karakterer i grunnskolen. 1974-kullet. . .	117
Tabell V.2.9	Fordeling etter skoleslag i 1993. 1974-kullet. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	118
Tabell V.2.10	Fordeling etter skoleslag i 1993. Kjønn og fars yrke. 1972-kullet.	119
Tabell V.2.11	Fordeling etter skoleslag i 1993. Karakterer i grunnskolen. 1972-kullet . .	120
Tabell V.2.12	Fordeling etter skoleslag i 1993. 1972-kullet. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	121
Tabell V.3.1	Ønsket aktivitet for 18- og 20-åringer i 1993. Sammenligning med 1991. Gutter og jenter.	122
Tabell V.3.2	Ønsket aktivitet for 18- og 20-åringer i 1993. Sammenligning med 1991. Fars yrke. .	123
Tabell V.3.3	Ønsket aktivitet for 1974- og 1972-kullet (18-og 20-åringer) i 1993. Karakterpoenggrupper.	124
Tabell V.4.1	1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993. Gutter og jenter.	125
Tabell V.4.2	1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og fars yrke.	126
Tabell V.4.3	1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og karakterer i grunnskolen.	127
Tabell V.4.4	1974-kullet (18-åringer) fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	128
Tabell V.4.5	1972-kullet (20-åringer) fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	129

Tabell V.5.1	1974-kullet fordelt etter skoleslag og trinn i 1993 og planlagt høyeste utdanning.	130
Tabell V.5.2	1972-kullet fordelt etter skole/studier i 1993 og planlagt høyeste utdanning. . . .	131
Tabell V.5.3	1974- og 1972-kullet fordelt etter karakterer i grunnskolen og planlagt høyeste utdanning i 1993.	131
Tabell V.5.4	1974- og 1972-kullet fordelt etter kjønn, fars yrke, karakterer i grunnskolen og planlagt høyeste utdanning i 1993.	132
Tabell V.6.1	Fagvalg i 1991 og 1993 samt antall som har endret mening mellom de to år. 1974-kullet.	133
Tabell V.6.2	Fagvalg i 1991 og 1993 samt antall som har endret mening mellom de to år. 1972-kullet.	134
Tabell V.6.3	Endringer i fagvalg fra 1991 til 1993 for dem som tar sikte på universitet og høyskole. 1974- og 1972-kullet samlet. . .	135
Tabell V.6.4	Gutter og jenter fordelt etter fagvalg i 1991 og 1993.	136
Tabell V.6.5	Respondenter fordelt etter fagvalg i 1991 og 1993 og fars yrke.	137
Tabell V.6.6	Respondenter fordelt etter fagvalg i 1991 og 1993 og karakterer i grunnskolen. . . .	138
Tabell V.7.1	Prosentandel som tar sikte på et bestemt yrke i 1991 og 1993. Kull og planlagt høyeste utdanning.	139
Tabell V.7.2	Yrkesplaner for dem som tok sikte på et bestemt yrke eller fagfelt. Kjønn og fars yrke.	140
Tabell V.7.3	Yrkesplaner for dem som tok sikte på et bestemt yrke eller fagfelt. Kjønn, yrke og karakterer.	141
Tabell V.9.1	Prosentandel som er medlem i ulike foreninger, organisasjoner o.l. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen. . .	142
Tabell V.9.2	Prosentandel som har deltatt aktivt i ulike foreninger, organisasjoner o.l. i løpet av den siste måneden. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	143
Tabell V.9.3	Prosentandel som har vært på teater, klassisk konsert, kino, diskotek osv. i løpet av den siste måneden. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	144
Tabell V.9.4	Prosentandel som har lest aviser, tegneseriehefter, skjønnlitteratur osv. i løpet av den siste uken. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	145
Tabell V.9.5	Prosentandel som foretrekker ulike TV-programmer. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	146

Tabell V.9.6	Prosentandel som har oppgitt rock, pop osv. som en av tre best likte musikkformer. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	147
Tabell V.9.7	Prosentandel som har oppgitt om de liker individuell idrett, lagidrett, mosjon eller ingen idrett best. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.	148
Tabell V.9.8	Idrettspreferanser for respondenter som kan tenke seg å arbeide i 34 spesifiserte stillinger og som også mener at de passer til stillingen.	149

1 INNLEDNING

Undersøkelse av unges valg av utdanning og yrke

Utredningsinstituttet utførte i februar 1991 en spørreskjemaundersøkelse blant 16- og 18-åringer om deres utdannings- og yrkesvalg. Undersøkelsen bygger på et tilfeldig utvalg på 3.000 unge født i 1974 og 3.000 født i 1972.

Undersøkelsen ble fulgt opp ved at et nytt spørreskjema ble sendt til det samme utvalget i februar 1993. Oppfølgingsundersøkelsen omfatter bare dem som svarte på spørreskjemaet i 1991. Den skal belyse endringer i utdannings- og yrkesplaner og gi grunnlag for å studere de unges gang gjennom utdanningssystemet. I 1993-undersøkelsen er det i tillegg tatt opp enkelte nye forhold som skal belyse valgprosessen, med blant annet spørsmål om gjeldsfrykt og fritidsaktiviteter.

I februar 1993 var noen av de yngste blitt 19 år og noen av de eldste 21 år. For å gjøre fremstillingen enkel har vi likevel betegnet de yngste som 18-åringer og de eldste som 20-åringer gjennom hele rapporten.

Formålene med undersøkelsen

Vi kan peke på sju forhold som gjør det viktig å gjennomføre en så stor undersøkelse:

- A) Med tanke på den store økningen i studenttallene de siste årene er det viktig å se på rekrutteringspotensialet til høyere utdanning.
- B) Svarene vil gi et grunnlag for å studere yrkesvalgprosessen.
- C) Har alle unge like muligheter til å gjennomføre sine planer? Kjønn, sosial og geografisk bakgrunn blir sentrale bakgrunnsvariabler i undersøkelsen.
- D) Undersøkelsen kan være et ledd i en rekke undersøkelser, som gir oss anledning til å undersøke endringer i utdanningspreferanser over et lenger tidsrom.
- E) Gjennomstrømningen i utdanningen har til dels vært uhensiktsmessig, fordi mange har tatt utdanninger utelukkende for å samle poeng, eller de har tatt flere grunnkurs i videregående skoler, fordi det ikke har vært tilstrekkelig tilbud på videregående kurs. Undersøkelsen kan fortelle noe om hvem som går omveier og hvorfor.
- F) Undersøkelsen har dannet grunnlag for en analyse av den fremtidige rekrutteringen til hjemmehjelperyrket. Den kan

eventuelt være et grunnlag for tilsvarende analyser av rekrutteringen til andre yrker.

- G) Undersøkelsen vil bli et ledd i evalueringen av Reform 94. Det er planlagt tilsvarende undersøkelser av 1978-kullet i 1995 og 1997. Dette vil gi en mulighet til å sammenligne et av de siste kullene fra den gamle ordningen med det første kullet som kommer inn under Reform 94. Det er særlig forhold som henger sammen med gjennomstrømningen i utdanningen som vil være i fokus ved denne sammenligningen.

Noen sentrale variabler

Det vil være noen sentrale variabler som vil gå igjen i hele notatet, og som vi derfor skal behandle nærmere her. Det gjelder

- utdannings- og yrkesplaner
- sosial bakgrunn
- gruppering etter utdanning
- karakterer

Utdannings- og yrkesplaner

De unges utdanningsplaner på kort og lang sikt har en sentral plass i undersøkelsen. Det spørres om planene for høsten 1993, men i tillegg også om hvor langvarig utdanning respondenten har tenkt å ta. Svarene på det siste spørsmålet oppleves antagelig mer uforpliktende enn svarene på det første. Selv om mange kan tenke seg en langvarig utdanning, vil neppe alle kunne gjennomføre denne. Vi har imidlertid merket oss at en større andel av respondentene tar sikte på en universitets- eller høgskoleutdanning i 1993 enn i 1991.

Spørsmålet om utdanningsnivå er prekodet. Høgskoleutdanning, universitetsutdanning og doktorgradsstudier er blant de gitte alternativene.

Spørsmålet om det fremtidige yrket er stilt som et åpent spørsmål. Nordisk Yrkesklassifisering (NYK) har vært utgangspunkt ved kodingen av svarene.

Sosial bakgrunn

Sosial bakgrunn kan defineres på ulike måter. Fars og mors yrke og fars og mors utdanning kan være sentrale mål for sosial bakgrunn. I Rapport 4/1995 påvises det at fars og mors yrke og fars og mors utdanning hver for seg påvirker barnas utdanningsvalg. Etter som det er en sterk samvariasjon mellom fars og mors yrke, fars og mors utdanning, fars yrke og utdanning og mors yrke og utdanning, vil resultatet ikke bli svært galt om en velger bare en av disse variablene. Det har

vært vanlig å benytte fars yrke som mål på sosial bakgrunn, og det har da også blitt gjort gjennomgående i denne rapporten.

Statistisk sentralbyrås "Standard for inndeling etter sosioøkonomisk status" danner grunnlaget for grupperingen etter fars yrke. Funksjonærer er delt i fire grupper: Funksjonærer på laveste kompetansenivå, funksjonær på nest laveste kompetansenivå, funksjonær på nest høyeste kompetansenivå og funksjonær på høyeste kompetansenivå. Arbeidere er delt i to grupper: Ufaglært arbeider og faglært arbeider. Fra disse har vi trukket bønder, fiskere mm. Det er også med en åttende gruppe hvor fars yrke er uoppgitt, eller hvor han ikke er yrkesaktiv.

I tabellene i denne rapporten har vi utelukkende brukt en todeling av fars yrke, hvor funksjonær er den ene gruppen og arbeider eller arbeider/bonde er den andre. Arbeider/bonde er mest brukt, men i enkelte tilfeller har det vært mer interessant å sammenligne bare med arbeider, som da betyr faglært eller ufaglært arbeider. Det fremgår av tabellteksten om arbeider eller arbeider/bonde har blitt brukt i tabellene.

Karakterer

De gjennomgående variablene som er brukt i denne rapporten er kjønn, fars yrke og karakterer. Karakter blir en svært viktig variabel i notatet. Det er derfor nødvendig å bruke noe plass på å beskrive denne variabelen.

Det ble spurt om respondentenes karakter i engelsk, norsk og matematikk i avslutningsåret i grunnskolen. Disse karakterene har vi gitt verdiene:

Lg = 1
Ng = 2
G = 3
Mg = 4
Sg = 5

Når vi slår sammen karakterene i de tre fagene, er karakteren i matematikk gitt dobbelt vekt. Årsaken til dette er at det er sterk korrelasjon mellom karakterene i engelsk og norsk, hvor jentene har de klart beste karakterene, mens vi mangler karakterer i naturfag. Rapport 4/1995 gjengir tall som sannsynliggjør at det er en forholdsvis sterk korrelasjon mellom karakterene i naturfag og matematikk, hvor guttene hevder seg bedre enn i engelsk og norsk. Følgelig vil vi antagelig komme nærmere en "korrekt" gjennomsnittskarakter hvis matematikk gis dobbel vekt.

De karakterpoengene vi kommer fram til kan variere fra 4 (Lg i alle tre fag) til 20 (Sg i alle tre fag). Flertallet i vår undersøkelse (74 prosent) er imidlertid samlet i et belte f.o.m. 12 t.o.m. 16 karakterpoeng.

Det vil bli benyttet en femdelt karakterskala som følger:

- 1 = 5 - 10 karakterpoeng
- 2 = 11 - 12 karakterpoeng
- 3 = 13 - 14 karakterpoeng
- 4 = 15 - 16 karakterpoeng
- 5 = 17 - 20 karakterpoeng

Det vil også bli benyttet en todelt karakterskalaen som følger:

- Svake karakterer = 5 - 14 karakterpoeng
- Gode karakterer = 15 - 20 karakterpoeng

Svarprosent

Svarprosenten for 1974-kullet var 73 i 1991 og 70,5 i 1993. For 1972-kullet var svarprosenten 66,2 i 1991 og 71,7 i 1993. Svarprosenten var altså omtrent like stor for de to kull i 1993. Det betyr at svarfordelingen neppe har blitt skjevere i 1993 enn i 1991 mellom de to kullene, slik at det ikke er grunnlag for å vekte etter kull.

For guttene var svarprosenten 65,1 prosent i 1991 og 67,3 prosent i 1993. For jentene var svarprosenten 74,5 prosent i 1991 og 74,7 prosent i 1993. Det betyr at svarprosenten i relasjon til det opprinnelige utvalget er 43,7 prosent for gutter og 55,6 prosent for jenter, altså en vesentlig forskjell.

Årsakene til denne forskjellen kan antagelig deles i to komponenter:

- A) At man går på skole betyr at svarprosenten blir høyere enn hvis en ikke går på skole og at man går på allmennfaglig studieretning fører også til en høyere svarprosent både for gutter og jenter. Jenter går hyppigere på skole enn gutter, og også hyppigere på allmennfaglig studieretning.
- B) Jenter er antagelig mer pliktoppfyllende enn gutter mht å besvare spørreskjemaer, slik at svarprosenten for jenter ville blitt høyere om alle andre forhold var like.

Det kan se ut som om den første komponenten er langt viktigere enn den siste uten at dette kan sies med sikkerhet. Skoledeltagelse (særlig allmennfaglig studieretning) kan forklare mye av ulikhetene i svarprosent. Det betyr at hvis vi blåser opp tallene for guttene, slik at guttene veier like mye som jentene i totaltallene, oppnår vi bare at tallene for en bestemt gruppe gutter blir blåst opp, nemlig tallene for gutter som går på skole.

Hvis den viktigste grunnen til skjevheter i svarprosentene er at færre gutter enn jenter går på skole (og på allmennfaglig studieretning), ville skjevhetene bare tilsynelatende bli

rettet opp. Vi ville ha brukt en fremgangsmåte som forutsatte at bare komponent B gjorde seg gjeldende - at jenter er mer pliktoppfyllende enn gutter med hensyn til å besvare spørreskjemaer.

Tabell 1.1 viser hvordan 1974-kullet fordelte seg etter hovedaktiviteter i 1993 i henhold til Statistisk sentralbyrås statistikk sammenlignet med fordelingen i Utredningsinstituttets undersøkelse. Av dem som besvarte Utredningsinstituttets spørreskjema hadde 46,7 prosent fulgt normal progresjon og var i allmennfaglig studieretnings tredje klassetrinn. Statistisk sentralbyrås utdanningsstatistikk viser at bare 36,1 prosent av hele populasjonen var på denne utdanning og trinn. Elever på allmennfaglig studieretning er med andre ord sterkt overrepresentert i Utredningsinstituttets undersøkelse, mens særlig de som ikke er under utdanning er underrepresentert.

Tabell 1.1 1974-kullet fordelt etter aktivitet ifølge Statistisk sentralbyrås utdanningsstatistikk og Utredningsinstituttets undersøkelse.

Hovedaktivitet februar 1993 (1. oktober 1992) 1974-kullet	Statist. sentralbyrå x)	Utredn. instit.
Videreg.skole allmennfag VK II	36,1	46,7
Videreg.skole handel og kontor VK II	9,6	10,3
Videreg.skole håndverk og ind. VK II	4,1	5,7
Videreg.skole andre VK II	3,5	2,1
Videreg.skole grunnkurs og VK I	22,4	20,9
Lærling	2,5	1,8
Folkehøgskole	1,3	0,6
Annen utdanning	2,0	2,7
Arbeid, verneplikt, hjemme, utland	18,5	9,2
Sum	100,0	100,0
Antall observasjoner	60.597	1.521

Kilde: Statistisk sentralbyrå: Utdanningsstatistikk. Videregående skoler 1. oktober 1992. Utrykte tabeller.

Vekting av data

Vi kunne ha vektet dataene slik at de som var på allmennfaglig studieretning veide mindre enn de andre og de som ikke gikk på skole veide mer. Det er imidlertid grunn til å tro at det likevel ville være feilkilder som vi ikke kan gardere oss mot. En vekting vil kunne gi inntrykk av en presisjon som det ikke er grunnlag for. Vi må derfor gi en generell advarsel om at totaltall som presenteres bare gjelder for de personer som har besvart undersøkelsen og ikke for hele populasjonen.

De innsamlede dataene representerer således ingen "absolutte sannheter", men kan likevel ha interesse, fordi de kan gi oss et grunnlag for å sammenligne mellom kull, kjønn, etter sosial bakgrunn og karakterer. Som vi skal komme tilbake til under Kapittel 6, kan dette også være problematisk i visse tilfeller.

En form for vekting skal vi likevel foreta. Denne viser skjevheter i 1993-undersøkelsen i relasjon til 1991-undersøkelsen. Dette vil bli gjort i tabeller som sammenligner fordelingen i 1993 med fordelingen i 1991. Den første kolonnen viser da fordelingen for alle som svarte i 1991, mens den andre kolonnen viser fordelingen i 1991 for dem som svarte i 1993. De siste svarte på skjemaet både i 1991 og 1993. Forskjellen mellom de to kolonnene viser i hvilken retning skjevheten har gått fra 1991 til 1993.

Signifikante forskjeller mellom prosentfordelinger

I alminnelighet vil vi bare kommentere forskjeller som er signifikante på 0,05 nivå (0,95 sikkerhetsnivå). Pearsons kji-kvadrattest er lagt til grunn. Denne er beskrevet i SPSS Base System User's Guide under Crosstabulation and Measures of Association - Procedure CROSSTABS.

2 **AKTIVITET I 1993**

Endring fra 1991 til 1993

Tendensen går i retning av at en stadig større andel av 18-åringene går på skole, mens en mindre andel er i arbeid. Tabell 2.1 viser at over 90 prosent av 18-åringene gikk på skole eller var lærlinger i 1993. Tallene i tabellen gir imidlertid ikke et riktig bilde av hele populasjonens fordeling på aktiviteter.

Kolonne 1 viser hvordan 18-åringer som svarte på skjemaet i 1991 fordelte seg på aktiviteter. Blant annet gikk 80,5 prosent på skole. De som gikk på skole svarte i større grad enn de som ikke gikk på skole, slik at denne andelen er større enn for hele populasjonen (se Edvardsen 1993 side 23).

Skjemaet i 1993 ble bare sendt til dem som svarte i 1991. Av dem som svarte i 1993 gikk 83,7 prosent på skole i 1991. Det betyr at andelen som gikk på skole i 1991 av dem som svarte i 1991, men ikke i 1993, var langt under 80,5 prosent. De som svarte i 1991 representerte et skjevt utvalg, og dette har blitt enda skjevare i 1993. Fordelingene som er gitt i Tabell 2.1 svarer derfor ikke til fordelingen for hele populasjonen. Tallene har likevel interesser, fordi en kan foreta sammenligninger av gutter og jenter, og unge med ulik sosial bakgrunn og ulike skoleprestasjoner.

Kolonne 2 og 3 i Tabell 2.1 sammenligner fordelingen av 18-åringer i 1991 og 1993 på aktiviteter. Begge disse gruppene har vært gjennom to sorteringer, slik at de skulle inneholde de samme skjevhetene. Andelen som gikk på skole i 1993 var 89 prosent, en økning fra 84 prosent i 1991, mens andelen i arbeid var 6 prosent, en reduksjon fra 9 prosent i 1991.

Tabell 2.1 Fordeling etter aktivitet i 1991 og 1993.

Kull	1972	1972	1974	1972
Aktivitet i	1991	1991	1993	1993
Utvalg i	1991	1993	1993	1993
Alder	18 år	18 år	18 år	20 år
Aktivitet i 1993:				
Skole/studier	80,5	83,7	88,9	46,2
Lærling	4,1	3,7	1,8	4,1
Heltidsarbeid	6,8	5,7	3,7	18,8
Deltidsarbeid	3,4	3,2	2,4	10,5
Verneplikt	0,1	0,1	0,9	12,7
Hjemme uten lønn	5,1	3,5	2,3	7,7
Sum	100,0	99,9	100,0	100,0
Antall observasjoner	1942	1385	1521	1391
Skole/deltidsarbeid	27,8	29,5	27,4	13,3
Arbeid/deltid skole	1,2	1,1	1,2	6,4

Overganger mellom aktiviteter fra 1991 til 1993

Det er på ingen måte alle som følger faste baner gjennom utdanningen og ut i arbeidslivet. Dette viser seg tydeligst når en ser på gangen gjennom utdanningssystemet. Det er imidlertid også mange som går fram og tilbake mellom skole og arbeid. Dette illustreres i Tabell 2.2 som viser hvordan 18-åringer som var i skole eller i arbeid i 1991 fordelte seg etter aktiviteter i 1993.

Tabell 2.2 1972-kullet fordelt etter aktiviteter i 1991 og 1993.

1972-kullet	1993						
Aktivitet	Sko- le	Lær- ling	Arb. hel- tid	Arb. del- tid	Ver- nep- likt	Hje- mme	Sum
1991:							
Skole	595	38	194	114	151	67	1159
Lærling	1	11	21	4	12	2	51
Heltidsarbeid	18	3	26	11	6	14	78
Deltidsarbeid	15	1	11	10	4	4	45
Vernepliktig	0	1	0	0	0	0	1
Hjemme uten lønn	11	1	9	6	3	18	48
Sum	640	55	261	145	176	105	1382

Av 78 18-åringer som var i heltidsarbeid i 1991 var bare 26 i heltidsarbeid i 1993. Av de øvrige hadde 11 gått over på deltidsstillinger, 18 gikk på skole og 3 var lærlinger i 1993.

Av 48 som var hjemme uten lønn i 1991 var 15 i arbeid og 11 gikk på skole i 1993. Bare 18 var hjemme uten lønn både i 1991 og 1993.

Aktiviteter og kjønn, sosial bakgrunn og karakterer

For 1974-kullet (18-åringene) er det liten forskjell på gutters og jenters aktivitet. Henimot 90 prosent både av guttene og jentene gikk på skole i 1993 (Tabell V.2.1 i tabellvedlegget). Guttene var noe hyppigere lærlinger og vernepliktige, mens jentene hyppigere var i arbeid, særlig deltidsarbeid.

Fordeling etter fars yrke viser heller ingen store forskjeller. Derimot er det store utslag når karakterer legges til grunn ved sammenligningen. Av dem som er i karaktergruppe 5 (beste karakterer) går 99 prosent på skole mot bare 65 prosent i gruppe 1 (Tabell V.2.2 i tabellvedlegget). I den siste gruppen er 17 prosent i arbeid og 11 prosent hjemme uten lønn.

Hvis vi samtidig trekker inn kjønn, fars yrke og karakterer i analysen, blir karakterene mest utslagsgivende, men kjønn og fars yrke skaper også forskjeller som tilsammen er betydelige. Således går 80 prosent av arbeidersonner med svake karakterer på skole, mens andelen er 86 - 87 prosent for

funksjonærsønner, funksjonærdøtre og arbeiderdøtre med svake karakterer (Tabell V.2.3 i tabellvedlegget).

For 1972-kullet (20-åringene) er det ganske andre store forskjeller i aktiviteter enn for 1974-kullet (Tabell V.2.4 i tabellvedlegget). Av jentene gikk 54 prosent på skole mot 37 prosent av guttene. Av jentene var 36 prosent i arbeid mot 22 prosent av guttene. Flere gutter var lærlinger, 6 mot 2 prosent.

Når så mange flere jenter var på skole eller i arbeid, skyldes dette at 27 prosent av guttene avtjente verneplikten mot en ubetydelig andel av jentene. Hvis de vernepliktige hadde blitt holdt utenfor sammenligningen, ville andelen gutter på skole og i arbeid blitt om lag den samme som for jentene.

Det er forholdsvis liten forskjell på aktiviteten til barn til arbeidere og funksjonærer når de unge er 18 år gamle. Når de er 20 år er forskjellen atskillig større. Da går 54 prosent av funksjonærbarna på skole mot 38 prosent av arbeiderbarna. Arbeiderbarna er i litt større grad lærlinger, i arbeid eller hjemme uten lønn.

Karakterene i grunnskolen skaper enda større forskjeller på 20-åringenes enn på 18-åringenes aktiviteter. Av 20-åringene i karaktergruppe 5 (beste karakterer) går 69 prosent på skole mot 26 prosent fra gruppe 1 (Tabell V.2.5 i tabellvedlegget). De som er i gruppe 1 er langt hyppigere hjemme uten lønn, 16 prosent mot 4 prosent, eller er i arbeid, 35 prosent mot 19 prosent, enn dem som har best karakterer. De som har gode karakterer utsetter i større grad enn de som har svake karakterer militærtjenesten for å begynne på universiteter og høyskoler.

Hvis vi samtidig trekker inn både kjønn, fars yrke og karakterer, blir forskjellene langt større for 20-åringene enn for 18-åringene. Av funksjonærdøtre med gode karakterer går 74 prosent på skole eller studerer mot 21 prosent av arbeidersønner med svake karakterer (Tabell V.2.6 i tabellvedlegget). Nesten like mange funksjonærdøtre som arbeidersønner er i arbeid. Av arbeidersønnene med svake karakterer avtjener 39 prosent verneplikten, mens ingen funksjonærdøtre med gode karakterer avtjener verneplikten

Deltidsarbeid eller deltidsskole

Mange unge kombinerer skolegang og arbeid, enten skolen eller arbeidet er hovedbeskjeftigelsen. Av 18-åringene (1974-kullet) kombinerer 29 prosent skole og arbeid. De fleste har skolen som hovedbeskjeftigelse. Av 20-åringene (1972-kullet) kombinerer 20 prosent arbeid og skolegang eller studier.

Unge av ulikt kjønn, ulik sosial bakgrunn, med ulike karakterer og ulik alder kombinerer i ulik grad arbeid og skolegang. Av 18-åringene (1974-kullet) kombinerer flest

funksjonærdøtre med svake karakterer skole og arbeid, 38 prosent. Lavest er andelen for arbeidersonner med svake karakterer, 21 prosent.

Blant 20-åringene (1972-kullet) kombinerer 8 prosent av arbeidersonner med svake karakterer arbeid og skolegang, mens andelen er høyest for funksjonærdøtre med gode karakterer, 32 prosent.

Skoleslag og endringer fra 1991 til 1993

Foran i dette kapitlet er det å gå på skole eller studere blitt betraktet som en aktivitet blant flere. Dette har imidlertid vært den aktiviteten som har beskjeftiget det store flertallet. Skoler kan imidlertid være av ulik art. Vi skal derfor dele aktiviteten opp på skoleslag og se på sammenhengen mellom preferanser og bakgrunnsvariabler. Tabell 2.3 viser endringer fra 1991 til 1993.

Tabell 2.3 Fordeling etter skoleslag i 1991 og 1993.

Kull	1972	1974	1972
Skoleslag	1991	1993	1993
Alder	18 år	18 år	20 år
Skoleslag:			
Vdg.skole allmennfag	49,0	53,8	4,0
Vdg.skole handel- og kontorlag	13,6	13,3	1,5
Vdg.skole helse- og sosialfag	2,2	3,9	2,5
Vdg.skole håndv.- og indus.fag	10,0	10,5	2,3
Høgskoler	0,5	0,3	14,2
Universiteter	0,6	0,6	14,5
Annen og ingen utdanning	24,1	17,7	61,0
Sum	100,0	100,1	100,0
Antall observasjoner	1342	1521	1392

Av 18-åringene i 1993 som svarte på vårt skjema var 82 prosent under utdanning mot 76 prosent i 1991. Økningen var størst ved allmennfaglig studieretning, men en merker seg også en økning ved helse- og sosialfag.

Skoleslag og kjønn, sosial bakgrunn og karakterer

Allmennfaglig studieretning og studieretning for handel og kontorlag rekrutterer til studier ved universiteter og høyskoler. De fleste som begynner ved universitetene kommer fra allmennfaglig studieretning. Hvis andelen på allmennfaglig studieretning er stor for en gruppe, vil også andelen som går videre til universiteter og høyskoler være stor.

Av 18-åringene i 1993 gikk 73 prosent av jentene som besvarte spørreskjemaet på allmennfaglig studieretning eller studieretning for handel og kontorlag (Tabell V.2.7 i tabellvedlegget). Tilsvarende andel for guttene var 60 prosent.

Av 20-åringene studerte 33 prosent av jentene og 24 prosent av guttene ved universiteter og høyskoler (Tabell V.2.10 i tabellvedlegget). Av alle som besvarte spørreskjemaet var 58 prosent av jentene og 38 prosent av guttene under utdanning. Disse tallene forteller ikke hvor mange som totalt vil begynne ved universiteter og høyskoler. Mange gutter avtjente verneplikten som 20-åringer. Noen av disse vil påbegynne studier senere.

Av barn til funksjonærer gikk 64 prosent av 18-åringene på allmennfaglig studieretning, 11 prosent tok handel- og kontorlag. For barn til arbeidere/bønder var andelen 42 prosent for allmennfaglig studieretning og 15 prosent for handel- og kontorlag. Det var altså en større andel arbeiderbarn enn funksjonær barn som tok handel- og kontorlag. Utgangspunktet for studier ved universiteter og høyskoler var likevel dårligere enn for funksjonær barn, fordi langt flere fra den siste gruppen gikk på allmennfaglig studieretning.

Det viser seg da også at andelen 20-åringer som studerer ved universiteter og høyskoler er langt større for funksjonær barn enn for arbeiderbarn. Av de første er 39 prosent ved universiteter og høyskoler mot 18 prosent av de siste (Tabell V.2.10 i tabellvedlegget).

Karakterene i grunnskolen er svært utslagsgivende for valg av studieretning. Fra karaktergruppe 5 (beste karakterer) gikk 91 prosent på allmennfaglig studieretning, mens andelen bare var 2,4 prosent for karaktergruppe 1 (svakeste karakterer). For handel- og kontorlag var det motsatt. Fra karaktergruppe 1 tok 23 prosent handel- og kontorlag mot 2,3 prosent fra gruppe 5 (Tabell V.2.8 i tabellvedlegget). Etter som så mange med gode karakterer går til allmennfaglig studieretning, blir karakterene ved alle de andre studieretningene dårligere enn for gjennomsnittet. De som er på grunnskurs eller videregående kurs 1 (1. og 2. år i videregående skoler) er på en eller annen måte forsinket i forhold til de som er på videregående kurs 2 og 3 (3. og 4. år i videregående skoler). De har da også i gjennomsnitt svakere karakterer enn dem som er på siste år i samme studieretning.

Etter som karakterene i grunnskolen har virket til å sortere ut de som velger allmennfaglig studieretning, vil de måtte ha stor effekt også for 20-åringenes valg av utdanning. Det var bare 1 prosent (1 person) fra karaktergruppe 1 som studerte ved universiteter og høyskoler (Tabell V.2.11 i tabellvedlegget). Andelen var 7 prosent for karaktergruppe 2, 19 prosent for gruppe 3, 45 prosent for gruppe 4 og 64 prosent for gruppe 5 (beste karakterer).

Hvis vi samtidig trekker inn kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen, finner vi at de siste er mest utslagsgivende for valg av studieretning (Tabell V.2.9 i tabellvedlegget). Både for funksjonærdøtre, funksjonærsønner og arbeiderdøtre med gode karakterer er andelen i allmennfaglig studieretning høy. Den er noe lavere for arbeidersønner med gode karakterer. Hvis karakterene er svake, er variasjonene større. Andelen funksjonærdøtre i allmennfaglig studieretning er da 49 prosent. Tilsvarende andel er 40 prosent for funksjonærsønner med svake karakterer, 38 prosent for arbeiderdøtre og 20 prosent for arbeidersønner med svake karakterer.

Arbeiderdøtre med gode karakterer søker til allmennfaglig studieretning i omlag samme grad som funksjonærsønner med gode karakterer. Arbeiderdøtre med svake karakterer søker også til allmennfaglig studieretning i omlag samme grad som funksjonærsønner med svake karakterer. Andelen funksjonærsønner i allmennfaglig studieretning blir likevel større enn andelen arbeiderdøtre, fordi funksjonærsonnene i gjennomsnitt har bedre karakterer enn arbeiderdøtrene.

Arbeidersønnene har i gjennomsnitt svakere karakterer enn de andre gruppene. I tillegg søker de som har gode karakterer til allmennfaglig studieretning sjeldnere enn de som har gode karakterer i de andre gruppene. Det samme gjelder i enda større grad for dem som har svake karakterer. Alt i alt betyr det at arbeidersønner går på allmennfaglig studieretning langt sjeldnere enn de øvrige.

Søkningen til universiteter og høyskoler blant 20-åringene gjenspeiler langt på vei andelen i studieforberedende studieretninger for 18-åringene. Av funksjonærdøtre med gode karakterer i grunnskolen studerte 59 prosent ved universiteter og høyskoler i 1993 (Tabell V.2.12 i tabellvedlegget). Andelen er 50 prosent for funksjonærsønner med gode karakterer, 44 prosent for arbeiderdøtre med gode karakterer og 35 prosent for arbeidersønner med gode karakterer. Det er en sterk sammenheng mellom karakterer i grunnskolen og hvem som har begynt å studere ved universiteter og høyskoler. Andelen funksjonærdøtre med svake karakterer fra grunnskolen er likevel ganske høy ved universiteter og høyskoler, 25 prosent.

Ved sammenligningen mellom gutter og jenter skal en ha i tankene at mange av guttene avtjente verneplikten i 1993 og noen vil påbegynne studier senere. Det er ingen stor forskjell på søkningen til høyskoler for barn til funksjonærer og barn til arbeidere. Forskjellen er derimot betydelig for

universitetsstudier. Av funksjonærdøtre med gode karakterer studerte 34 prosent ved universiteter mot 22 prosent av arbeiderdøtre med gode karakterer. Av funksjonærsønner med gode karakterer studerte 28 prosent ved universiteter, mens andelen var 12 prosent for arbeidersønner med gode karakterer. Den var nesten like høy for funksjonærdøtre med svake karakterer, 11 prosent.

Overgangen fra videregående skole til universiteter og høyskoler

Det er en sterk sammenheng mellom karakterer i grunnskolen og hvem som begynner ved universiteter og høyskoler. Dette er ingen overraskelse, etter som de som begynte på allmennfaglig studieretning har bedre karakterer enn de øvrige, og allmennfaglig studieretning rekrutterer de fleste til universiteter og høyskoler. Tabell 2.4 viser imidlertid at sammenhengen mellom karakterer i grunnskolen og søkning til universiteter og høyskoler ikke forsvinner for dem som har hatt den samme videregående utdanningen, nemlig allmennfag.

Tabell 2.4 De som var på allmennfaglig studieretnings 3. årstrinn i 1991 fordelt etter skoleslag i 1993. Kjønn og fars yrke.

1972-kullet (20-åringer) De som var på allmennfaglig studieretning i 1991 fordelt etter studier i 1993	Kjønn		Fars yrke		Karakterer	
	Gutter	Jenter	Arb/bonde	Funksjonær	Svake	Gode
Universiteter	21	30	17	30	14	32
Høyskoler	17	22	19	21	12	24
Ikke universitet eller høyskole	62	48	64	49	74	44
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall observasjoner	287	371	196	414	204	424

Både karakterer i grunnskolen, fars yrke og kjønn påvirker søkingen til universiteter og høyskoler. Av dem med gode karakterer hadde 32 prosent påbegynt et universitetsstudium året etter avsluttet gymnas mot 14 prosent av dem med svake karakterer. Dette viser at karakterene i grunnskolen ikke bare har hatt en sorteringsfunksjon som har ledet dem med de beste karakterene til allmennfaglig studieretning, men at det også er en ulikhet i intellektuell kapasitet som gjør seg gjeldende

fem år etter grunnskolen. Dette gjelder imidlertid bare som en form for gjennomsnittsbetraktninger. Det er en betydelig andel av dem med svake karakterer i grunnskolen som har påbegynt universiteter og høyskoler. Det er sannsynlig at mange av disse relativt sett har forbedret sine karakterer i løpet av de tre årene i allmennfaglig studieretning.

Tabell 2.4 forteller at karakterer i grunnskolen teller mer enn fars yrke og kjønn med tanke på overgangen fra allmennfaglig studieretning til universitet. Fars yrke og kjønn teller omlag like mye, men dette vil antagelig endres, etter som forskjellen mellom gutter og jenter delvis kan forklares med at flere gutter enn jenter avtjener verneplikten når de er 20 år gamle.

Sluttkommentar

Karakterer er svært utslagsgivende for de unges utdanningsvalg, men kjønn og sosial bakgrunn har også stor betydning for valget. De forskjellige karakterene skaper blir forsterket av at jentene har bedre karakterer enn guttene og barn til funksjonærer har bedre karakterer enn barn til arbeidere.

Av 20-åringene i vår undersøkelse går 14,5 prosent på universiteter. Det er primært allmennfag som rekrutterer til universitetene, men det kommer også noen med handel- og kontorfag.

Allmennfaglig studieretning og studieretning for handel- og kontorfag virker derfor som sorteringsorganer med tanke på rekrutteringen til universiteter og høyskoler. En ny sortering finner likevel sted etter avslutningen av allmennfaglig studieretning. Da skjer en ny avskalling på grunnlag av karakterer, kjønn og sosial bakgrunn. Resultatet er at 34 prosent av funksjonærdøtre med gode karakterer studerer ved universitetet som 20-åringer mot 4 prosent av arbeiderdøtre med svake karakterer. Tilsvarende tall for gutter er 28 prosent for funksjonærsønner med gode karakterer og 2 prosent for arbeidersønner med svake karakterer. Gutter og jenter kan ikke sammenlignes direkte på dette alderstrinnet, etter som en stor andel av guttene avtjener verneplikten.

Forskjellen blir imidlertid forsterket hvis en skal se hvor stor andel arbeidersønner med svake karakterer og funksjonærsønner med gode karakterer utgjør av alle universitetsstudentene. Da teller det også med at barn til funksjonærer i gjennomsnitt har bedre karakterer enn barn til arbeidere. Arbeider/bondesønner med svake karakterer utgjør 1,5 prosent av alle universitetsstudenter, mens funksjonærsønner med gode karakterer utgjør 24 prosent. Arbeider/bondedøtre med svake karakterer utgjør 3 prosent av alle universitetsstudenter, mens tilsvarende tall for funksjonærdøtre er 35 prosent. (Av alle universitetsstudentene i vår undersøkelse utgjør arbeider/bondesønnene 6,4 prosent,

funksjonærsønnene 26,7 prosent, arbeider/bondedøtrene 13,9 prosent og funksjonærdøtrene 43,6 prosent. Resten har fedre som ikke er yrkesaktive, eller med uoppgitt yrke).

Mange trekker karakterfastsettelse i tvil. Det er mange eksempler på at en oppgave kan få ulik karakter av ulike sensorer og at forskjellene kan til dels være store. Vår undersøkelse motsier ikke at det er slik. Tvert i mot gir tabellene mange eksempler på at elever med de svakeste karakterer i grunnskolen går på universiteter og høyskoler, mens enkelte med gode karakterer avslutter med videregående utdanning. Det er imidlertid neppe tvil om at karakterene blir svært bestemmende for utdanningsvalget når en ser på et større utvalg, slik det er gjort her.

3 ØNSKER OG VIRKELIGHET

Aktiviteter i 1993 og innfrielse av ønsker

Å gjøre hva man ønsker å gjøre er et privilegium. Det vil påvirke selvtilliten og det generelle synet på livet, men også påvirke skoleprestasjoner. Undersøkelsen i 1991 indikerer bl.a. at en oppnår best karakterer i skolen i fag som en liker eller er interessert i (Se Edvardsen 1995 s.93).

I 1991 gjorde 90 prosent av 16-åringene og 84 prosent av 18-åringene hva de opprinnelig ønsket seg. Noen av disse hadde endret mening underveis, og angret på sitt opprinnelige valg.

De som er med i våre tabeller vil avgjort være langt mer tilfredse med sine gjøremål og har fått sine ønsker om aktivitet oppfylt i langt større grad enn 18- og 20-åringene som ikke har besvart spørreskjemaet. Inntrykket av at en overvekt av vellykkede ungdommer har besvart spørreskjemaet bekreftes.

Sammenligning mellom de to første kolonnene viser at en større andel av 18-åringene i 1993 enn i 1991 har kommet inn på det de ønsker. Dette kan være overraskende, etter som det generelle inntrykket er at det blir stadig vanskeligere å få utdanning, at det settes stadig strengere krav til karakterer etc.

Tabell 3.1 Ønsket aktivitet for 18- og 20-åringer i 1993.
Sammenligning med 1991.

Kull	1972	1974	1972
Ønsker i	1991	1993	1993
Alder	18 år	18 år	20 år
Antall observasjoner	1334	1468	1224
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?			
Ja, gjør hva en har ønsket å gjøre	76	79	60
Ja, men ville foretrukket noe annet nå	13	14	15
Nei, kom ikke inn på ønsket utdanning eller jobb	5	3	16
Nei, overtalt av andre	1	0	1
Vet ikke	5	4	8
Uoppgitt	0	0	0
Sum	100	100	100
Angreprosent	14	15	20

Etter hvert som antallet elevplasser utbygges, får en større andel av årskullene utdanning, og undersøkelsen viser at en større andel av skoleelevene enn av de øvrige har fått innfridd sine ønsker. Prosentandelen som gjør hva de har ønsket er langt større for dem som er under utdanning enn for dem som er i arbeid eller hjemme uten inntektsgivende arbeid.

Sammenligning mellom 1. og 3. kolonne viser at andelen som ikke har kommet inn på ønsket aktivitet stiger med alderen. Likeledes stiger angreprosenten. (Angreprosenten er andelen av de som gjør hva de opprinnelig har ønsket, som ville ha foretrukket å gjøre noe annet nå) De eldste går i større grad enn de yngre til universiteter og høyskoler. De som er ved universiteter og høyskoler er mer tilfredse enn andre. Andelen som ikke er under utdanning er imidlertid større for 20-åringene enn for 18-åringene. Det er blant dem som ikke er under utdanning en finner de fleste av dem som ikke har kommet inn på ønsket aktivitet.

Tabell 3.2 Prosentandel som gjør hva de har ønsket å gjøre ved ulike aktiviteter og andelen som ikke kom inn på ønsket aktivitet.

	Andel som gjør hva de har ønsket å gjøre			Andel som ikke kom inn på ønsket utdanning eller arbeid		
	1972	1974	1972	1972	1974	1972
Kull	1991	1993	1993	1991	1993	1993
Ønsker i	18 år	18 år	20 år	18 år	18 år	20 år
Alder						
Aktivitet i 1993:						
Går på skole/studerer	94	96	88	3	2	7
Skole/studerer + deltidsarbeid	92	96	87	3	2	9
Lærling	94	93	93	2	0	0
Heltidsarbeid	59	63	68	28	11	20
Deltidsarbeid	46	44	46	40	40	36
Hjemmeværende	29	38	37	44	37	51

Tabell 3.2 viser at respondenter fra 1972-kullet som var under utdanning sjeldnere hadde kommet inn på ønsket aktivitet da de var 20 enn da de var 18 år. For 20-åringene vil det hyppigere dreie seg om universitets- og høyskoleutdanning enn for de yngre. For dem som er i arbeid er forholdet det motsatte. Her er andelen som ikke er kommet inn på ønsket utdanning eller arbeid lavere for 20- enn for 18-åringene.

For dem som er hjemme uten inntektsgivende arbeid er andelen som ikke er kommet inn på ønsket utdanning eller jobb 44 prosent for 18-åringene i 1991 og 51 prosent for 20-åringene to år senere. De som er hjemme har altså sjeldnere fått innfridd sine ønsker enn dem som er under utdanning eller i arbeid. En merker seg likevel at så mange som 37 prosent i denne gruppen gjør hva de har ønsket å gjøre. De har med andre ord ønsket å være hjemme uten inntektsgivende arbeid.

Kjønn og aktivitet og ønsker

Tabell V.3.1 i tabellvedlegget viser at jenter har fått sine ønsker om aktivitet innfridd noe hyppigere enn guttene. Det er nærliggende å anta at dette har sammenheng med at jentene har bedre karakterer enn guttene. For 20-åringene er andelen som ikke har kommet inn på ønsket utdanning like stor for gutter

og jenter. Kanskje søker jenter på dette trinnet utdanninger som er vanskelig å komme inn på i større grad enn guttene?

Fars yrke og barnas aktivitet og ønsker

For 1972-kullet viser undersøkelsene både i 1991 og 1993 at funksjonærbarn i større grad enn arbeiderbarna har fått sine ønsker om utdanning eller arbeid (Tabell V.3.2 i tabellvedlegget) innfridd. Arbeiderbarna har sjeldnere kommet inn på det de har ønsket og årsaken er rimeligvis å finne i at de har svakere karakterer enn funksjonærbarn. For de yngste, 1974-kullet i 1993, var det ingen signifikant forskjell mellom arbeiderbarn og funksjonærbarn. Det kan ha sammenheng med at flere fikk tilbud om utdanning i 1993 enn i 1991, og at karakterene derfor ikke gir de samme utslag som for 1972-kullet (Se punkt B i neste avsnitt).

Karakterer og aktivitet og ønsker

Karakterene er i stor grad med på å bestemme hvem som får innfridd sine ønsker om utdanning og arbeid og hvem som ikke kommer inn på det de har ønsket seg. Forskjeller i innfrielse av ønsker vil både for nåværende aktivitet, kjønn og fars yrke i stor grad kunne tilbakeføres til ulikheter i karakterer.

Tabell V.3.3 i tabellvedlegget viser sammenhengen mellom karakterer og innfrielse av ønsker. En skal spesielt trekke fram tre punkter.

- A) Andelen som gjør hva de har ønsket å gjøre øker med bedre karakterer. For 1972-kullet i 1993 var f.eks. andelen som gjorde hva de hadde ønsket å gjøre 63 prosent for dem som hadde svakest karakterer i grunnskolen og 87 prosent for dem som hadde best karakterer.
- B) De som var 18 år i 1993 hadde i større grad enn de som var 18 år i 1991 fått innfridd sine ønsker om utdanning eller jobb. Det er de som har svakest karakterer som gjør utslag. Av respondenter fra karaktergruppe 1 hadde 27 prosent av 18-åringene i 1991 ikke kommet inn på ønsket utdanning/jobb mot 10 prosent av 18-åringene i 1993. Av respondenter fra karaktergruppe 2 hadde 14 prosent av 18-åringene i 1991 ikke kommet inn på ønsket utdanning/jobb mot 7 prosent av 18-åringene i 1993.
- C) Angreprosenten, dvs. andelen av dem som har fått innfridd sine ønsker som ville ha foretrukket å gjøre noe annet, er lavest for dem med best karakterer, høyest for respondenter fra karaktergruppe 1 og 2.

Tabell 3.3 Ønsket aktivitet for 18-åringene (1974-kullet) i 1993. Kjønn, fars yrke og karakterer.

Fødselskull	1974-kullet							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arb./bonde		Funksjonær		Arb./bonde		Funksjonær	
Karakterer	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?								
Ja, gjør som ønsket	80	81	77	82	78	81	74	87
Ja, men angrer nå	12	14	18	15	14	13	16	9
Nei, ikke kommet inn	4	4	4	1	5	1	4	2
Nei, overtalt	0	0	0	0	1	1	1	0
Vet ikke	4	1	1	2	2	4	5	2
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	122	93	147	205	170	110	163	254
Angreprosent	13	15	19	15	15	13	18	9

Tabell 3.3 og 3.4 trekker inn både kjønn, fars yrke og karakterer samtidig for henholdsvis 18- og 20-åringene i 1993. De yngste har i stor grad kommet inn på ønsket skole. Kjønn, fars yrke og karakterer gir hver for seg lite utslag. Til sammen blir det en viss forskjell, etter som 96 prosent av funksjonærdøtre med gode karakterer gjør hva de har ønsket å gjøre, mens tilsvarende andel er 92 prosent for arbeidersonner med svake karakterer. Andelen som oppgir at de ikke har kommet inn på det de ønsker er også liten, henholdsvis 2 prosent for funksjonærdøtre med gode karakterer og 4 prosent for arbeidersonner med svake karakterer.

For 18-åringene betyr karakterene lite for om de har kommet inn på den utdanning eller jobb de ønsker 3 år etter grunnskoleeksamen. Derimot gir karakterene fra grunnskolen store utslag for 20-åringene fem år etter grunnskoleeksamen. Av arbeidersonner med svake karakterer har 55 prosent kommet

inn på ønsket utdanning eller arbeid mot 85 prosent av funksjonærdøtre med gode karakterer. Her gir kjønn og fars yrke forholdsvis lite utslag, i motsetning til karakterene. Av funksjonærdøtre med gode karakterer oppgir 11 prosent at de ikke har kommet inn på ønsket utdanning, mens tilsvarende andel er 32 prosent for arbeidersonner med svake karakterer.

Det er usikkert hvordan man skal tolke at karakterene fra grunnskolen betyr mer for 20-åringene enn for 18-åringene. Kanskje henger det sammen med at det kan være lettere å komme inn på ønsket utdanning ved videregående skole enn ved universiteter og høyskoler.

En merker seg også at 36 prosent av arbeidersonner med svake karakterer som har kommet inn på det de ønsker, angrer på sitt valg. Tilsvarende andel for arbeiderdøtre med gode karakterer er 10 prosent.

Tabell 3.4 Ønsket aktivitet for 20-åringer (1972-kullet) i 1993. Kjønn, fars yrke og karakterer.

Fødselskull	1972-kullet							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arb./bonde		Funksjonær		Arb./bonde		Funksjonær	
Karakterer	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?								
Ja, gjør som ønsket	35	68	47	67	51	72	60	71
Ja, men angrer nå	20	13	21	15	14	7	14	14
Nei, ikke kommet inn	32	11	16	12	25	17	18	11
Nei, overtalt	1	1	6	1	2	1	1	0
Vet ikke	12	7	10	5	8	3	7	4
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	97	85	104	161	117	131	136	214
Angreprosent	36	16	31	19	21	10	19	16

Sluttkommentar

Undersøkelsen viser i første rekke at karakterer betyr svært mye for hvem som får oppfylt sine ønsker, og hvem som ikke kommer inn på ønsket utdanning eller jobb. Av 18-åringene oppgir det store flertallet at de har kommet inn på ønsket utdanning. Blant dem som hadde svakest karakterer var det likevel så mange som 10 prosent som ikke kom inn på ønsket aktivitet.

Det store flertallet av dem som er i utdanning gjør hva de har ønsket å gjøre. Andelen som har fått sine ønsker innfridd er langt mindre for dem som er i heltidsarbeid og enda mindre for dem som har deltidsarbeid. Lavest andel som har fått innfridd sine ønsker finner en blant dem som er hjemme uten inntektsgivende arbeid. Det er likevel 37 prosent i denne gruppen som gjør hva de opprinnelig ønsket å gjøre.

Undersøkelsens resultater støtter ikke den vanlige oppfatningen at det ble stadig vanskeligere for unge (før Reform 94) å komme inn på ønsket utdanning. Tvert i mot viser undersøkelsen at flere i 1993 enn i 1991 har kommet inn på den utdanning eller jobb som de har ønsket seg. Det er de som har svakest karakterer som har forbedret sin posisjon i løpet av de to årene. Dette må sees i sammenheng med at utdanningstilbudet vokser, og at en større andel av dem som er under utdanning har fått innfridd sine ønsker enn av dem som er i arbeid eller er hjemme uten inntektsgivende arbeid. Resultatet er at når man ser alle de unge under ett er det flere i 1993 enn i 1991 som har fått sine ønsker om utdanning eller arbeid oppfylt.

4 DET NÆRMESTE VALGET

De unge står overfor valg både på kort og lang sikt. Undersøkelsen kartlegger blant annet hvilken høyeste utdanning de unge tar sikte på. I dette kapitlet skal vi imidlertid se på de unges planer på kort sikt, dvs. hva vil de gjøre den kommende høst. Disse planene vil oftest være et ledd i de langsiktige planene, men kan også være tilsynelatende inkonsistente med de langsiktige planene. Ordet tilsynelatende brukes fordi mange tar omveier i utdanningen og vil kanskje vende tilbake til hovedsporet senere. Andre vil ha et langsiktig mål som kanskje ikke kan realiseres ut fra de gitte forutsetningene.

Til tross for at spørsmålet om planer ble stilt på et tidspunkt som lå nær opp til den tiden elevene måtte søke om opptak til neste års skole eller studier, er langt under halvparten helt sikre på hva de vil gjøre til høsten. Tar en med de som er nokså sikre, kommer en imidlertid til at nærmere to av tre er sikre eller nokså sikre på hva de skal gjøre.

De usikre kan deles i to hovedgrupper: Den ene gruppen er de som i en viss forstand har et luksusproblem. De har mange valgmuligheter og har ennå ikke foretatt et valg. Den andre gruppen er de som er usikre på om de kommer inn på den utdanningen de søker på eller den jobben de ønsker, eller med andre ord, de er usikre på om de kan konkurrere om den utdanningen eller jobben de helst vil ha.

Tabell 4.1 1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 (1991).

Kull	1972	1974	1972
Alder	18 år	18 år	20 år
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993 (1991)?			
Ja, helt sikker	34	39	46
Ja, nokså sikker	29	29	26
Nei, har mange valgmuligheter	9	8	5
Nei, usikker på å komme inn	25	21	20
Vet ikke, har ingen planer	3	3	3
Sum	100	100	100
Antall observasjoner	1384	1506	1385

Noen flere av 18-åringene i 1993 enn i 1991 er sikre på hva de vil gjøre til høsten. Likeledes er andelen som er usikre på å komme inn på det de ønsker lavere for 18-åringene i 1993 enn i 1991. Konklusjonen i Kapittel 3 var at flere 18-åringer gjorde hva de ønsket i 1993 enn i 1991. Her i Kapittel 4 får vi en indikasjon på at flere 18-åringer er sikre på hva de skal gjøre til høsten, færre er usikre på om de kommer inn på det de ønsker.

De eldste, 20-åringene, er hyppigere sikre på hva de vil gjøre til høsten enn de yngre. Det er likevel så mange som en av fem i denne gruppen som er usikre på å komme inn på det de ønsker.

Kjønn og sikkerhet om høstens aktivitet

Det er ingen store forskjeller på gutters og jenters sikkerhet om hva de skal gjøre til høsten (Tabell V.4.1 i tabellvedlegget). Jentene har bedre karakterer, og av 18-åringene oppgir flere at de er usikre, fordi de har mange valgmuligheter.

Fars yrke og sikkerhet om høstens aktivitet

Funksjonærbarn er hyppigere enn arbeiderbarn sikre på hva de vil gjøre til høsten (Tabell V.4.2 i tabellvedlegget). De er likeledes oftere usikre, fordi de har mange valgmuligheter. Arbeiderbarna på sin side er hyppigere usikre på å komme inn på det de ønsker. Det er nærliggende å sette dette i sammenheng med at funksjonærbarna har bedre karakterer enn arbeiderbarna.

Karakterer og sikkerhet om høstens aktivitet

Andelen som er helt sikre på hva de vil gjøre til høsten varierer fra 42 prosent for 18-åringer i karakterpoenggruppe 1 (svakeste karakterer) til 36 prosent i gruppe 5 (Tabell V.4.3 i tabellvedlegget). At det er færre med gode karakterer som er helt sikre må antagelig tilskrives at de er på et trinn hvor flertallet søker en ny utdanning, og det vil være en viss usikkerhet om de kommer inn på denne. De som er helt sikre eller nokså sikre utgjør til sammen 72 prosent av 18-åringene fra karakterpoenggruppe 5 (beste karakterer) mot 56 prosent i gruppe 1 (svakeste karakterer).

Av 20-åringene i karakterpoenggruppe 1 er 40 prosent helt sikre på hva de vil gjøre til høsten, altså færre enn blant 18-åringene. Andelen er 56 prosent for 20-åringer i gruppe 5 (beste karakterer), altså 20 prosentenheter høyere enn for 18-åringer med like gode karakterer i grunnskolen. For de som er helt sikre er med andre ord situasjonen den motsatte som for 18-åringene. Av 18-åringer med gode karakterer var færre enn de øvrige helt sikre på hva de ville gjøre, mens flere av 20-åringene med gode karakterer enn de øvrige var helt sikre på

hva de ville gjøre. Årsaken kan være at en forholdsvis stor andel av 20-åringene med gode karakterer hadde kommet inn ved universiteter og høyskoler, og var temmelig sikre på at de ville fortsette med de samme studier også til høsten.

Det er den store forskjellen i andelen som er usikre på om de kommer inn på ønsket utdanning eller jobb som karakteriserer forskjellen mellom karakterpoenggrupper. Av 18-åringene i gruppe 1 (svakest karakterer) er 28 prosent usikre mot 13 prosent i gruppe 5. Tilsvarende tall for 20-åringene er 27 prosent for gruppe 1 og 9 prosent for gruppe 5.

Det er vel klart at usikkerheten om den nærmeste fremtiden påvirker hele den unges livssituasjon. Tilsvarende undersøkelser i 1995 og 1997 vil fortelle om Reform 94 reduserer denne usikkerheten.

Kjønn, fars yrke, karakterer og sikkerhet om høstens aktivitet

Det er forskjell på 18-åringenes og 20-åringenes vurdering av den nærmeste fremtiden (Tabell V.4.4 og V.4.5 i tabellvedlegget). Kjønn, fars yrke og karakterer betyr forholdsvis lite for 18-åringenes vurderinger. Størst forskjell er det mellom funksjonærsønner med gode karakterer og arbeiderdøtre med gode karakterer. Av de første er 75 prosent sikre på hva de skal gjøre til høsten mot 51 prosent av de siste. Arbeiderdøtre med gode karakterer skiller seg ut ved at så mange som 17 prosent ikke har bestemt seg, fordi de har så mange valgmuligheter, og 29 prosent er usikre på å komme inn på det de ønsker seg. Tilsvarende tall for funksjonærsønner med gode karakterer er 9 og 15 prosent.

For 20-åringene gir karakterene store utslag. En større andel av de som har gode enn svake karakterer fra grunnskolen er helt sikre på hva de skal gjøre til høsten, mens en langt større andel med svake karakterer er usikre på å komme inn på den utdanningen eller det arbeidet de ønsker. Av funksjonærdøtre med gode karakterer er 52 prosent helt sikre på hva de skal gjøre til høsten mot 34 prosent av arbeidersønnene med svake karakterer. Av de siste er 36 prosent usikre på å komme inn på ønsket utdanning eller jobb mot 12 prosent av funksjonærdøtrene med gode karakterer.

Aktivitet i 1993 og sikkerhet om høstens aktivitet

Utgangspunktet betyr selvsagt mye for sikkerheten om hva en skal gjøre påfølgende høst. Tabell 4.2 viser at andelen av 18-åringene som er sikre på hva de skal gjøre er størst blant de som er i heltidsarbeid, 79 prosent er helt eller nokså sikre på hva de skal gjøre. Flertallet av disse føler seg antagelig etablert i en jobb. Nærmere 70 prosent av dem som er på skole er sikre eller nokså sikre, mens andelen er under 50 prosent for dem som er hjemme uten inntektsgivende arbeid. Andelen som

er usikre på om de vil komme inn på det de ønsker er langt høyere for de hjemmeværende enn for de øvrige.

Tabell 4.2 1974-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og aktivitet i 1993.

1974-kullet (18-åringer)				
Aktivitet i 1993	På skole	Skole +del-tids-arb.	Hel-tids-arb.	Hjem-me
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?				
Ja, helt sikker	39	35	44	30
Ja, nokså sikker	27	34	35	18
Nei, har mange valgmuligheter	9	8	4	6
Nei, usikker på å komme inn	23	20	13	40
Vet ikke, har ingen planer	2	3	4	6
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	926	417	46	33

Basistallene for heltidsarbeidende og hjemmeværende 18-åringer er små. De bekreftes imidlertid av 20-åringenes svar, hvor basistallene for disse gruppene er større.

Andelen som er helt sikre på hva de vil gjøre påfølgende høst er større blant 20- enn blant 18-åringene. Det gjelder imidlertid særlig for de som er under utdanning. Som nevnt vil en stor andel av disse være ved universiteter og høyskoler, og kunne påregne å fortsette studiene neste høst.

Tabell 4.3 viser at de som er i deltidsarbeid, er hjemme uten inntektsgivende arbeid eller vernepliktige hyppig er usikre på den nærmeste fremtiden. Av de vernepliktige er 32 prosent usikre på om de kommer inn på ønsket jobb eller utdanning. Ytterligere 4 prosent har svart vet ikke eller har ingen planer. Dette er omlag det samme som for de deltidsansatte, mens de hjemmeværende enda hyppigere er usikre på om de kommer inn på det de har planer om.

Tabell 4.3 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og aktivitet i 1993.

1972-kullet (20-åringer)						
Aktivitet i 1993	På skole eller studenter	Skole stud. +del-tids-arb.	Hel-tids-arb.	Del-tids-arb.	Hjem-me	Ver-ne-plikt
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?						
Ja, helt sikker	54	50	45	24	38	35
Ja, nokså sikker	28	25	27	30	15	24
Nei, har mange valgmuligheter	5	8	3	7	4	5
Nei, usikker på å komme inn	12	15	20	32	37	32
Vet ikke, har ingen planer	1	2	5	7	6	4
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall observasjoner	456	185	227	88	105	175

Tema for dette kapitlet er primært valg og usikkerhet om den nærmeste fremtiden. Hva respondenten virkelig vil gjøre til høsten vil på mange måter være avhengig av hva han gjør i utgangspunktet - vinteren 1993. Vi skal likevel vise Tabell 4.4 som forteller noe om karakterenes betydning for hva man tror man vil gjøre høsten 1993 for 1974-kullet (18-åringene).

Det er en sterk sammenheng mellom søkning til universiteter og høgschooler og karakterer. Av dem som har best karakterer tar 61 prosent sikte på å begynne på universitet eller høgschool til høsten mot 2 prosent for dem med svakest karakterer. Likevel er det ganske mange av dem med svakest karakterer som vil være under utdanning, 59 prosent vil være i videregående utdanning eller være lærling mot 13 prosent for dem med best karakterer. Dette viser at de som har svakest karakterer vil søke til universiteter og høgschooler i langt mindre grad enn de som har best karakterer, men den forteller også at de som har svakest karakterer langt hyppigere har blitt forsinket eller gått omveier i utdanningen, mens de som har best karakterer hyppigere har gått rett på målet.

Av dem med svakest karakterer mener 31 prosent at de vil være i arbeid eller hjemme uten lønn den påfølgende høsten. Tilsvarende andel for dem med best karakterer er 6 prosent.

Det er forholdsvis mange fra 1974-kullet som tar sikte på å bli au pair i utlandet den påfølgende høsten. Vi har derfor skilt denne virksomheten ut som en egen aktivitet. Det dreier seg her fortrinnsvis om jenter som fullfører treårig allmennfaglig utdanning. En større andel funksjonærdøtre enn arbeiderdøtre tar sikte på slik virksomhet.

Tabell 4.4 Respondenter fra 1974-kullet (18-åringene)
fordelt etter hva de tror de vil gjøre høsten
1993 og karakterer i grunnskolen.

1974-kullet (18-åringer)	Karakterpoeng				
	1	2	3	4	5
Hva vil du gjøre høsten 1993?					
Universitet eller høyskole	2,1	7,5	23,2	34,1	61,4
Videregående skole	44,3	43,0	31,2	23,6	12,1
Lærling	14,4	12,0	6,0	3,4	0,7
Annen utdanning	0,0	3,0	3,4	8,8	5,7
Lønnet arbeid	27,8	18,0	15,1	6,5	5,7
Au pair	1,0	0,5	4,0	5,4	2,1
Avtjene verneplikten	4,1	13,5	11,1	14,5	10,0
Hjemme uten lønn	3,1	2,0	1,7	0,6	0,0
Annet	3,1	0,5	4,4	3,1	2,1
Sum	99,9	100,0	100,1	100,0	99,8
Antall observasjoner	97	200	298	352	140

Sluttkommentar

Kontroll og oversikt over fremtiden vil av de fleste bli betraktet som et stort gode. Svarene på vårt spørsmål om hva den enkelte vil gjøre høsten 1993 viser at det råder stor usikkerhet om den nærmeste fremtiden. Under halvparten av 20-åringene er helt sikre. Av 18-åringene er 39 prosent helt sikre og ytterligere 29 prosent er nokså sikre. For noen

skyldes usikkerheten et luksusproblem, 8 prosent er usikre fordi de har så mange valgmuligheter.

De mest sårbare er de som er usikre på om de kommer inn på ønsket utdanning eller jobb og de som ikke har noen planer. Disse utgjør 24 prosent av 18-åringene i 1993. Dette er en reduksjon fra 28 prosent for dem som var 18 år i 1991.

Det vil bli interessant å se hvordan Reform 94 påvirker sikkerheten om den nærmeste fremtiden. At man er sikret et treårig sammenhengende utdanningsløp burde redusere antallet 16-åringer som er usikre på den nærmeste fremtiden atskillig. For de yrkesrettede studieretningene vil det imidlertid fortsatt kunne være mange som er usikre på om de kommer inn på ønsket linje.

5 LANGSIKTIGE UTDANNINGSPLANER

Sammenligning av utdanningsplaner i 1991 og 1993

Som nevnt i kapittel 1 er det store skjevheter i utvalget, og det er grunn til å tro at denne skjevheten er spesielt stor i relasjon til langsiktige utdanningsplaner. Spørreskjemaet legger stor vekt på utdanning og er best tilpasset personer med planer om langvarig utdanning. De som ikke har slike planer vil antagelig ikke føle seg hjemme i skjemaet på samme måte, og vil sjeldnere svare.

Sammenligner vi 1. og 2. kolonne i Tabell 5.1, finner vi at 19,5 prosent av guttene som besvarte skjemaet i 1991 tok sikte på universitetsutdanning (universitet + doktorgrad). Av dem som også besvarte skjemaet i 1993 tar 21,1 prosent sikte på en universitetsutdanning. For dem som besvarte spørreskjemaet i 1991, men ikke i 1993 må andelen som tok sikte på universitetsutdanning derfor ha vært langt under 19,5 prosent i 1991.

Sammenligner vi dem som svarte på spørsmålet om utdanningsnivå både i 1991 og 1993, finner vi at andelen som sikter på en universitetsutdanning har økt fra 21,1 til 28,4 prosent. For jenter som har besvart skjemaet begge ganger har andelen som sikter på universitetsutdanning økt fra 27,7 til 30,1 prosent. For jentene har andelen som tar sikte på høgskoleutdanning økt desto mer.

Tabell 5.1

Fordeling etter utdanningsplaner. Gutter og jenter fra 1974-kullet i 1991 og 1993. (1. kolonne viser fordelingen for alle som besvarte skjemaet i 1991, 2. kolonne viser fordelingen i 1991 for dem som svarte på skjemaet både i 1991 og i 1993, 3. kolonne viser fordelingen i 1993 for dem som svarte på skjemaet både i 1991 og i 1993).

1974-kullet	Gutter			Jenter		
Undersøkelse i	1991		1993	1991		1993
Planlagt utdanningsnivå:						
Doktorgrad	2,7	3,0	3,6	4,0	4,1	2,6
Universitet	16,8	18,1	24,8	22,1	23,6	27,5
Høgskole	27,6	31,1	33,3	32,3	35,6	46,3
Kortere utdanning	52,9	47,8	38,3	41,6	36,7	23,6
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasj.	1058	669	669	1115	804	804
Universitet inkl. dr.grad	19,5	21,1	28,4	26,1	27,7	30,1
Universitet og høgskole	47,1	52,2	61,7	58,4	63,3	76,4

I henhold til Tabell 5.2 økte andelen gutter fra 1972-kullet med planer om å studere ved universiteter fra 26,8 prosent i 1991 til 32,1 prosent i 1993. Her ser vi at det har vært en sterk utsortering av gutter som søker langvarig utdanning i 1993-undersøkelsen. Av alle som besvarte spørreskjemaet i 1991, tok 20,9 prosent sikte på en universitetsutdanning, mens andelen var 26,8 for dem som besvarte skjemaet både i 1991 og 1993. Andelen med planer om universitetsutdanning for dem som svarte i 1991, men ikke i 1993, må ligge langt under 20,9 prosent.

Av jentene som har besvart spørreskjemaene både i 1991 og i 1993 tok 27,9 prosent sikte på universitetsutdanning i 1991 og 30,2 prosent i 1993. Økningen er her langt mindre enn for guttene. Undersøkelsen av alle i 1991 viste at jentene i langt større grad enn guttene ville bli universitetsstudenter, 25,0 mot 20,9 prosent. Undersøkelsen i 1993 gir et motsatt resultat. Blant 20-åringene tar 32,1 prosent av guttene og 30,2 prosent av jentene sikte på universitetsutdanning.

Antagelig har en utjevning mellom gutter og jenter funnet sted fra de er 18 til de er 20 år gamle, men den er neppe så dramatisk som tabellen viser. Antagelig fører den lavere svarprosenten i to omganger til at resultatene blir misvisende. En skal huske at svarprosenten er lavere for gutter enn for jenter, men det er atskillig mer utslagsgivende at den er høyere for dem som tar sikte på langvarig utdanning enn for dem som ikke gjør det. De 32,1 prosent av guttene representerer 191 i absolutte tall, mens 30,2 prosent av jentene representerer 208 i absolutte tall. Det var omtrent like mange gutter og jenter (litt flere gutter) i det opprinnelige utvalget. Hvis vi antar at de som har planer om universitetsutdanning har svart i omtrent samme grad enten de er gutter eller jenter, er det faktisk flere jenter enn gutter blant 20-åringene som tar sikte på en universitetsutdanning. Nå har vi inntrykk av at svarprosenten er litt større for jenter enn for gutter når planene er like, slik at forskjellen kanskje ikke er så stor som de absolutte tallene tilsier.

Det kan derfor se ut som om det er rimelig å tro at det fremdeles er en litt større andel av hele populasjonen av jenter enn av gutter som tar sikte på universitetsutdanning.

Tabell 5.2 Fordeling etter utdanningsplaner. Gutter og jenter fra 1972-kullet i 1991 og 1993.

1972-kullet	Gutter		Jenter	
Undersøkelse	1991	1993	1991	1993
Planlagt utdanningsnivå:				
Doktorgrad	4,7	3,2	4,1	2,3
Universitet	22,1	28,9	23,8	27,9
Høgskole	36,1	37,1	40,8	45,7
Kortere utdanning	37,1	30,9	31,3	24,1
Sum	100,0	100,1	100,0	100,0
Antall observasj.	596	596	689	689
Universitet inkl. doktorgrad	26,8	32,1	27,9	30,2
Universitet og høgskole	62,9	69,2	68,7	75,9

Økningen i andelen som planlegger universitetsutdanning (universitet inkl. doktorgrad) er størst blant guttene, og særlig stor for gutter fra 1974-kullet. Andelen som planlegger

doktorgradsstudier er derimot redusert fra 1991 til 1993. Gutter fra 1974-kullet er et unntak. Andelen av disse som planlegger doktorgradsstudier har økt fra 3,0 til 3,6 prosent.

Sammenlignbare tall finner vi egentlig bare for dem som var 18 år i 1991 og dem som var 18 år i 1993, og som svarte på begge undersøkelsene. Da guttene fra 1974-kullet var 18 år, planla 28,4 prosent en universitetsutdanning. Tilsvarende tall for guttene fra 1972-kullet da de var 18 år, var 26,8 prosent. Da jentene fra 1972-kullet var 18 år, planla 27,9 prosent universitetsutdanning, mens andelen var 30,1 prosent da jentene fra 1974-kullet var 18 år gamle. Det er med andre ord en litt større andel av de yngste enn av de eldste som søker langvarig utdanning.

Tabell 5.1 og 5.2 kan skape et inntrykk av at det går en strøm fra planlagt kortvarige til planlagt langvarige utdanninger. I realiteten er det mange som planla langvarige utdanninger i 1991 som planlegger kortere utdanning i 1993. Endringene går i begge retninger, men hovedstrømmen går i retning av mer langvarig utdanning. For å illustrere dette tar vi med Tabell 5.3 som viser hvordan de yngste guttene (1974-kullet) fordelte seg etter planer om utdanning i 1991 og 1993.

Av dem som svarte på begge skjemaene hadde 208 planer om en høgskoleutdanning i 1991. Av disse var det bare 111 som holdt fast på sine planer to år senere. Av de 208 hadde 64 planer om universitetsutdanning (inkl. 7 med planer om doktorgrad) i 1993, mens 33 mente at videregående utdanning var tilstrekkelig.

På den annen side hadde 81 med planer om videregående skole og 31 med planer om universitetsutdanning i 1991 ombestemt seg og hadde planer om høgskoleutdanning i 1993. Antallet med planer om høgskoleutdanning økte dermed fra 208 i 1991 til 223 i 1993. Antallet med planer om universitetsutdanning økte enda mer, fra 141 i 1991 til 190 i 1993.

Tabell 5.3 Gutter fra 1974-kullet fordelt etter planlagt utdanningsnivå i 1991 og 1993.

Gutter 1974-kullet	Planer om utdanning i 1993					
	Vide- reg. skole	Høg- skole	Uni- vers- itet	Dok- tor- grad	Sum	Pro- sent
Planer om utdanning i 1991						
Videregående skole	220	81	18	1	320	47,8
Høgskole	33	111	57	7	208	31,1
Universitet	2	29	80	10	121	18,1
Doktorgrad	1	2	11	6	20	3,0
Sum	256	223	166	24	669	
Prosent	38,3	33,3	24,8	3,6		100,0

Hvor man går, er avhengig av hvor man er

Det er mange veier og omveier i det norske utdanningssystemet. Hvis man tar sikte på en langvarig utdanning, er det likevel overveiende sannsynlig at man har gått den raskeste veien gjennom den videregående skolen. Tabell V.5.1 i tabellvedlegget viser at 74 prosent av dem som har tenkt seg en universitetsutdanning fra 1974-kullet (18-åringene) er på allmennfaglig studieretnings 3. årstrinn. Ytterligere 7 prosent er på samme trinn på studieretning for handel og kontorlag. Det er 10 prosent som er på 1. eller 2. årstrinn i studieforberedende skoler, mens 2 prosent ligger foran ruten og har allerede startet med studier ved universitet og høyskoler. Alle disse må sies å ha gode muligheter for å komme inn på en universitetsutdanning. Det er da langt mer usikkert for de 2 prosent som ikke var i utdanning av en eller annen grunn.

Av respondenter fra 1972-kullet (20-åringene) som tar sikte på universitetsutdanning (ekskl. doktorgradsstudier) studerer allerede 42 prosent ved universiteter, 20 prosent er ved høyskoler, 7 prosent er forsinket av en eller annen grunn og befinner seg i videregående utdanning, og 4 prosent studerer i utlandet. Det er 10 prosent som er vernepliktige. Disse vil kunne begynne på universitetsstudier det påfølgende år. Det kan synes mer tvilsomt med de 13 prosent som ikke er i

utdanning. Hvor mange av disse vil vende tilbake til skole eller studier?

Langsiktige utdanningsplaner og kjønn

Tabell 5.4 viser at jenter fra 1974-kullet (18-åringer) og 1972-kullet (20-åringer) planlegger like langvarig utdanning. De eldste guttene planlegger universitets- og høyskoleutdanning hyppigere enn de yngste.

Tabell 5.4 Gutter og jenter fordelt etter kull og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Fødselskull	1974-kullet		1972-kullet	
Kjønn	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Planlagt høyeste utdanningsnivå:				
Doktorgrad	3,6	2,6	3,2	2,3
Universitet	24,8	27,5	28,9	27,9
Høgskole	33,3	46,3	37,1	45,7
Kortere utdanning	38,3	23,6	30,9	24,1
Sum	100,0	100,0	100,1	100,0
Antall observasjoner	669	804	596	689

Langsiktige utdanningsplaner og fars yrke

Tabell 5.5 viser at andelen som planlegger universitetsutdanning er mer enn dobbelt så stor for funksjonærbarne som for arbeiderbarne. Andelen som planlegger høyskoleutdanning er omlag like stor.

Tabell 5.5 Respondenter fordelt etter kull, fars yrke og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Fødselskull	1974-kullet		1972-kullet	
Fars yrke	Arb./ bonde	Funk- sjonær	Arb./ bonde	Funk- sjonær
Planlagt høyeste utdanningsnivå:				
Doktorgrad	1,5	4,6	1,4	3,9
Universitet	14,3	35,7	17,0	36,7
Høgskole	42,9	39,2	41,5	43,0
Kortere utdanning	41,4	20,5	40,1	16,3
Sum	100,1	100,0	100,0	99,9
Antall observasjoner	553	809	489	686

Langsiktige utdanningsplaner og karakterer

Tabell 5.6 viser at karakterer betyr svært mye for utdanningsvalget. Respondenter på samme karakternivå velger omlag samme utdanningsnivå enten de er 18 eller 20 år gamle. I vårt utvalg planlegger 20-åringene med svake karakterer universitets- og høgskoleutdanning i litt større grad en 18-åringene.

Tabell 5.6 Respondenter fordelt etter kull, karakterer og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Fødselskull	1974-kullet		1972-kullet	
Karakterer	Svake	Gode	Svake	Gode
Planlagt høyeste utdanningsnivå:				
Doktorgrad	1,4	5,6	1,6	4,0
Universitet	14,3	42,9	15,4	43,7
Høgskole	40,6	42,3	42,8	41,9
Kortere utdanning	43,7	9,2	40,2	10,4
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasjoner	721	622	572	599

Tabell V.5.3 i tabellvedlegget viser planlagt utdanningsnivå ved en femdelte karakterskala. Denne viser en sterk sammenheng mellom karakterer i grunnskolen og planlagt utdanningsnivå. Av dem som har best karakterer planlegger 69 prosent en universitetsutdanning mot 5 prosent for dem med svakest karakterer.

Nesten alle med de beste karakterene tar sikte på en utdanning på universitets- eller høgskolenivå - hele 97 prosent. Tilsvarende andel er 28 prosent for dem med svakest karakterer. Det store flertallet i denne gruppen vil avslutte utdanningen med grunnskole eller videregående skole.

Planlagt utdanningsnivå, kjønn, fars yrke og karakterer

Jenter, gode karakterer og en far som er funksjonær trekker i retning av langvarig utdanning, mens gutter, svake karakterer og en far som er arbeider eller bonde trekker i motsatt retning. Tabell V.5.4 i tabellvedlegget viser at disse bakgrunnsvariablene til sammen gir store utslag.

Av funksjonærdøtre med gode karakterer planlegger 54 prosent en universitetsutdanning mot 10 prosent av arbeidersonnene med svake karakterer. I den første gruppen vil 6 prosent avslutte utdanningen med grunnskole eller videregående skole mot 63 prosent i den siste gruppen.

Ved den todelte karakterskalaen som er benyttet her, planlegger omlag like stor andel av funksjonærdøtre med svake karakterer som arbeidersonner med gode karakterer en universitets- eller høgskoleutdanning. Ved den grupperingen av

karakterer som er valgt her, oppveier kjønn og fars yrke langt på vei virkningen av gode karakterer.

Sluttkommentar

En større andel 20-åringer enn 18-åringer tar sikte på universitets- og høgskoleutdanning. Av 20-åringene i vårt utvalg tar 69 prosent av guttene og 76 prosent av jentene sikte på slik utdanning. Man må regne med at tilsvarende tall for hele populasjonen er langt lavere. Det er et langt større bortfall blant dem som vil ta en kort utdanning enn blant dem som tar sikte på en lang utdanning. I tillegg er det svært tvilsomt om alle kan og vil realisere sine planer om en langvarig utdanning.

Mange endret planene fra 1991 til 1993. Av 16-årige gutter som tok sikte på høgskoleutdanning i 1991, var det bare 53 prosent som også siktet på det samme utdanningsnivået i 1993. Av de øvrige mente 16 prosent at videregående skole var tilstrekkelig, mens de resterende 31 prosent nå tok sikte på en universitetsutdanning.

Ulikheter i svarprosjenter gjør at vi ikke kan si om flest jenter eller gutter vil søke til universitetet i fremtiden. Det vil derimot ganske sikkert bli flere jenter enn gutter i høgskoleutdanning.

Det er en tett sammenheng mellom gode karakterer på den ene siden og planlagt utdanningsnivå på den annen, men sosial bakgrunn betyr også mye.

6 FAGVALG

Mange endrer planene om sitt endelige utdanningsnivå fra de er 16 til de er 18 år gamle. Enda flere endrer mening om fagfelt i løpet av to år. Hvor mange som endrer mål vil være avhengig av hvor detaljert man deler inn fagene. I denne analysen er fagene ved universiteter og høyskoler delt inn i 11 hovedgrupper, mens øvrige fag er slått sammen i en gruppe "andre fag ved universiteter og høyskoler". Denne grupperingen innebærer at omlag annen hver ungdom har forandret mening om hvilket fagfelt han vil studere ved universiteter og høyskoler i løpet av to år. Andelen er litt mindre for de eldste enn for de yngste, men er høy for begge gruppene.

At så mange endrer studiemål betyr selvsagt at spørsmål om unges studievalg har begrenset verdi med tanke på utbygging av studier eller fag på grunnlag av de unges ønsker. Årsakene til endringene kan være mange og sammensatte. To er sentrale:

- 1) Etterspørselen på arbeidsmarkedet endres, slik det forventes større eller mindre etterspørsel etter personer med bestemte fag.
- 2) Den enkeltes kunnskaper om fag og studier endres eller modnes. Dette kan trekke mer i retning av enkelte fagfelt enn andre.

Tabell 6.1 samt Tabell V.6.1 og V.6.2 viser endringer i fagvalg fra 1991 til 1993 for de to kull. Det er undervisning som har økt sin tilslutning sterkest i toårsperioden - fra 3,0 prosent i 1991 til 7,9 prosent i 1993 for 1974-kullet, og fra 4,5 prosent til 8,5 prosent for 1972-kullet. Undervisning betyr her hovedsakelig pedagogiske høyskoler.

Det har også vært en vridning i fagvalgene i retning av helsevern, samfunnsvitenskap og teknikk. For 1974-kullet økte antallet som tok sikte på helsevern fra 9,3 prosent i 1991 til 12,9 prosent i 1993, og for 1972-kullet fra 10,3 prosent til 12,1 prosent.

Flere tar sikte på teknikk i 1993 enn i 1991. Det gjelder for begge kullene. Men ser vi på realfag og tekniske fag samlet, blir det en nedgang for 1974-kullet og en meget moderat økning for 1972-kullet. Tilslutningen til realfag har vært synkende for begge kull.

Det andre fagfeltet som har fått redusert tilslutning er juridiske fag. Antallet som tok sikte på juridiske fag ble redusert fra 4,4 prosent i 1991 til 3,4 prosent i 1993 for 1974-kullet og fra 3,4 prosent til 2,9 prosent for 1972-kullet. Denne nedgangen må sees på bakgrunn av at juridiske fag antagelig var på toppen av en motebølge i 1991.

Tilslutningen er fremdeles stor, selv om det har vært en viss tilbakegang.

Tabell V.6.3 viser at de som har endret fagvalg fra 1991 til 1993 sprer seg på mange fagområder. Betrakter man tallene detaljert, finner man likevel at enkelte fagområder er knyttet nærmere sammen enn andre. Det er f.eks. mange overganger mellom realfag og tekniske fag sammenlignet med andre fag. Tilsvarende forhold finner en for filologi og samfunnsvitenskap, og for juridiske fag og økonomiske og administrative fag. De som går til og fra kunst, musikk m.m. har en større tendens til å gå fra eller til filologi og undervisning enn andre fag.

Respondenter som går til eller fra helsevern fag sprer seg på mange fagområder, men med en viss vekt på samfunnsfag og undervisning.

Tabell 6.1 Fordeling etter kull og fagvalg i 1991 og 1993.

Fødselskull	Alle		1974-kullet		1972-kullet	
Undersøkelsesår	1991	1993	1991	1993	1991	1993
Fagvalg:						
Filologi	6,0	6,2	5,6	6,2	6,3	6,3
Undervisning	3,7	8,2	3,0	7,9	4,5	8,5
Økonomi og administr.	11,0	10,5	8,9	9,5	13,4	11,7
Samfunnsvitenskap	5,1	7,1	4,9	7,6	5,3	6,4
Juridiske fag	3,9	3,2	4,4	3,4	3,4	2,9
Realfag	6,6	5,1	7,0	5,4	6,1	4,7
Tekniske fag	9,0	10,2	7,7	8,1	10,4	12,7
Helsevern fag	9,8	12,5	9,3	12,9	10,3	12,1
Jordbruksfag m.m.	1,1	1,3	1,0	1,5	1,2	1,1
Kunst, musikk m.m.	2,9	3,2	2,6	3,1	3,1	3,2
Idretts- og militære fag	3,9	4,1	4,2	4,5	3,6	3,7
Andre fag ved universitet og høyskole	0,3	0,8	0,1	0,6	0,5	1,0
Universitet og høyskole i alt	63,3	72,4	58,7	70,7	68,1	74,3
Allmennfag	4,8	1,4	7,6	1,7	1,7	1,0
Kunst, kultur mm.	2,3	1,3	2,2	1,4	2,4	1,2
Administrasjon, handel og kontor	5,7	2,8	7,3	2,8	3,8	2,8
Mekaniske fag	4,3	3,7	4,7	4,3	3,9	3,0
Jern- og metallfag	1,2	1,0	1,3	1,4	1,1	0,6
Elektrofag	3,8	2,9	4,4	3,3	3,1	2,4
Trearbeid, bygge- og anleggsfag	3,0	2,8	2,6	2,6	3,6	3,0
Samferdselsfag	0,9	1,3	0,6	1,7	1,3	1,0
Helse- og sosialfag	3,9	3,9	3,9	3,8	3,9	4,1
Jordbruksfag m.m.	1,4	1,0	1,5	1,0	1,3	1,0
Husstell-, hotell- og restaurantfag	2,0	2,4	1,8	2,6	2,3	2,2
Hygiene og skjønnhetspleie	0,8	1,0	0,8	0,8	0,9	1,3
Idretts- og ungdomslederfag	1,4	0,7	1,6	0,9	1,2	0,5
Andre fag i videreg. skole	1,3	1,2	1,0	1,1	1,6	1,3
Videregående skoler i alt	36,8	27,4	41,3	29,4	32,1	25,4
Sum	100,1	99,8	100,0	100,1	100,2	99,7
Antall observasjoner	2722	2680	1443	1435	1279	1245

Kjønn og fagvalg

Gutter og jenter har stort sett endret fagvalg i samme takt fra 1991 til 1993 (se Tabell V.6.4 i tabellvedlegget). Noen unntak skal nevnes. Andelen av guttene som tar sikte på filologiske fag økte fra 3,0 prosent i 1991 til 4,7 prosent i 1993, mens tilsvarende andel for jentene ble redusert fra 8,5 til 7,5 prosent. Andelen gutter til tekniske fag økte fra 14,8 prosent i 1991 til 18,0 prosent i 1993, mens andelen jenter ble redusert fra 4,0 til 3,7 prosent, etter at jentene og guttene var blitt to år eldre. Samtidig var nedgangen i andelen jenter som tok sikte på realfag større enn for gutter.

Kjønn, sosial bakgrunn, karakterer og fagvalg

Kjønn, fars yrke og karakterer har hver for seg stor betydning for fagvalget. Svært utslagsgivende blir det imidlertid når vi kombinerer alle disse bakgrunnsvariablene. Funksjonærdøtre med gode karakterer har et helt annet fagvalg enn arbeidersonner med svake karakterer.

Tabell 6.2 viser at 10,7 prosent av funksjonærdøtre med gode karakterer tar sikte på filologi mot 2,8 prosent av arbeidersonner med svake karakterer. For undervisning er tilsvarende tall 9,0 mot 2,2 prosent, for samfunnsvitenskapelige fag 12,7 mot 2,8 prosent, for juridiske fag 7,9 prosent mot ingen, for helsevern 18,6 mot 5,5 prosent, og for kunst, musikk mm 5,7 mot 0,6 prosent.

Derimot planlegger en større andel arbeidersonner med svake karakterer enn funksjonærdøtre med gode karakterer å studere tekniske fag (ingeniør og sivilingeniør), 11,6 mot 6,1 prosent. Flere arbeidersonner med svake karakterer planlegger også å studere idretts- og militære fag, 5,5 mot 2,2 prosent og jordbruksfag m.m., 1,7 mot 0,7 prosent av funksjonærdøtrene.

Arbeidersonner med svake karakterer sikter seg i stor grad inn på fag i den videregående skolen. Til sammen 43,6 prosent tar sikte på mekaniske fag, jern- og metallfag, elektrofag og trearbeid, bygge- og anleggsfag. For funksjonærdøtre med gode karakterer er tilsvarende andel 0,4 prosent.

Tabell 6.2 Fagvalg i 1993 etter kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
Karakterer i grunnskolen	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Fagvalg 93:								
Filologi	2,8	2,8	6,8	5,4	1,8	8,4	7,9	10,7
Undervisn.	2,2	3,5	3,0	2,7	11,6	19,0	12,8	9,0
Økon./adm.	7,2	12,5	12,1	17,1	8,0	10,1	11,7	11,4
Samf.viten.	2,8	3,5	7,2	7,3	7,1	7,8	10,0	12,7
Jus	0,0	0,7	2,3	4,9	1,3	3,9	2,4	7,9
Realfag	2,8	6,3	4,5	10,3	2,2	3,4	2,4	6,3
Teknikk	11,6	22,2	15,5	22,5	1,8	2,8	2,8	6,1
Helsevern	5,5	0,7	3,0	8,9	26,3	17,9	16,9	18,6
Jordbruk	1,7	0,7	0,8	0,8	0,9	2,8	0,7	0,7
Kunst mm	0,6	3,5	4,2	3,3	1,8	2,8	2,8	5,7
Idrett mm	5,5	5,6	7,2	7,0	0,9	2,8	2,8	2,2
Andre fag	0,0	1,4	1,1	0,8	0,4	0,6	2,1	0,9
Sum univer. og høgsk.	42,7	63,4	67,7	91,0	64,1	82,3	75,3	92,2
Allmennfag	0,6	3,5	2,3	1,9	1,3	1,1	1,0	0,9
Kunst, kultur mm	1,7	2,1	1,1	0,8	1,3	1,7	1,4	0,4
Adm., handel- og kontorfag	2,2	1,4	3,0	0,5	6,3	3,4	3,1	0,9
Mekaniske fag	16,0	7,6	4,9	1,1	1,3	0,0	0,0	0,0
Jern- og metallfag	7,2	0,0	1,1	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0
Elektrofag	7,7	7,6	6,4	0,5	2,7	1,7	0,0	0,2
Trearb.bygge- og anleggsfag	12,7	4,9	6,4	1,1	0,9	0,6	0,3	0,2
Samferdsel	2,8	2,8	1,5	0,5	1,3	0,0	2,1	0,2
Helse- og sosialfag	0,6	1,4	0,4	0,0	10,3	5,6	7,6	1,5
Jordbruk mm	0,6	0,0	0,4	0,3	1,3	0,0	0,7	0,4
Husstell, hotell, restaur.	1,7	1,4	1,9	1,1	3,6	1,7	2,8	1,3
Hygiene mm	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	1,1	2,4	1,1
Idrett mm	0,6	2,8	1,5	0,5	0,4	0,0	1,0	0,0
Andre fag	3,4	1,4	1,6	0,0	2,6	1,2	1,3	0,6
Sum vdg.skoler	57,8	36,9	32,5	8,8	35,5	18,1	24,7	7,7
Sum	100,5	100,3	100,2	99,8	99,6	100,4	100,0	99,9
Antall observ.	181	144	265	369	224	179	290	457

Sluttkommentar

Undersøkelsen viser overraskende mange endringer i fagvalget i løpet av en periode på bare to år. Bare halvparten tok sikte på det samme fagfeltet både i 1991 og 1993. Dette forteller at det er problematisk å legge 16- og 18-åringers fagvalg til grunn ved dimensjonering av studiestedenes kapasitet.

Det synes som om impulser fra arbeidsmarkedet styrer valget for mange. Det kan se ut som om undervisning, helsevern og samfunnsvitenskap blir betraktet som sikre valg i 1993 med tanke på senere arbeidssted, mens man har blitt mer skeptisk til juridiske fag og økonomi og administrasjon.

Nå vil ikke alle endringer i fagvalg skyldes hensyn til arbeidsmarkedet. Fagvalget styres av mange impulser. For en stor gruppe vil utsiktene på arbeidsmarkedet være avgjørende, men like sikkert er det at en annen stor gruppe styres av faglige interesser, og disse vil holde fast ved sine valg nesten uavhengig av utviklingen på arbeidsmarkedet.

Noen endringer av fagvalg vil kunne tilskrives endringer i interesser, mens andre skyldes økende informasjon om utdanningssystemet og arbeidslivet. Mer kunnskaper om hva de enkelte yrker innebærer kan fortelle om yrkene passer til yrkesvalgmotivene.

7 YRKESPLANER

Yrkesplaner og usikkerhet

Mange forandret utdanningsplaner i løpet av perioden 1991 - 1993, både med tanke på utdanningens lengde og fagfelt. Det samme gjelder for yrkesplaner. Det er kanskje ikke overraskende, etter som det er en sterk sammenheng mellom utdanning og yrke.

Det var 16,6 prosent som hadde bestemt seg helt for et yrke i 1991. Av disse var imidlertid halvparten blitt usikre i 1993. På den annen side hadde flere av de usikre i 1991 bestemt seg helt, slik at det alt i alt var 23,1 prosent som var helt sikre på hva de ville bli i 1993. Andelen som var helt sikre eller nokså sikre økte fra 67,8 prosent i 1991 til 75,4 prosent i 1993. Dette synes å være rimelige tall. Det må bli flere som vet hva de vil bli, etter hvert som de blir eldre og nærmer seg yrkesaktiviteten, eller kanskje allerede er i arbeid.

Tabell 7.1 Antall respondenter som helt bestemt eller nokså bestemt tar sikte på et yrke eller arbeidsfelt. Endringer fra 1991 til 1993.

Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	1993				
	Ja, helt bestemt	Ja, nokså bestemt	Nei	Sum	Prosent
1991:					
Ja, helt bestemt	238	188	43	469	16,6
Ja, nokså bestemt	325	851	270	1446	51,2
Nei	89	439	381	909	32,2
Sum	652	1478	694	2824	
Prosent	23,1	52,3	24,6		100,0

Tabell 7.2 viser at omlag like mange 18-åringer i 1991 som i 1993 hadde bestemt seg helt for yrke eller arbeidsfelt, henholdsvis 18 og 19 prosent. Av 16-åringene i 1991 hadde 15 prosent bestemt seg helt, mens andelen var 28 prosent for 20-åringene i 1993. Av de siste er mange yrkesaktive og må i hvert fall sikte seg inn på et arbeidsfelt. Det er da også 80

prosent av disse som er helt bestemt eller nokså bestemt på hva de skal gjøre.

I 1991 hadde flere gutter enn jenter bestemt seg helt for hva de skulle gjøre. I 1993 var forholdet det motsatte. Flere jenter hadde bestemt seg helt for et fremtidig yrke.

Barn til arbeider/bonde var hyppigere helt bestemt på hvilket yrke eller arbeidsfelt de skulle velge. Forskjellen var størst i 1991, men gjorde seg gjeldende også i 1993. Denne forskjellen vil nok i stor grad kunne tilskrives at en større andel funksjonær barn var under utdanning, og de som er under utdanning kan utsette avgjørelsen lenger enn de andre.

Tabell V.7.1 i tabellvedlegget viser at jo lenger den planlagte utdanningen er, desto færre har bestemt seg for et fremtidig yrke. Av dem fra 1974-kullet som har planlagt videregående skole som høyeste utdanning, hadde 27 prosent bestemt seg helt for et yrke eller arbeidsfelt i 1993. Av dem som hadde planlagt høyskoleutdanning hadde 17 prosent bestemt seg helt, og av dem som hadde planlagt universitetsutdanning hadde 13 prosent bestemt seg helt.

Tabell 7.2 Prosentandel som helt bestemt eller nokså bestemt tar sikte på et yrke eller arbeidsfelt. Kull, kjønn og fars yrke 1991 og 1993.

Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	1974-kullet		1972-kullet	
	1991	1993	1991	1993
Ja, helt bestemt	15	19	18	28
Ja, nokså bestemt	50	52	52	52
Nei	35	29	30	20
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	1480	1480	1374	1374
Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	Gutter		Jenter	
	1991	1993	1991	1993
Ja, helt bestemt	19	22	15	24
Ja, nokså bestemt	51	52	51	53
Nei	30	26	34	23
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	1289	1289	1535	1535
Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	Fars yrke			
	Arbeider/bonde		Funksjonær	
	1991	1993	1991	1993
Ja, helt bestemt	19	24	14	22
Ja, nokså bestemt	52	51	51	53
Nei	29	25	35	25
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	1090	1090	1503	1503

Planlagte yrker

Tabell 7.3 viser yrkesplaner for dem som har bestemt seg for et yrke. Det er spurt om yrke eller fagfelt i spørreskjemaet. Svarene er kodet i henhold til Nordisk Yrkesklassifisering (NYK). Mange har gitt svar av typen "noe i idrett", "arbeid

med barn og unge" o.l., som kan være vanskelig å gruppere innenfor den nevnte klassifiseringen.

Når svarene fra undersøkelsene i 1991 og 1993 skal sammenlignes, er det en rekke feilkilder som en skal være oppmerksom på:

- A) De som går på skole og planlegger langvarig utdanning og prestisjefylte yrker er overrepresentert i undersøkelsen. På den annen side har de som går på skole og planlegger prestisjefylte yrker sjeldnere bestemt seg for et yrke, og blir av den grunn noe underrepresentert.
- B) Kjente yrker er overrepresentert blant de planlagte yrkene. Etter hvert som respondentene blir eldre, vil de få kjennskap til et større spekter av yrker, hvilket kan føre til at tilslutningen til de kjente yrkene blir redusert.
- C) Yrkesplanene kan bli mer spesifiserte eller detaljerte med årene, og en kan ikke utelukke tilfeller, hvor dette kan føre til en annen gruppering.

Sammenligning mellom de som var 18 år i 1991 og de som var 18 år i 1993, viser stort sett samme fordeling for yrkesplaner. Et par unntak må kommenteres. Av 18-åringene i 1991 planla 6,8 prosent pedagogisk arbeid, mens tilsvarende andel var 10,5 prosent for 18-åringene i 1993. Tabell 7.3 viser imidlertid også at andelen fra 1972-kullet som planla pedagogisk arbeid økte fra 6,8 prosent i 1991 til 12,7 prosent i 1993. Andelen som tar sikte på pedagogisk arbeid er med andre ord nesten fordoblet fra 1991 til 1993 for den samme gruppen personer.

Noe tilsvarende kan en finne for industri- bygge- og anleggsarbeid, gruvedrift og oljevirksomhet, hvor bilmekaniker, elektriker og snekker er de tungtveiende yrkene. Av 18-åringene i 1991 planla 17,2 prosent slike yrker mot 14,1 prosent av 18-åringene i 1993. Det viser seg her at andelen fra 1972-kullet som planla slike yrker ble redusert fra 17,2 prosent i 1991 til 11,3 prosent i 1993. Det er altså generelt en redusert tilslutning til de nevnte yrkene, og den gir seg tallmessig sterkere utslag for 1972- enn for 1974-kullet.

Skjevheten i utvalget gjør at en ikke skal legge vekt på fordelingen på yrker for alle, men heller se på forskjeller i gutters og jenters fordeling og fordeling etter fars yrke (Tabell V.7.2 i tabellvedlegget).

Av alle som har svart på undersøkelsen tar 60,6 prosent sikte på teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid. Dette er yrker som stort sett krever langvarig utdanning, og tallet er ganske sikkert langt høyere enn for hele populasjonen. Jentene tar i langt større grad enn guttene sikte på slike yrker, 69 mot 51 prosent. Av funksjonærbarna tar 69 prosent sikte på slike yrker mot 51 prosent av arbeiderbarna.

De største undergruppene er pedagogisk arbeid og sykepleiearbeid som domineres av jentene. Særlig stor er forskjellen for pleiearbeid som 18,5 prosent av jentene og 1,4 prosent av guttene tar sikte på. For disse to gruppene er det også en større tilslutning fra arbeiderbarn enn fra funksjonærbarn.

De neste store gruppene er teknisk arbeid og restgruppen "andre i teknisk, vitenskapelig og kunstnerisk arbeid". De største undergruppene i restgruppen er økonomer, sosionomer, EDB-konsulenter, psykologer, revisorer og bibliotekarere. Gutter og jenter søker til denne gruppen i omlag samme grad. Derimot tar en langt større andel av guttene enn av jentene sikte på teknisk arbeid, hvor ingeniør og sivilingeniør er de viktigste undergruppene. Langt flere funksjonærbarn enn arbeiderbarn tar sikte på disse to undergruppene.

En litt større andel gutter enn jenter tar sikte på kunstnerisk og litterært arbeid. De viktigste undergruppene er her journalist, media, musiker, formgiver, reklame, skuespiller og film. Andelen funksjonærbarn som tar sikte på slikt arbeid er 8,3 prosent mot 3,2 prosent av arbeiderbarna.

Tabell 7.3

Yrkesplaner for dem som tok sikte på et bestemt yrke eller fagfelt. Sammenligning mellom 18-åringer i 1991 og 1993 (1. og 2. kolonne), og mellom 1972-kullet som 18-åringer i 1991 og 20-åringer i 1993 (1. og 3. kolonne).

Undersøkelse	1991	1993	1993
Kull	1972	1974	1972
Alder	18 år	18 år	20 år
YRKESGRUPPER (NYK)			
0 TEKNISK, VITENSKAPELIG, HUMANISTISK OG KUNSTNERISK ARBEID			
00 Teknisk arbeid	8,3	7,5	10,8
01 Kjemiker- og fysikerarbeid	2,0	2,8	2,2
02 Biologisk arbeid	2,3	2,8	2,1
03 Medisinsk arbeid	1,5	2,0	1,9
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	10,4	10,6	11,0
05 Annet syke- og helsevernarbeid	1,6	2,2	2,0
06 Pedagogisk arbeid	6,8	10,5	12,7
07 Religiøst arbeid	0,4	0,4	0,8
08 Juridisk arbeid	2,6	3,0	3,0
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	6,7	6,6	5,7
0X Andre i teknisk, vitenskapelig og kunstnerisk arbeid	8,9	10,1	10,7
1 ADMINISTRASJONS- OG FORVALTNINGSARBEID, BEDRIFTS- OG ORGANISASJONSLEDELSE	1,6	1,5	1,8
2 KONTORARBEID	6,8	7,2	7,0
3 HANDELSARBEID	2,6	2,3	2,8
4 JORDBRUKS-, SKOGBRUKS- OG FISKERARBEID	2,4	2,8	1,8
6 TRANSPORT- OG KOMMUNIKASJONSARBEID			
62 Lufttrafikk	1,4	1,0	0,1
Annet transport- og kommunikasjonsarbeid	1,3	1,1	1,4
5-7-8 INDUSTRI, BYGGE- OG ANLEGGSSARB., GRUVEDRIFT OG OLJEVIRKSOMHET			
75 Mekaniker, sveiser, reparatør mm	6,6	6,0	4,4
76 Elektriker mm	4,8	4,0	2,4
77 Snekker, bygningsarbeider mm	3,2	1,9	2,0
Andre innen 5, 7 og 8	2,6	2,2	2,5
9 SERVICEARBEID			
90 Sivilt overvåkings- og tryggingsarbeid	2,6	3,4	2,4
91 Hotell-, restaurant- og husarbeid	7,2	3,6	3,5
94 Hygiene og skjønnhetspleiearbeid	1,8	0,9	1,5
Andre i serviceyrker	0,9	2,0	2,3
X MILITÆRT ARBEID	2,3	1,6	1,3
SUM	99,6	100,0	100,1
Antall observasjoner	941	1047	1079

Andelen av våre respondenter som tar sikte på industri-, bygge- og anleggsarbeid, gruvedrift og oljevirksomhet er 12,8 prosent. Denne andelen ville ganske sikkert vært vesentlig

høyere hvis respondentene hadde vært representative for hele kullene.

Mens en av fire gutter i vår undersøkelse tar sikte på slike yrker, er andelen bare 3,2 prosent for jentene. Av arbeiderbarna tar 21 prosent sikte på disse yrkene mot 6 prosent av funksjonærbarna.

Når kjønn, fars yrke og karakterer trekker i samme retning, blir det stor forskjell på de unges yrkesvalg. Av funksjonærdøtre med gode karakterer tar 79 prosent sikte på teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstneriske arbeid. Tilsvarende andel er 26 prosent for arbeidersonner med svake karakterer (Tabell V.7.3 i tabellvedlegget).

På den annen side tar nøyaktig halvparten av arbeidersonner med svake karakterer sikte på et arbeid innenfor gruppen industri- bygge- og anleggsarbeid, gruvedrift og oljevirkksomhet. Andelen er her 1,4 prosent for funksjonærdøtre med gode karakterer, og enda lavere for funksjonærdøtre med svake karakterer, 0,8 prosent.

Sluttkommentar

I 16-20-års alderen er det like vanlig å endre yrkesvalg i løpet av en toårs-periode som å ikke gjøre det. Mange har fremdeles bare vage tanker om hva de vil arbeide med i fremtiden, som Kapittel 6 viste.

Som kapittel 4 viste, er det mange som er usikre på hva de vil gjøre neste høst. For noen skyldes det at de har så mange muligheter å velge mellom. For langt flere er årsaken usikkerhet om de kommer inn på den utdanningen de ønsker.

Når det er så vanskelig å bestemme hva en skal gjøre det nærmeste året, må det være desto vanskeligere å bestemme seg for et yrke på lang sikt. I tillegg får vi et inntrykk av at strategien til en stor andel av de unge er å tilpasse seg arbeidsmarkedet framfor å dyrke egne interesser. Når andelen av de unge som tar sikte på pedagogisk arbeid nesten ble fordoblet fra 1991 til 1993, er det nærliggende å anta at dette skyldes signaler fra arbeidsmarkedet. En merker seg også en viss vridning mot yrker i helsesektoren fra 1991 til 1993.

Tendensen i denne perioden var for øvrig at flere valg gikk i retning av yrker innenfor teknisk, vitenskapelig og kunstnerisk arbeid, dvs. yrker som krever langvarig utdanning, mens det var færre valg i retning av industri-, bygge- og anleggsarbeid, dvs. yrker som bare krever grunnskole eller videregående skole.

8 FRAMTIDSMULIGHETER PÅ ARBEIDSMARKEDET

Arbeid om ti år?

Er de unge optimister eller pessimister med tanke på fremtiden? Hvem er optimistene og hvem er pessimistene? Undersøkelsen stilte spørsmål om de unge trodde de ville ha en jobb om ti år, og dessuten om de ville ha en jobb de likte om ti år.

Et annet spørsmål som skal tas opp i dette kapitlet er likestillingen av omsorgsansvar for barn mellom menn og kvinner. Hvordan tror de unge 18- og 20-åringene at eventuelle barn vil påvirke deres arbeidssituasjon om ti år.

Et tredje tema i kapitlet er innstillingen til det å arbeide i den private eller den offentlige sektoren? Stiller de unge seg likegyldig til dette, eller hvem har preferanser for den ene eller den andre sektoren?

En av tre unge er helt sikre på at de vil ha en jobb om ti år, halvparten er nokså sikre, mens en av seks er i tvil eller mener de ikke vil ha noen jobb. Andelen som kategorisk mener at de ikke vil ha noen jobb er for øvrig svært liten, bare 0,6 prosent.

Tabell 8.1 viser at de eldste, 20-åringene, er atskillig hyppigere optimister enn 18-åringene. Av de første er 39 prosent helt sikre på at de er i inntektsgivende arbeid om ti år mot bare 26 prosent av de siste. Det er her usikkert i hvilken grad respondentene har trukket inn utdanning som et alternativ ved besvarelsen. En større andel av 18-åringene enn av 20-åringene vil være under utdanning om ti år.

Tabell 8.1 Prosentandel som tror at de vil være i inntektsgivende arbeid om ti år. Kull, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Tror du at du er i inntektsgivende arbeid om ti år?	Ja, helt sikker	Ja, nokså sikker	Er i tvil	Nei	Sum
Alle	32	50	17	1	100
Kull:					
1974-kullet	26	54	19	1	100
1972-kullet	39	46	15	1	101
Kjønn:					
Gutter	36	47	16	1	100
Jenter	29	53	18	0	100
Fars yrke:					
Arbeider/bonde	27	52	20	1	100
Funksjonær	37	49	13	1	100
Karakterpoeng:					
1 (5-10 poeng)	22	48	28	2	100
2 (11-12 poeng)	26	51	22	1	100
3 (13-14 poeng)	31	53	16	0	100
4 (15-16 poeng)	35	52	13	0	100
5 (17-20 poeng)	47	45	7	1	100

Guttene har bedre tro på de fremtidige arbeidsmulighetene enn jentene. Av guttene er 36 prosent helt sikre på å få en jobb om ti år mot 29 prosent av jentene. Forholdsvis mange jenter er nokså sikre på å være i jobb, slik at andelen som er i tvil er liten.

Barn til funksjonærer er hyppigere helt sikre på at de vil være i jobb om 10 år enn barn til arbeidere og bønder. Andelen helt sikre er 37 prosent for den første gruppen og 27 for den siste. Andelen som er i tvil eller som ikke tror de har en jobb om ti år er på 21 prosent for barn til arbeidere og bønder, og 14 prosent for barn til funksjonærer.

Karakterene gir store utslag i fordelingen av optimister og pessimister. Vi vet fra kapitlene foran hvilken stor rolle karakterene spiller for utdannings- og yrkesvalg og for selvtiliten. Det er derfor ikke overraskende at 30 prosent fra gruppen med de svakeste karakterene er i tvil, eller tror

de ikke vil få noen jobb om 10 år, mens andelen er 8 prosent for dem som er i gruppen med de beste karakterene.

Å være funksjonærsønn med gode karakterer gir god tro på fremtiden. Å være arbeiderdatter med gode karakterer gir den motsatte effekten. Av de første er halvparten helt sikre på at de vil ha en jobb om ti år mot en av fire av de siste.

Tabell 8.2 viser at barn til arbeidere sjeldnere er sikre på å få et arbeid i fremtiden, og det er her ingen vesentlig forskjell om en er gutt eller jente eller om en har gode eller svake karakterer. Barn til funksjonærer er mer optimistiske hvis de har gode karakterer, og gutter er i tillegg hyppigere optimister enn jenter.

Tabell 8.2 Prosentandel som er helt sikre, nokså sikre osv. på at de vil være i arbeid om ti år.

Tror du at du er i arbeid om ti år?			Ja, helt sikker	Ja, nokså sikker	Er i tvil	Nei	An-tall obser-vasj.
Kjønn	Fars yrke	Karakterer					
Gutt	Arb.	Svake	26	52	21	1	(205)
Gutt	Arb.	Gode	29	56	14	1	(152)
Gutt	Funk.	Svake	33	48	18	1	(282)
Gutt	Funk.	Gode	49	39	11	1	(385)
Jente	Arb.	Svake	26	53	20	1	(255)
Jente	Arb.	Gode	25	51	23	1	(190)
Jente	Funk.	Svake	30	54	16	0	(310)
Jente	Funk.	Gode	36	56	8	0	(472)

En jobb som en liker om ti år?

Tror du at du har en jobb som du liker om ti år? Dette spørsmålet hadde de samme svaralternativer som spørsmålet om inntektsgivende arbeid. Som rimelig er, var det færre som var sikre på om de hadde en jobb som de likte om ti år enn det var som trodde at de i det hele tatt hadde en jobb. Andelen som er i tvil er også større.

Tabell 8.3 Prosentandel som tror at de vil ha en jobb som de liker om ti år. Kull, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Tror du at du er i inntektsgivende arbeid om ti år?	Ja, helt sikker	Ja, nokså sikker	Er i tvil	Nei	Sum
Alle					
Kull:					
1974-kullet	17	56	26	1	100
1972-kullet	24	55	20	1	100
Kjønn:					
Gutter	21	53	25	1	100
Jenter	20	58	21	1	100
Fars yrke:					
Arbeider/bonde	19	52	27	2	100
Funksjonær	21	58	20	1	100
Karakterpoeng:					
1 (5-10 poeng)	19	41	36	4	100
2 (11-12 poeng)	19	51	28	2	100
3 (13-14 poeng)	19	56	24	1	100
4 (15-16 poeng)	21	59	19	1	100
5 (17-20 poeng)	23	64	13	0	100

Andelen som er helt sikre på at de vil ha en jobb som de liker om ti år er omtrent like stor for gutter og jenter og for respondenter med svake og gode karakterer. Det er heller ingen vesentlig forskjell når fars yrke trekkes inn i bildet. Hvis en derimot ser på hvem som er i tvil om de vil få en jobb som de liker, finner vi noe større forskjeller. Gutter er hyppigere i tvil enn jenter. Barn til arbeider/bonde er hyppigere i tvil enn barn til funksjonærer, og de som har svake karakterer er hyppigere i tvil enn de som har gode karakterer.

Inntektsgivende arbeid og omsorg for barn

Når det var flere gutter enn jenter som var helt sikre på at de ville være i inntektsgivende arbeid om ti år, kan det ha sammenheng med at jentene kan ha tenkt på mulighetene for at de kan ha barn om ti år og derfor ikke ønsker å ha inntektsgivende arbeid. De unge fikk spørsmålet: "Dersom du har barn om ti år, hva tror du da du vil gjøre?" Spørsmålet er

noe upresist. Mange har bemerket at hva de vil gjøre er avhengig av barnets alder. Dette har utvilsomt medvirket til at andelen "vet ikke" er så stor som den er.

Hvilket syn har de unge på likestilling av omsorgsarbeid og inntektsgivende arbeid? Undersøkelsen indikerer ikke at det har skjedd noe gjennombrudd på dette området. Vi sporer ingen vesentlig forskjell mellom de to kullene, og det er fortsatt en stor overvekt av jenter som mener at de vil være i deltidsarbeid, mens en stor overvekt av gutter mener de vil være i heltidsarbeid.

Andelen av jentene som mener de vil være hjemme hvis de har barn, er så lav som 5 prosent, men her må en regne med at mange som har svart "vet ikke" kan få det samme standpunktet. En må også minne om den lave svarprosenten. Hvis vi ikke hadde hatt et skjevt utvalg, ville sannsynligvis andelen som regnet med å være hjemme vært høyere, etter som høyere utdanning vanligvis fører til at en større andel kvinner med barn er i arbeid.

Tabell 8.4 viser at 77 prosent av guttene tror de vil være i heltidsarbeid hvis de har barn om ti år mot 26 prosent av jentene. Det er ingen signifikant forskjell mellom kullene.

Tabell 8.4 Gutter og jenter fordelt etter hva de vil gjøre dersom de har barn om ti år og kull.

Dersom du har barn om 10 år, hva tror du da du vil gjøre?	I heltidsarb.	I deltidsarb.	Hjemme	I utdanning	Vet ikke	Sum	Antall observ.
Gutter	77	6	0	1	16	100	1319
Jenter	26	45	5	1	23	100	1563
Gutter:							
1974-kullet	75	7	1	2	15	100	682
1972-kullet	79	4	0	1	16	100	637
Jenter:							
1974-kullet	25	45	5	1	24	100	821
1972-kullet	28	45	5	0	22	100	742

Tabell 8.5 viser at en større andel funksjonærdøtre enn arbeiderdøtre tror de vil være i heltidsarbeid hvis de har barn om ti år. Forskjellen er imidlertid ikke signifikant. For guttene er det motsatt. En større andel arbeidersonner enn funksjonærsønner tror de vil være i heltidsarbeid. Her er

forskjellen signifikant (på 0,95-nivå). Tallene gir en indikasjon på at funksjonærbarna har levd i et miljø hvor tankene om likestilling har hatt større gjennomslag enn blant arbeiderbarna. Forskjellen er imidlertid liten.

Tabell 8.5 Gutter og jenter fordelt etter hva de vil gjøre dersom de har barn om ti år og fars yrke.

Dersom du har barn om ti år, hva tror du da du vil gjøre?	I heltidsarbeid	I deltidarbeid	Hjemme	Under utdanning	Vet ikke	Sum	Antall observasjon
Gutter Fars yrke:							
Arbeider/ bonde	80	3	0	1	16	100	499
Funksjonær	77	6	1	1	15	100	707
Jenter Fars yrke:							
Arbeider/ bonde	23	48	6	0	23	100	609
Funksjonær	29	44	4	0	23	100	822

Innstilling til å arbeide i privat eller offentlig sektor

Et spørsmål undersøkelsen ønsket å ta opp var om det er sterk motstand blant de unge mot å arbeide i privat eller offentlig sektor. Eventuelle preferanser for å arbeide enten i privat eller offentlig sektor vil være med på å avgrense eller bestemme yrkesønsker. Stor motstand mot den ene eller den andre sektoren ville også kunne bety problemer med rekrutteringen til sektoren.

Nå stiller halvparten seg likegyldig til om de vil få en jobb i den ene eller den andre sektoren. Det betyr at det i det store og hele ikke skulle kunne være problemer for noen sektor, og særlig ikke i en periode med stor arbeidsledighet. En kan imidlertid ikke utelukke lokale tilpasningsproblemer.

Det var 28 prosent som foretrakk å arbeide i privat sektor og 21 prosent i offentlig sektor. Vi skal se nærmere på hvem som har preferanser i den ene eller den andre retningen.

Tabell 8.6 viser at flere av de eldste, 1972-kullet, enn av de yngste, 1974-kullet, har tatt et standpunkt. En større andel fra 1972-kullet foretrekker å arbeide i den private sektoren, 29 mot 27 prosent, men det er også en større andel fra det samme kullet som foretrekker den offentlige sektoren, 22 mot

20 prosent. Det betyr at flere fra 1974-kullet enn fra 1972-kullet stiller seg likegyldige til hvilken sektor de skal arbeide i.

Tabell 8.6 Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat næringsvirksomhet blant unge. Kull, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Vil du foretrekke å arbeide i offentlig sektor eller i privat næringsvirksomhet?	Offentlig sektor	Privat næringsvirksomhet	Likegyldig	Sum
Kull:				
1974-kullet	20	27	53	100
1972-kullet	22	29	49	100
Kjønn:				
Gutter	15	37	48	100
Jenter	26	21	53	100
Fars yrke:				
Arbeider/bonde	24	23	53	100
Funksjonær	19	32	49	100
Karakterer:				
1 (5-10)	26	22	52	100
2 (11-12)	23	25	52	100
3 (13-14)	24	26	50	100
4 (15-16)	19	32	49	100
5 (17-20)	17	30	53	100

Forskjellen mellom kjønn er mest fremtredende. Av guttene foretrakk 37 prosent privat næringsvirksomhet mot 21 prosent av jentene, mens 26 prosent av jentene foretrakk offentlig sektor mot 15 prosent av guttene.

Sosial bakgrunn gir mindre utslag, men 32 prosent av barn til funksjonærer foretrakk privat næringsvirksomhet mot 23 prosent av barn til arbeidere/bønder. Flere fra den siste gruppen var likegyldige. Av dem som hadde en mening var det omlag like mange som foretrakk privat næringsvirksomhet og offentlig sektor.

Det er også en sammenheng mellom gode karakterer og preferanser for privat næringsvirksomhet og svake karakterer og preferanser for offentlig sektor.

Når alle disse tre bakgrunnsvariablene trekkes i samme retning, kan forskjellene bli ganske store. Tabell 8.7 viser

at 44 prosent av funksjonærsønner med gode karakterer foretrekker å arbeide i privat næringsvirksomhet, mens andelen er 13 prosent for arbeiderdøtre med svake karakterer. På den annen side foretrekker 34 prosent av arbeiderdøtre med svake karakterer offentlig sektor mot 14 prosent av funksjonærsønner med gode karakterer. Her er andelen enda lavere for arbeidersønner med gode karakterer, 13 prosent, men det er langt flere i denne gruppen som stiller seg likegyldig til om de skal arbeide i den ene eller den andre sektoren.

Tabell 8.7 Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat næringsvirksomhet blant unge. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn:	Fars yrke:	Karakterer	Foretrukket arbeid			Sum	Antall observasjoner
			Offentlig sektor	Privat virksomhet	Likegyldig		
Gutter	Arbeider	Svake	17	28	55	100	(226)
Gutter	Arbeider	Gode	13	33	54	100	(122)
Gutter	Funksjonær	Svake	16	38	46	100	(296)
Gutter	Funksjonær	Gode	14	44	42	100	(352)
Jenter	Arbeider	Svake	34	13	53	100	(280)
Jenter	Arbeider	Gode	29	16	55	100	(154)
Jenter	Funksjonær	Svake	28	21	51	100	(327)
Jenter	Funksjonær	Gode	19	27	54	100	(432)

Tabell 8.8 viser at andelen som foretrekker å arbeide i den private sektoren er størst for dem som planlegger universitetsutdanning og lavest for dem som planlegger høyskoleutdanning. Andelen som foretrekker offentlig sektor er høyest blant dem som tar sikte på en høyskoleutdanning.

Tabell 8.8 Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat virksomhet etter planlagt utdanningsnivå.

Foretrukket arbeid	Offen- tlig sektor	Privat sektor	Like- gyldig	Sum	Antall obser- vasj.
Planlagt utdanningsnivå:					
Doktorgrad	13	35	52	100	(75)
Universitet	19	33	48	100	(727)
Høgskole	26	24	50	100	(1099)
Kortere utdanning	18	30	52	100	(757)

Etter som en stor andel av dem som blir uteksaminert ved universitetene arbeider i den offentlige sektoren, kunne det være uheldig at så mange som planlegger universitetsutdanning foretrekker den private sektoren. Tabell 8.9 viser imidlertid at det er så viselig innrettet at fagvalg og foretrukket sektor hører sammen. Av dem som planlegger undervisningsfag, dvs. hovedsakelig lærere, foretrekker 47 prosent å arbeide i offentlig sektor, og bare 5 prosent i privat sektor. Andelen som foretrekker offentlig sektor er også høy for dem som har planlagt politi og idrettsfag mm og helsevern fag, altså fag hvor en stor andel vil finne arbeid i den offentlige sektoren.

Av dem som planlegger økonomisk-administrative fag foretrekker 50 prosent privat virksomhet og bare 8 prosent offentlig sektor. Av dem som tar sikte på tekniske fag foretrekker 46 prosent privat virksomhet og 6 prosent offentlig sektor.

Tallene kan gi grunn til å tro at mange har hatt sine yrkesønsker i bakhodet når de har oppgitt sektorpreferanser.

Kanskje representerer de som tar sikte på juridiske fag et unntak. Av disse foretrekker 46 prosent privat sektor og 12 prosent offentlig sektor. Etter som en ganske stor andel av juristene arbeider i den offentlige sektoren, er det antagelig en mindre overensstemmelse mellom foretrukket sektor og jobbmuligheter for denne gruppen enn for dem som er nevnt foran.

Tabell 8.9 Preferanser for å arbeide i offentlig sektor eller privat virksomhet for dem som tar sikte på bestemt fagområder på universitets- og høghskolenivå.

Foretrukket arbeid	Offen- tlig sektor	Privat virk- somhet	Like- gyldig	Sum	Antall obser- vasj.
Planlagt fagområde:					
Humanistiske fag	28	18	54	100	(163)
Undervisningsfag	47	5	48	100	(213)
Økonomi og admin.	8	50	42	100	(275)
Samfunnsfag	26	19	55	100	(179)
Juridiske fag	12	46	42	100	(82)
Realfag	14	32	54	100	(130)
Tekniske fag	6	46	48	100	(267)
Helsevern fag	34	14	52	100	(326)
Landbruksfag mm	6	46	48	100	(33)
Estetiske fag	11	31	58	100	(82)
Politifag, idrettsfag mm	44	8	48	100	(110)
Andre fag	9	43	48	100	(21)

Sluttkommentar

At en prosent ikke tror de vil få arbeid om ti år er kanskje et rimelig resultat. Det kan være vanskeligere å si om 17 prosent "tvilere" er et høyt eller lavt tall. Dertil vet vi for lite om hvilke tanker som skjuler seg bak tvilen.

Det som er sikkert er imidlertid at det er en sterk sammenheng mellom karakterer og tvil. Gode karakterer i grunnskolen skaper selvtillit og god tro på fremtiden. Det kan være et tankekors at karakterene gjerne skal være normalfordelt og sortere ut dem som møter fremtiden med ro og tillit og dem som er usikre på om de i det hele tatt vil få en jobb. Om alle var flittige og nedla et stort arbeid på skolen, vil det alltid bli en like stor andel med svake karakterer som vil måtte møte fremtiden med usikkerhet.

Av dem som har svakest karakterer, er 30 prosent i tvil eller tror de ikke vil få arbeid, mens andelen er 8 prosent for dem med best karakterer. Sammenholder vi dette også med andelen

som er helt sikre på om de vil være i arbeid om ti år, ser vi at karakterene i grunnskolen blir temmelig avgjørende for de unges forventninger til fremtiden.

Vi kan ikke spore noen vesentlige forskjeller i gutters og jenters tanker om fremtiden, så lenge vi bare spør om hva de tror de vil gjøre om ti år. Når vi trekker muligheten for omsorgsansvar for barn inn i bildet, blir situasjonen en annen. De tradisjonelle trekk gjør seg gjeldende. Mellom 75 og 80 prosent av guttene tror de vil være i heltidsarbeid, mens henimot halvparten av jentene vil arbeide på deltid og en av fire på heltid. Andelen gutter som tror de vil være i heltidsarbeid hvis de har barn er nok lavere enn for tidligere generasjoner. Det er imidlertid vanskelig å tolke tallene, fordi vi ikke har gitt klare forutsetninger om barnas alder og om mulighetene til å få en deltidsjobb.

Når halvparten stiller seg likegyldig til om de vil arbeide i offentlig sektor eller privat næringsvirksomhet, vil det neppe kunne bli rekrutteringsproblemer for noen av sektorene. Hvis vi kan lese noe av preferansene, må det bli at noen flere jenter enn gutter vil gå til offentlig sektor, noe færre jenter enn gutter til privat virksomhet. Sett i relasjon til det totale antallet vil relativt mange med arbeiderfedre gå til den offentlige sektoren, mens relativt mange med funksjonærfedre vil gå til privat næringsvirksomhet. Det vil også kunne bli en overvekt av personer med gode karakterer fra grunnskolen i privat næringsvirksomhet, og tilsvarende med svake karakterer i offentlig sektor. Den siste antagelsen er imidlertid svært tvilsom, etter som andelen med langvarig utdanning er større i den offentlige enn i den private sektoren, og de som søker langvarig utdanning har bedre karakterer i grunnskolen enn dem som avslutter med kortvarig utdanning.

9 FRITIDSAKTIVITETER

Sett i relasjon til vår hovedproblemstilling - valg av utdanning og yrke - kan vi primært betrakte fritidsaktiviteter som komplementære eller konkurrerende aktiviteter til en hovedaktivitet som kan være skole, studier eller jobb.

En komplementær fritidsaktivitet vil støtte opp om utdanningen. Lesning av fagbøker eller et lærerikt TV-program kan være eksempler som illustrerer best, men andre aktiviteter som f.eks. medlemskap i foreninger, hvor en lærer prosedyrer for samhandling med andre kan også være av komplementær art.

Konkurrerende fritidsaktiviteter vil være aktiviteter som en ikke har direkte nytte av i utdanningen eller jobben, men som vil legge beslag på tid som kunne vært benyttet f.eks. til lekselesning.

I tillegg til fritidsaktiviteter skal vi i dette kapitlet se på sammenhengen mellom smak og andre variabler. Preferanser for TV-programmer og musikk er eksempler på dette. Et bakenforliggende spørsmål er om det er noen sammenheng mellom smak og utdannings- og yrkesvalg.

Som fritidsaktivitet vil vi i utgangspunktet først betrakte medlemskap og aktivitet i foreninger og organisasjoner. Hvem er medlemmer, hvem er aktive, og hvordan er sammenhengen mellom medlemskap og utdanning- og yrkesplaner.

Dernest vil vi se på hvem som går ut - på teater, konsert, kunstutstilling, idrettsstevne, diskotek osv. - og hvordan er sammenhengen med utdannings- og yrkesplaner.

Så skal vi se på hvem som leser hva og sammenhengen mellom hva man leser og utdannings- og yrkesønsker. Det samme gjelder for preferanser for ulike TV-program.

Preferanser for bestemte TV-programmer kan være uttrykk for smak. Det samme gjelder hva slags type musikk man liker. Hvem liker hva slags musikk, og er det sammenheng mellom musikksmak og utdannings- og yrkesplaner?

Hva slags form for idrett/mosjon man liker best å drive med er et spørsmål som går både på aktivitet og smak. Det kan vel være usikkert hvordan spørsmålet er tolket av respondentene, men vi vil også her finne hvem som liker ulike former for idrett/mosjon og om det er noen sammenheng med utdannings- og yrkesplaner.

Medlemskap og deltagelse i foreninger og organisasjoner

Deltagelse i foreninger, klubber og organisasjoner legger beslag på en ganske stor del av de unges tid. Det er

imidlertid også mange som er medlemmer uten å være aktive. Vi har derfor også spurt om hvem som har vært med på aktiviteter i foreningen i løpet av den siste måneden.

Idrettsforeningene har en dominerende rolle i de unges organisasjonsliv. Over 40 prosent er medlemmer av en idrettsforening. Det er et langt sprang til sangkor/musikkorps hvor over 10 prosent er medlemmer, religiøse foreninger med 9 prosent av de unge, og politiske organisasjoner med 8 prosent. Tabell 9.1 viser at det ikke er stor forskjell på andelen 18- og 20-åringer som er tilknyttet ulike foreninger og organisasjoner. Bare for sangkor/musikkorps og idrettsforeninger er det signifikante forskjeller. I begge tilfeller er det en større andel 18- enn 20-åringer som er medlemmer i foreningene.

Tabell 9.1 Prosentandel fra 1974- og 1972-kullet som er medlemmer i ulike foreninger, organisasjoner og klubber.

	Alle	1974- kullet	1972- kullet
Medlemmer i:			
Idrettsforening	42	44	39
Politisk organisasjon	8	8	8
Religiøs forening	9	10	8
Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l	5	6	5
Sangkor/musikkorps	10	12	9
Motorklubb	3	3	3
Miljøvernorganisasjon	4	5	3
Antall observasjoner	2917	1523	1394

Tabell 9.2 viser andelen medlemmer i ulike foreninger for gutter og jenter, for barn til arbeidere og funksjonærer og for respondenter med ulike karakterer.

Tabell 9.2 Prosentandel som er medlem av forening/klubb/organisasjon. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Medlem av forening/ klubb/organisasjon e.l.	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gutt	Jente	Arb.	Funk.
Idrettsforening	42	46	38	39	45
Politisk organisasjon	8	9	8	4	10
Religiøs forening	9	8	10	8	11
Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l.	5	4	6	5	6
Sangkor/musikkorps	10	8	13	10	12
Motorklubb	3	5	2	3	3
Miljøvernorganisasjon	4	4	4	3	5
	Karakterer				
	1	2	3	4	5
Idrettsforening	26	39	42	48	50
Politiske organisasjon	0	2	1	1	6
Religiøs forening	3	8	8	10	15
Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l.	5	4	5	6	5
Sangkor/musikkorps	5	8	9	12	17
Motorklubb	2	4	3	3	2
Miljøvernorganisasjon	2	2	3	5	7

Med tanke på medlemskap i foreninger o.l. er det først og fremst karakterene som skaper de store skillelinjene. De som har best karakterer i grunnskolen er langt hyppigere medlemmer enn dem som har svakest karakterer. Det gjelder både for miljøvernorganisasjoner, sangkor/musikkorps, religiøse foreninger, politiske organisasjoner og idrettsforeninger. For motorklubber, Røde Kors/Norsk Folkehjelp og lignende organisasjoner er det derimot ingen sammenheng mellom medlemskap og karakterer.

Det er ingen stor forskjell mellom gutter og jenter med hensyn til medlemskap i foreninger med unntak for sangkor/musikkorps hvor flere jenter enn gutter er medlemmer, og motorklubber og idrettsforeninger hvor guttene er i flertall.

Barna er langt hyppigere medlemmer av foreninger o.l. hvis far er funksjonær enn om han er arbeider. Motorklubber og Røde Kors, Norsk Folkehjelp og lignende organisasjoner er unntak.

Kjønn, fars yrke og karakterer kan trekke i samme retning, og gjøre at forskjellene blir ganske store. Således finner vi (Tabell V.9.1 i tabellvedlegget) at 18 prosent av funksjonærdøtre med gode karakterer er medlemmer i sangkor/musikkorps mot 4 prosent av arbeidersonnene med svake karakterer. Av funksjonærdøtre med gode karakterer er 8 prosent medlemmer av miljøvernorganisasjoner mot 2 prosent av arbeiderdøtre med svake karakterer.

For alle grupper er medlemskap i idrettsforeninger det mest vanlige. Variasjonsbredden blir forholdsvis liten, og går fra 53 prosent for funksjonærsønner med gode karakterer til 37 prosent for funksjonærdøtre med svake karakterer.

Så langt har vi registrert ulikheter i medlemskap i foreninger o.l., men sett i relasjon til vår problemstilling er det mer interessant å se hvem som gjør en aktiv innsats i disse foreningene. Vi har derfor stilt spørsmålet om hvem som har deltatt i aktiviteter i foreningen den siste måneden, dvs. med møter, øvelser, trening m.m. Tilslutningen til ulike foreninger blir sterkt redusert når en betrakter bare dem som har vært aktive. Mens 7,9 prosent var medlemmer av politiske organisasjoner, hadde bare 1,7 prosent vært aktive den siste måneden. Mens 4,0 prosent var medlemmer av miljøvernorganisasjoner, hadde bare 0,8 prosent vært aktive den siste måneden. Derimot hadde en ganske stor andel av medlemmene i religiøse foreninger og sangkor/musikkorps vært aktive.

Tabell 9.3 Prosentandel som har deltatt i aktiviteter foreningen den siste måneden (møter, øvelser, trening m.m.) Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Deltatt aktivt i forening, klubb, organisasjon o.l.	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gutt	Jente	Arb.	Funk.
Idrettsforening	22,2	24,5	20,2	18,5	25,7
Politisk organisasjon	1,7	2,3	1,3	1,3	2,0
Religiøs forening	5,8	5,4	6,2	4,0	6,9
Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l.	1,4	1,0	1,6	1,4	1,4
Sangkor/musikkorps	6,4	4,7	7,9	4,9	7,8
Motorklubb	1,2	1,6	0,8	1,5	0,9
Miljøvernorganisasjon	0,8	0,7	0,8	0,3	1,1
	Karakterer				
	1	2	3	4	5
Idrettsforening	10,0	20,6	20,7	26,3	32,8
Politisk organisasjon	0,0	1,9	1,3	1,3	5,8
Religiøs forening	0,9	3,4	5,6	6,8	12,3
Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l.	1,3	1,3	1,6	1,5	0,9
Sangkor/musikkorps	1,3	3,8	6,2	7,1	12,9
Motorklubb	0,9	2,1	0,9	1,0	0,6
Miljøvernorganisasjon	0,4	0,2	0,7	0,9	1,5

Over 20 prosent har vært aktive i en idrettsforening på en eller annen måte i løpet av den siste måneden. Det kan dreie seg om trening, konkurranser, administrasjon, møter eller annet som kan legge beslag på respondentens tid. Av alle har 6,4 prosent deltatt i musikkorps eller sangkor i løpet av den siste måneden. Det kan også her dreie seg om øvelser, administrasjon eller møter.

Det er 5,8 prosent som har deltatt i religiøse foreninger den siste måneden, mens andelen er langt lavere for politiske organisasjoner, 1,7 prosent, Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l., 1,4 prosent, motorklubber, 1,2 prosent, og miljøvernorganisasjoner, 0,8 prosent.

Tabell 9.3 viser at gutter hyppigere enn jenter har vært aktive i idrettsforeninger og motorklubber, mens jentene hyppigere har vært aktive i sangkor eller musikkorps.

Funksjonærbarn er langt hyppigere aktive i foreningslivet enn arbeiderbarn. Bare for Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l. og motorklubber er det ingen signifikant forskjell.

Det er sterkt samsvar mellom gode karakterer og aktiv deltagelse i foreninger, klubber, organisasjoner o.l. Dette samsvaret er enda sterkere enn for medlemskap. Av dem som har best karakterer (gruppe 5) har 5,8 prosent vært aktive i politiske organisasjoner mot ingen av dem med svakest karakterer (gruppe 1). Av dem med beste karakterer har 12,3 prosent vært aktive i religiøse foreninger mot 0,9 prosent av dem med svakest karakterer. Av dem med beste karakterer har 32,8 prosent vært aktive i en idrettsforening mot 10,0 prosent av dem med svakest karakterer. Også for sangkor/musikkorps og miljøvernorganisasjoner er forskjellen stor i favør av dem som har best karakterer, mens det er ingen signifikant forskjell for dem som har vært aktive i Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l. og motorklubber.

Å ha gode karakterer og å være funksjonærbarn er forhold som begge trekker i retning av stor aktivitet i foreninger o.l. (Tabell V.9.2 i tabellvedlegget). For aktiv deltagelse i idrettsforeninger er spennvidden fra 34 prosent for funksjonærsønner med gode karakterer til 18 prosent for arbeidersønner og arbeiderdøtre med svake karakterer. For sangkor/musikkorps er variasjonen fra 11,2 prosent for funksjonærdøtre med gode karakterer til 1,9 prosent av arbeidersønner med svake karakterer. For religiøse foreninger er spennvidden fra 8,7 prosent for funksjonærdøtre med gode karakterer til 2,7 prosent for arbeiderdøtre med svake karakterer.

Foreningsliv og utdanningsplaner

Det er en sammenheng mellom hva slags forening eller organisasjon man er medlem av og utdanningsplaner. Langt på vei vil imidlertid slike planer kunne forklares av bakgrunnen til medlemmene. Fra Kapittel 5 vet vi at karakterene hadde svært stor betydning for utdanningsplanene. I tillegg velger barn til funksjonærer hyppigere langvarig utdanning enn barn til arbeidere, og jenter velger hyppigere langvarig utdanning enn gutter.

Tabell 9.1 viser at medlemmene i miljøvernorganisasjoner har et svært høyt karakternivå. Høyt karakternivå er det også i politiske organisasjoner, religiøse foreninger og sangkor/musikkorps. Karakternivået er også langt over gjennomsnittet i idrettsforeninger, mens det ligger på gjennomsnittet for Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l. og under gjennomsnittet for motorklubber.

For miljøvernorganisasjoner og politiske organisasjoner er i tillegg andelen funksjonærbarne svært høy. Andelen funksjonærbarne er også forholdsvis stor i religiøse foreninger. I sangkor/musikkorps er andelen jenter høy.

Guttene dominerer i motorklubbene. De er i tillegg ofte arbeidersonner, slik at en for disse medlemmene må forvente planer om forholdsvis kortvarig utdanning.

Tabell 9.4 viser at miljøvernorganisasjoner og politiske organisasjoner skiller seg ut ved at henholdsvis 47 og 45 prosent av medlemmene har planer om universitetsutdanning. Andelen er høy også for religiøse foreninger, 37 prosent, og her er også andelen som planlegger høgskoleutdanning langt over gjennomsnittet, 48 prosent.

For sangkor/musikkorps er andelen som planlegger universitetsutdanning, 33 prosent, overraskende lav etter som funksjonærdøtre med gode karakterer er sterkt overrepresentert. Derimot er andelen som planlegger høgskoleutdanning høy, 51 prosent.

Av medlemmene i motorklubber har 23 prosent planer om universitetsutdanning, dvs. langt under gjennomsnittet. I tillegg er andelen som planlegger høgskoleutdanning også under gjennomsnittet.

Tabell 9.4 Medlemmer i ulike organisasjoner, foreninger og klubber fordelt etter planlagt høyeste utdanningsnivå.

Medlemmer i:	Planlagt høyeste utdanningsnivå-prosent				Antall observ.
	Vdg. skole	Høgskole	Univ.-rsitet	Sum	
Idrettsforeninger	22	44	34	100	1168
Politiske organisasjoner	14	41	45	100	227
Religiøse foreninger	15	48	37	100	257
Røde Kors, Norsk Folkehjelp m.m.	27	41	32	100	146
Sangkor/musikkorps	16	51	33	100	299
Motorklubber	40	37	23	100	80
Miljøvernorganisasjoner	15	38	47	100	113
Alle	28	42	30	100	2917

Deltagelse i sosiale aktiviteter og bakgrunnsvariabler

I dette avsnittet skal vi betrakte aktiviteter utenom foreningslivet. Hvem går på opera, teater, restaurant, kino, diskotek osv.? Dette er aktiviteter som er konkurrerende med lekselesning, men som også kan være komplementære, dvs. være et pluss i allmennutdanningen eller jobben.

Tabell 9.5 viser hvor stor andel av de unge som har vært på teater, restaurant osv. i løpet av den siste måneden. For en aktivitet - å gå på diskotek - finner vi ingen forskjeller - hverken på kull, kjønn, sosial bakgrunn eller karakterer. For de øvrige aktivitetene er forskjellene betydelige.

Flest hadde vært på kafe, bar eller restaurant, 84 prosent av alle. To av tre hadde vært på kino i løpet av den siste måneden, og nesten like mange hadde vært på diskotek. En av fire hadde vært tilskuer ved sports- eller idrettsstevner, mens henholdsvis 14 og 13 prosent hadde vært på teater og rockekonsert. Bare 1,5 prosent hadde vært på opera/ballett, og andelen som hadde vært på jazzkonsert eller klassisk konsert var over dobbelt så stor.

De yngste, 18-åringene, var langt hyppigere enn de eldste i teater. Dette kan ha sammenheng med at de yngste langt oftere var i skolen, og at de muligens var på teater i skolesammenheng. De eldste var hyppigere på jazzkonsert og rockekonsert. De var også hyppigere på kafe/bar/restaurant, mens de yngste oftere var på idrettsstevner. For de øvrige aktivitetene var det ingen signifikant forskjell mellom de to kullene.

Tabell 9.5 Prosentandel fra 1974- og 1972-kullet som har vært på teater, restaurant, diskotek osv. i løpet av den siste måneden.

Har du i løpet av den siste måneden vært på:	Alle	1974-kullet	1972-kullet
Klassisk konsert	3	4	3
Jazzkonsert	3	2	4
Opera, ballett	2	2	1
Kunstutstilling	8	7	9
Teater	14	16	11
Museum	7	7	8
Rockekonsert	13	12	15
Kino	67	66	67
Kafe, bar, restaurant	84	82	86
Tilskuer på sports- eller idrettsstevne	24	26	22
Diskotek	66	67	65
Antall observasjoner	2917	1523	1394

Andelen jenter som har vært på opera/ballett og kunstutstilling er mer enn dobbelt så stor som for gutter. Jentene går også langt hyppigere enn guttene på teater, klassisk konsert, museum og kafe/bar/restaurant. For jazzkonsert, kino og diskotek er det ingen signifikant forskjell.

Barn til funksjonærer har deltatt i alle aktivitetene hyppigere enn barn til arbeidere. For diskotek er forskjellen ikke signifikant. Størst er forskjellen for opera/ballett og jazzkonsert, men den er stor også for teater, rockekonsert, klassisk konsert, kunstutstilling og museum.

Tabell 9.6 Prosentandel av de unge som har vært på teater, restaurant, diskotek osv. Kjønn og fars yrke.

Har du i løpet av den siste måneden vært på:	Kjønn		Fars yrke	
	Gutter	Jenter	Arb.	Funk.
Klassisk konsert	3	4	3	4
Jazzkonsert	3	3	2	4
Opera, ballett	1	2	0	2
Kunstutstilling	5	10	5	9
Teater	11	16	11	16
Museum	6	8	5	9
Rockekonsert	16	11	9	16
Kino	65	68	60	72
Kafe, bar, restaur.	79	88	82	86
Idrettsstevne	29	20	23	26
Diskotek	66	65	65	66
Antall observasj.	1336	1581	1124	1546

Med unntak for diskotek har respondenter med gode karakterer deltatt i alle aktiviteter langt hyppigere enn de som har svake karakterer. Forskjellen er særlig stor for klassisk konsert, jazzkonsert, opera/ballett, kunstutstilling og museum, men den er stor også for teater og rockekonsert.

Tabell 9.7 Prosentandel av de unge som har vært på teater, restaurant, diskotek osv. Karakterer.

Har du i løpet av den siste måneden vært på:	Karakterpoeng				
	1	2	3	4	5
Klassisk konsert	0	2	3	5	6
Jazzkonsert	1	1	3	5	4
Opera, ballett	1	0	2	2	3
Kunstutstilling	4	5	7	9	13
Teater	8	10	12	17	25
Museum	5	6	6	8	12
Rockekonsert	10	9	12	16	21
Kino	57	60	69	72	73
Kafe, bar, restaurant	81	80	85	86	88
Tilskuer på sports- eller idrettsstevne	15	24	24	27	29
Diskotek	67	65	70	65	60
Antall observasjoner	229	475	694	917	326

Forskjellene blir store når en samtidig trekker inn både kjønn, fars yrke og karakterer i analysen (Tabell V.9.3 i tabellvedlegget). For alle aktivitetene med unntak av rockekonsert, idrettsstevne og diskotek har funksjonærdøtre med gode karakterer deltatt mest. Funksjonærsønner med gode karakterer har hyppigst vært på rockekonsert, mens arbeidersonner med gode karakterer hyppigst har vært på sports- eller idrettsstevne.

Av funksjonærdøtre med gode karakterer har 7,2 prosent vært på klassisk konsert i løpet av den siste måneden mot 0,3 prosent av arbeidersonner med svake karakterer. Av funksjonærdøtre med gode karakterer har 14,2 prosent vært på kunstutstilling mot 1,7 prosent av arbeidersonner med svake karakterer. For begge disse aktivitetene gjelder det at karakterer teller mer enn fars yrke. Arbeiderbarn med gode karakterer har hyppigere deltatt i disse aktivitetene enn funksjonærbarn med svake karakterer.

Funksjonærdøtre med gode og svake karakterer dominerer fullstendig på opera/ballett. Det er mulig at teater- og museumsbesøk henger mer sammen med skolegang enn andre aktiviteter, slik at forskjellen ikke er så stor som den ellers ville vært. Karakterer gir store utslag for teater.

Funksjonærdøtre med gode karakterer går også hyppigst på kino og kafe/bar/restaurant. Av funksjonærdøtre med gode karakterer var 23 prosent ikke på kino i løpet av den siste måneden mot 42 prosent av arbeiderdøtre med svake karakterer. Av funksjonærdøtre med gode karakterer var 7 prosent ikke på kafe/bar/restaurant mot 24 prosent av arbeidersonner med gode karakterer.

Deltagelse i sosiale aktiviteter og planlagt utdanningsnivå

Bakgrunnsvariablene viser at de som deltok i ulike sosiale aktiviteter har bedre karakterer enn gjennomsnittet. Deltagerne på diskoteker skilte seg imidlertid ikke ut fra gjennomsnittet hverken når det gjaldt alder, karakterer, fars yrke eller kjønn. En må forvente at deres utdanningsplaner ligger nær gjennomsnittet. Tabell 9.8 viser da også at de ikke avviker fra gjennomsnittet.

Tabell 9.8 Respondenter fordelt etter aktiviteter den siste måneden og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Har du i løpet av den siste måneden vært på:	Planlagt høyeste utdanningsnivå			
	Videreg. skoler	Høgskoler	Univer-sitet	Sum
Klassisk konsert	13	32	55	100
Jazzkonsert	11	35	54	100
Opera/ballett	14	22	64	100
Kunstutstilling	16	35	49	100
Teater	14	36	50	100
Museum	21	34	45	100
Rockekonsert	17	37	46	100
Kino	23	42	35	100
Kafe, bar, restaurant	28	43	29	100
Tilskuer til sports- eller idrettsstevne	24	45	31	100
Diskotek	28	43	29	100
Alle	28	42	30	100

De som går på kafe/bar/restaurant eller er tilskuere på idrettsstevner planlegger utdanning på omtrent samme nivå som gjennomsnittet, selv om deres bakgrunn tilsier en større tilslutning til langvarig utdanning. De har bedre karakterer enn gjennomsnittet og funksjonær som fars yrke er overrepresentert.

For alle de øvrige aktivitetene er andelen som planlegger universitetsutdanning godt over gjennomsnittet. Den er høyest for opera/ballett. De som har vært på opera/ballett har karakterer godt over gjennomsnittet, funksjonær er sterkt overrepresentert som fars yrke, og jenter er likeledes sterkt overrepresentert. Alt dette trekker i retning av en stor andel som planlegger universitetsutdanning.

De som har vært på klassisk konsert, jazzkonsert, kunstutstilling, teater og museum har også karakterer langt over gjennomsnittet, og far som er funksjonær samt jenter er sterkt overrepresentert. Alle disse planlegger universitetsutdanning langt hyppigere enn gjennomsnittet.

Nær halvparten av dem som har vært på rockekonsert planlegger universitetsutdanning. Disse har også langt bedre karakterer enn gjennomsnittet, og funksjonærfedre er overrepresentert, men i motsetning til de aktiviteter som er nevnt foran er guttene overrepresentert blant dem som går på rockekonsert.

Lesevaner og bakgrunnsvariabler

Av de unge som er med i vår undersøkelse leser de fleste, 93 prosent, aviser. Hvem som leser fagbøker/skolebøker bestemmes i stor grad av hvem som går på skole. Det er 67 prosent som oppgir at de leste fagbøker/skolebøker den siste uken. Nesten like mange leste ukeblad, 66 prosent. Tegneseriehefter og skjønnlitteratur leses av henholdsvis 47 og 40 prosent, mens det er bare 0,6 prosent som ikke leste noe den siste uken før de besvarte spørreskjemaet. De som har svart på skjemaet må i hvert fall ha lest ett åttesiders spørreskjema.

Som følge av skjevheter i materialet må en regne med at andelen som ikke har lest noe er atskillig høyere for hele populasjonen enn for dem som har besvart vårt spørreskjema.

Det skjer en endring i de unges lesevaner fra de er 18 til de er 20 år. Tabell 9.9 viser at en langt mindre andel fra 1972-kullet enn fra 1974-kullet leser fagbøker/skolebøker. Dette henger sammen med at færre av de eldste går på skole eller studerer. Andelen som leser ukeblad/magasiner reduseres fra 69 prosent for 18-åringene til 63 prosent for 20-åringene, mens andelen som leser tegneseriehefter går ned fra 49 til 44 prosent. Likeledes går andelen som leser skjønnlitteratur ned fra 44 til 36 prosent.

En større andel 20-åringer enn 18-åringer leser fagtidsskrifter og foreningsblad. En merker seg også at 94

prosent av 20-åringene mot 92 prosent av 18-åringene leser aviser, hvilket er en signifikant forskjell (på 0,95-nivå).

Tabell 9.9 Prosentandel fra 1974- og 1972-kullet som har lest ulike former for litteratur i den siste uken før de besvarte spørreskjemaet.

Hva har du lest den siste uken?	Alle	1974-kullet	1972-kullet
Aviser	93	92	94
Ukeblad/magasiner	66	69	63
Tegneseriehefter	47	49	44
Fagtidsskrifter	21	18	24
Foreningsblad	11	9	13
Fagbøker/skolebøker	67	79	53
Skjønnlitteratur	40	44	36
Annet	15	16	14
Har ikke lest noe	1	1	1
Antall observasjoner	2917	1523	1394

Det er forskjeller mellom gutters og jenters lesevaner som delvis kan skyldes at flere jenter enn gutter er under utdanning, og flere gutter enn jenter er i arbeid.

Jenter leser hyppigere enn guttene fagbøker/skolebøker og skjønnlitteratur. Når 49 prosent av jentene og 31 prosent av guttene leser skjønnlitteratur, kan imidlertid forskjellen ikke forklares bare av at flere jenter er under utdanning (Tabell 9.10).

Guttene leser hyppigere enn jentene fagtidsskrifter og foreningsblad. Dette kan til dels henge sammen med at de i større grad er i arbeidslivet.

Jenter leser i langt større grad enn guttene ukeblad/magasiner, 72 mot 60 prosent, mens 62 prosent av guttene leser tegneseriehefter mot 34 prosent av jentene.

Tabell 9.10 Prosentandel som har lest ulike former for litteratur i den siste uken før de svarte på spørreskjemaet. Kjønn og fars yrke.

Hva har du lest den siste uken?	Kjønn		Fars yrke	
	Gutter	Jenter	Arbeid.	Funksj.
Aviser	95	92	93	93
Ukeblad/magasiner	60	72	68	66
Tegneseriehefter	62	34	48	45
Fagtidsskrifter	30	14	17	24
Foreningsblad	13	9	9	12
Fagbøker/skolebøker	62	71	60	74
Skjønnlitteratur	31	49	35	46
Annet	17	14	17	14
Har ikke lest noe	1	0	1	1
Antall observasjoner	1336	1581	922	1546

Barn til arbeidere og barn til funksjonærer leser omlag like hyppig aviser, ukeblad/magasiner og tegneseriehefter (forskjellene er ikke signifikante). For øvrig leser funksjonærbarna mest. At flere funksjonærbarn leser fagbøker/skolebøker og skjønnlitteratur kan delvis henge sammen med at flere går på skole. En merker seg også at de hyppigere leser fagtidsskrifter og foreningsblad.

Det er neppe overraskende at de som har gode karakterer i grunnskolen leser mer enn de som har svake karakterer. For ukeblad/magasiner og tegneseriehefter er det imidlertid ingen signifikante forskjeller. Tabell 9.11 viser at andelen som leser fagbøker/skolebøker, skjønnlitteratur, fagtidsskrifter og foreningsblad er omlag dobbelt så stor for respondenter med de beste karakterene som for dem med de svakeste karakterene. I karaktergruppe 5 leste 59 prosent skjønnlitteratur den siste uken før de besvarte spørreskjemaet mot 21 prosent for gruppe 1 med de svakeste karakterene.

Tabell 9.11 Prosentandel som har lest ulike former for litteratur i den siste uken før de svarte på spørreskjemaet. Karakterer.

Hva har du lest den siste uken?	Karakterpoeng				
	1	2	3	4	5
Aviser	90	92	94	94	95
Ukeblad/magasiner	66	67	70	64	63
Tegneseriehefter	48	49	47	47	42
Fagtidsskrifter	13	17	19	26	28
Foreningsblad	7	10	10	11	17
Fagbøker/ skolebøker	44	51	68	78	86
Skjønnlitteratur	21	29	40	48	59
Annet	22	19	12	13	10
Har ikke lest noe	0	0	1	0	0
Antall observasj.	229	475	694	917	326

Når kjønn, fars yrke og karakterer trekker i samme retning, kan forskjellen i lesevaner bli ganske store. Av funksjonærdøtre med gode karakterer har 60 prosent lest skjønnlitteratur den siste uken mot 20 prosent av arbeidersonner med svake karakterer i grunnskolen. Hvis vi sammenligner funksjonærdøtre med gode karakterer med arbeiderdøtre med gode karakterer, har 60 mot 51 prosent av disse lest skjønnlitteratur. Sammenligning mellom funksjonærdøtre med gode og svake karakterer viser at henholdsvis 60 og 46 prosent har lest skjønnlitteratur. Sammenligning som går på kjønn viser størst forskjell. Av funksjonærsønner med gode karakterer har 44 prosent lest skjønnlitteratur.

Størst andel som har lest fagtidsskrifter finner en for funksjonærsønner med gode karakterer, 37 prosent. Forskjell som følger av sosial bakgrunn er liten. Av arbeidersonner med gode karakterer har 32 prosent lest fagtidsskrifter. Forskjellen er noe større for karakterer. Av funksjonærsønner med svake karakterer har 28 prosent lest fagtidsskrifter. Kjønn gir størst utslag, etter som 18 prosent av funksjonærdøtre med gode karakterer oppgir at de har lest fagtidsskrifter

Det store flertallet leser aviser. En merker seg imidlertid at så mange som 11 prosent av funksjonærdøtrene med svake

karakterer ikke leser aviser, mens andelen er bare 3 prosent for arbeidersonner og funksjonærsønner med gode karakterer.

Lesevaner og planlagt utdanningsnivå

Tabell 9.12 viser at de som leser skjønnlitteratur, foreningsblad, fagtidsskrifter og fagbøker/skolebøker i langt større grad enn andre har planer om en universitetsutdanning. Etter som det store flertallet er avislesere, vil denne gruppen ligge nær gjennomsnittet for alle.

Tabell 9.12 Respondenter fordelt etter lesevaner og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Hva har du lest den siste uken?	Planlagt høyeste utdanningsnivå			
	Videreg. skoler	Høg- skoler	Univer- sitet	Sum
Aviser	28	41	31	100
Ukeblad/magasiner	29	43	28	100
Tegneseriehefter	32	40	28	100
Fagtidsskrifter	19	40	41	100
Foreningsblad	15	42	43	100
Fagbøker/skolebøker	18	44	38	100
Skjønnlitteratur	16	42	42	100
Annet	38	35	27	100
Alle	28	42	30	100

TV-preferanser og bakgrunnsvariabler

TV legger utvilsomt beslag på mye av de unges tid. Vi har imidlertid ikke stilt spørsmål om tidsforbruk, men om smak. Et spørsmål om hva den unge hadde valgt å se hvis han bare kunne velge ett program en kveld forteller kanskje også noe om hva han også virkelig ser mest på.

Det var flest som ville se en film, 34 prosent av alle. Mange gjorde imidlertid oppmerksom på at det var avhengig av hvilken film som var aktuell. Noe lignende gjør seg antagelig også gjeldende for de øvrige programmene som var alternativer i undersøkelsen, men i mindre grad enn for film. Det var 19 prosent som foretrakk nyheter, 14 prosent sport og idrett, mens underholdningsprogram ble foretrukket av 10 prosent. Det

var 7 prosent som foretrakk et naturprogram og 6 prosent musikk.

Det er to vesentlige forskjeller mellom de to kull. Av de yngste, 18-åringene, ville 37 prosent helst se film mot 31 prosent av 20-åringene. På den annen side foretrakk 24 prosent av de eldste å se nyheter mot 15 prosent av de yngste.

Tabell 9.13 Prosentandel som ville ha valgt ulike TV-programmer hvis bare ett program kunne velges en kveld. Kull.

Hvis du bare kunne se et program på TV, hvilket hadde du valgt?	Alle	1974-kullet 18 år	1972-kullet 20 år
Nyheter	19	15	24
Sport	14	14	14
Naturprogram	7	7	7
Underholdning	10	10	10
Film	34	37	31
Musikkprogram	6	7	5
Vet ikke	7	7	6
Ingen, er lite interessert i TV	4	4	4
Sum	101	101	101
Antall observasjoner	2860	1501	1359

Gutter foretrekker i langt større grad enn jentene sport på TV, 20 mot 8 prosent. Guttene foretrekker også hyppigere naturprogrammer, 9 mot 5 prosent, og musikkprogrammer, 7 mot 5 prosent. Jentene på sin side foretrekker hyppigere film, 39 mot 28 prosent, og underholdningsprogrammer, 14 mot 5 prosent. Barn til funksjonærer foretrekker hyppigere nyheter enn barn til arbeidere, 22 mot 16 prosent. Likeledes foretrekker de hyppigere musikkprogram, 7 mot 4 prosent. Barn til arbeidere foretrekker derimot hyppigere underholdningsprogrammer, 13 mot 8 prosent.

Tabell 9.14 Prosentandel som ville ha valgt ulike TV-programmer hvis bare ett program kunne velges en kveld. Kjønn og fars yrke.

Hvis du kunne bare se ett program på TV, hvilket hadde du valgt?	Kjønn		Fars yrke	
	Gutter	Jenter	Arbeid.	Funksj.
Nyheter	20	18	16	22
Sport	20	8	14	13
Naturprogram	9	5	8	6
Underholdning	5	14	13	8
Film	28	39	35	34
Musikk	7	5	4	7
Vet ikke	6	7	7	7
Ingen, ikke interessert i TV	3	4	3	4
Sum	98	100	100	101
Antall observasjoner	1286	1517	903	1518

Fritidsaktiviteter kan inndeles i aktiviteter som er komplementære til virksomheten i skolen eller jobben, eller aktiviteter som er konkurrerende, dvs. aktiviteter som f.eks. konkurrerer med lekselesning om tiden. Av de alternativene som er med her, er antagelig nyheter og naturprogrammer de som ligger nærmest opp til å være komplementære aktiviteter, mens sport og underholdning er konkurrerende. Film og musikk kan være begge deler.

Tabell 9.15 viser at 29 prosent av dem som har de beste karakterene foretrekker nyheter mot 12 prosent av dem som har svakest karakterer. For naturprogrammer gjelder det motsatte, 12 prosent av dem som har svakest karakterer foretrekker slike programmer mot 3 prosent av dem som har best karakterer. De som har svakest karakterer foretrekker også hyppigst film og underholdningsprogrammer. Til sammen foretrekker 55 prosent slike programmer mot 32 prosent av dem med best karakterer.

Tabell 9.15 Prosentandel som ville ha valgt ulike TV-programmer hvis bare ett program kunne velges en kveld. Karakterer.

Hvis du kunne bare se ett program på TV, hvilket hadde du valgt?	Karaktergruppe				
	1	2	3	4	5
Nyheter	12	17	15	23	29
Sport	6	15	13	16	15
Naturprogram	12	8	7	6	3
Underholdning	13	11	12	8	5
Film	42	33	37	32	27
Musikk	5	8	7	5	8
Vet ikke	5	6	6	7	9
Ingen, ikke interessert i TV	4	3	4	4	5
Sum	99	101	101	101	101
Antall observasj.	225	467	680	897	321

Hvis vi samtidig trekker kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen inn i analysen, vil vi også her få store forskjeller, fordi alle de tre bakgrunnsvariablene kan trekke i samme retning.

Av arbeidersonner med gode karakterer foretrekker 26 prosent sportssendinger mot bare 6 prosent av funksjonærdøtrene med svake karakterer (Tabell V.9.5 i tabellvedlegget). For film er forholdet det motsatte. Av funksjonærdøtre med svake karakterer foretrekker 44 prosent film mot 23 prosent av arbeidersonner med gode karakterer.

Arbeidersonner med svake karakterer står i motsetning til funksjonærdøtre med gode karakterer når det gjelder naturprogrammer, henholdsvis 10 og 4 prosent foretrekker slike programmer.

Når det gjelder underholdningsprogrammer, er det størst forskjell på arbeiderdøtre med svake karakterer og funksjonærsønner med gode karakterer. Henholdsvis 20 og 2 prosent har slike preferanser, altså en meget stor forskjell.

For musikkprogrammer er også forskjellen stor. Av funksjonærsønner med svake karakterer foretrekker 11 prosent slike programmer mot bare 2 prosent av arbeiderdøtre med gode karakterer.

Det er størst andel funksjonærdøtre og funksjonærsønner med gode karakterer som foretrekker nyhetsprogram, 26 prosent, og andelen er lavest for funksjonærdøtre og arbeiderdøtre med svake karakterer, 14 prosent. Forskjellen i preferanser er mindre for nyhetsprogrammer enn for de andre programmene som er med i undersøkelsen.

TV-preferanser og planlagt utdanningsnivå

Nær halvparten av dem som foretrekker nyhetssendinger har planlagt en universitetsutdanning. Dette er langt mer enn for de som har andre TV-preferanser. De som foretrekker nyhetssendinger har karakterer som er langt over gjennomsnittet. Ellers er det bare de som har svart "vet ikke" eller at de ikke er interessert i TV som planlegger lenger utdanning enn gjennomsnittet.

De som foretrekker film, underholdning og naturprogram har karakterer under gjennomsnittet, og planlegger universitets- og høgskoleutdanning i mindre grad enn gjennomsnittet. Forholdsvis mange av dem som foretrekker naturprogrammer har planer om universitetsutdanning, mens bare 28 prosent har planer om høgskoleutdanning, hvilket er langt under gjennomsnittet. De som foretrekker underholdningsprogrammer skiller seg ut ved at bare 16 prosent har planer om universitetsutdanning.

Tabell 9.16 Respondenter fordelt etter TV-preferanser og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Hvis du kunne bare se ett program på TV, hvilket hadde du valgt?	Planlagt høyeste utdanningsnivå			
	Videreg. skoler	Høgskoler	Univer-sitet	Sum
Nyheter	17	37	46	100
Sport	28	45	27	100
Naturprogram	42	28	30	100
Underholdning	36	48	16	100
Film	31	43	26	100
Musikk	28	42	30	100
Vet ikke	22	45	33	100
Ingen, ikke interessert i TV	33	32	35	100
Alle	28	42	30	100

Musikksmak og bakgrunnsvariabler

De unge tilhører ulike ungdomskulturer. De hører og blir påvirket av forskjellig musikk. Vi kan konstatere at det er forskjell på musikksmak hos barn til arbeidere og barn til funksjonærer. Disse vil ha en tendens til å tilhøre ulike miljøer hvor ulike former for musikk er populære.

Ulik sosial bakgrunn fører til ulik musikksmak, men forskjellen er enda større mellom kjønn og mellom unge med gode og mindre gode karakterer. Ulikheter i musikksmak må derfor ha sin bakgrunn også i andre forhold enn oppvekstmiljøet. Tabell 9.17 viser at også alder har betydning for musikksmaken.

Blant de alternativene respondentene kunne velge mellom var pop og rock de langt mest populære. Heavy metall, jazz/blues og gospel var ellers mest populære musikkformer når best likte musikk ble lagt til grunn.

Respondentene ble anmodet om å rangere de tre musikkformene de likte best fra en til tre. Tabell 9.17 viser musikkpreferansene både for best likte musikkform og for de tre best likte. I de påfølgende analysene har vi benyttet de tre best likte musikkformene, etter som dette gir oss større tall å arbeide med.

Tabell 9.17 Prosentandel som foretrekker en bestemt musikkform. Etter førstevalg og tre best likte. 1974- og 1972-kullet.

	Best likte musikkform			Blant de tre best likte musikkformer		
	Alle	1974-kull	1972-kull	Alle	1974-kull	1972-kull
Musikk-preferanser:						
Rock	30,2	30,1	30,3	67	67	66
Pop	31,2	31,1	31,2	64	64	64
Jazz/Blues	5,0	4,2	6,0	23	20	27
Klassisk musikk	2,7	2,7	2,7	22	21	23
Reggae	2,5	2,4	2,6	21	21	21
Heavy metall	6,9	8,4	5,2	18	21	15
Gospel	3,7	3,4	4,0	13	13	13
House/Techno	2,7	2,9	2,5	13	15	12
Hiphop/Rap	2,4	3,2	1,6	13	16	9
Country & Western	1,8	1,4	2,2	9	8	11
Visesang	1,2	1,3	1,1	7	6	9
Punk	0,5	0,5	0,6	3	3	3
Folkemusikk	0,3	0,2	0,4	3	2	3
Antall observasj.	2917	1523	1394	2917	1523	1394

Med utgangspunkt i førstevalgene er pop best likte musikkform, foretrukket av 31,2 prosent, mens rock er best likt av 30,2 prosent. Hvis en i stedet tar utgangspunkt i de tre best likte musikkformene, kommer rock på topp med 67 prosent, mens pop nevnes blant de tre best likte av 64 prosent.

Heavy metall kommer som nummer tre hvis en bare ser på best likte musikkform, men er forholdsvis sjelden rangert som nummer 2 eller tre. Jazz/blues og klassisk musikk er derimot forholdsvis ofte rangert som nummer 2 eller 3, og rykker derfor opp på listen når de tre best likte musikkformer legges til grunn for tabellen.

Det er signifikant forskjell (på 0,95-nivå) mellom de to kullene for seks musikkformer. De yngste, 18-åringene, foretrekker hyppigere hiphop/rap, heavy metall og

house/techno, mens de eldste, 20-åringene, foretrekker hyppigere jazz/blues, country & western og visesang. Tabell 9.18 viser musikkpreferanser for gutter og jenter og for arbeiderbarn og funksjonærbarn. Det er forskjell på gutters og jenters musikksmak. Bare for hiphop/rap, country & western og folkemusikk er det ingen signifikant forskjell.

Gutter foretrekker hyppigere enn jenter rock, heavy metall, punk, jazz/blues og house/techno. Jenter på sin side foretrekker hyppigere pop, reggae, klassisk musikk, visesang og gospel. Mest utpreget er guttenes preferanser for heavy metall og jentenes preferanser for gospel.

Tabell 9.18 Prosentandel som foretrekker ulike musikkformer (blant de tre best likte). Kjønn og fars yrke.

	Kjønn		Fars yrke	
	Gutter	Jenter	Arbeid.	Funksj.
Blant de tre best likte musikkformer:				
Rock	75	60	68	67
Pop	57	70	68	62
Jazz/Blues	25	21	19	25
Klassisk musikk	17	27	18	27
Reggae	15	26	22	21
Heavy metall	29	9	21	17
Gospel	6	19	13	14
House/Techno	15	12	14	14
Hiphop/Rap	14	12	13	11
Country & Western	9	10	12	6
Visesang	5	9	5	9
Punk	5	2	3	4
Folkemusikk	2	3	2	3
Antall observasjoner	1336	1581	922	1546

Signifikante forskjeller på musikkpreferanser mellom arbeiderbarn og funksjonærbarn (på 0,95-nivå) finner vi for seks ulike musikkformer. Arbeiderbarn foretrekker hyppigere enn funksjonærbarn country & western, pop og heavy metall,

mens funksjonærbarna hyppigere foretrekker klassisk musikk, jazz/blues og visesang.

Tabell 9.19 viser sammenhengen mellom musikksmak og karakterer. Bare for rock, pop, punk og folkemusikk er det ingen forskjeller. Ellers kan en si at respondenter med gode karakterer hyppigst foretrekker klassisk musikk, jazz/blues, visesang og gospel. Av dem som har best karakterer har 35 prosent nevnt klassisk musikk blant de tre best likte mot 11 prosent av dem med svakest karakterer. Av dem som har best karakterer har 33 prosent nevnt jazz/blues mot 16 prosent av dem med svakest karakterer. For visesang er forskjellen også stor, 13 mot 5 prosent, mens den er liten for gospel.

Respondenter med svake karakterer foretrekker hyppigst heavy metall, hiphop/rap, country & western, reggae og house/techno. For house/techno er forskjellen forholdsvis liten. Den er stor for hiphop/rap som 20 prosent av dem med svakest karakter har nevnt som en av de tre best likte mot 4 prosent av dem med de beste karakterene. For country & western er tilsvarende tall 15 mot 4 prosent, for heavy metall 28 mot 13 prosent, og for reggae 24 mot 15 prosent.

Tabell 9.19 Prosentandel som foretrekker ulike musikkformer (blant de tre best likte). Karakterer.

Hvilken type musikk liker du best (blant de tre best likte)?	Karakterpoeng				
	1	2	3	4	5
Rock	68	63	70	67	70
Pop	63	66	64	64	59
Jazz/Blues	16	19	21	26	33
Klassisk musikk	11	14	21	27	35
Reggae	24	22	24	19	15
Heavy metall	28	24	18	15	13
Gospel	9	11	13	16	13
House/Techno	13	14	16	12	9
Hiphop/Rap	20	20	12	9	4
Country & Western	15	14	9	6	4
Visesang	5	5	6	9	13
Punk	3	3	3	3	3
Folkemusikk	2	3	2	3	4
Antall observasjoner	229	475	694	917	326

En nærliggende tanke kunne være at forskjellene i karakterer skyldes at jenter eller funksjonærbarn er overrepresentert blant dem med gode karakterer. Tabell V.9.6 i tabellvedlegget viser imidlertid at karakterer har sin egen forklaringskraft. Det er særlig tydelig for hiphop/rap hvor hverken kjønn eller fars yrke skaper vesentlig ulikhet i musikksmak, mens det er en sterk sammenheng mellom svake karakterer og preferanser for hiphop/rap.

Når kjønn, fars yrke og karakterer trekker i samme retning, kan det registreres store forskjeller i musikksmak. For funksjonærdøtre med gode karakterer er klassisk musikk en av de tre best likte musikkformer for 37 prosent, mens andelen er 11 prosent for arbeidersonner med svake karakterer. Av arbeidersonner med svake karakterer har 34 prosent heavy metall som en av tre best likte musikkformer, mens andelen er 6 prosent for funksjonærdøtre med gode karakterer.

Karakterenes virkning gjør seg tydeligst gjeldende for klassisk musikk, jazz/blues, hiphop/rap og country & western (se Tabell V.9.6 i tabellvedlegget). For hver av gruppene arbeidersonner, funksjonærsønner, arbeiderdøtre og funksjonærdøtre er andelen som liker klassisk musikk og jazz/blues markert høyere for de som har gode enn svake karakterer, mens det motsatte gjelder for dem som liker hiphop/rap og country & western.

Kanskje kan det se ut som om de med gode karakterer i større grad holder seg til den etablerte smaken, mens de med svake karakterer i større grad velger nye og utradisjonelle musikkformer. Men hvorfor er det slik?

Musikksmak og planlagt utdanningsnivå

Det er mange som har nevnt rock og pop blant de tre best likte musikkformer. Disse skiller seg ikke ut fra gjennomsnittet med hensyn til karakterer, og heller ikke med hensyn til planlagt utdanningsnivå.

Best gjennomsnittskarakterer har de som liker klassisk musikk, og nær halvparten av disse planlegger en universitetsutdanning. Også de som foretrekker jazz/blues, visesang og folkemusikk har karakterer godt over gjennomsnittet og planlegger universitetsutdanning hyppigere enn andre.

De som foretrekker gospel har også karakterer over gjennomsnittet, mens andelen som tar sikte på universitetsutdanning er under gjennomsnittet. Til gjengjeld planlegger over halvparten av disse en høyskoleutdanning.

Av dem som liker Country & Western har bare 8 prosent planer om en universitetsutdanning. Andelen er lav også for hiphop/rap, 18 prosent. De som foretrekker disse musikkformene har karakterer som er langt svakere enn gjennomsnittet.

Tabell 9.20 Respondenter fordelt etter musikksmak og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Blant de tre best likte musikkformer:	Planlagt høyeste utdanningsnivå			
	Videreg. skoler	Høgskoler	Univer-sitet	Sum
Rock	29	39	33	100
Pop	29	43	28	100
Jazz/Blues	21	41	38	100
Klassisk musikk	13	39	48	100
Reggae	29	46	25	100
Heavy metall	43	35	22	100
Gospel	19	55	26	100
House/Techno	30	41	29	100
Hiphop/Rap	43	39	18	100
Country & Western	56	36	8	100
Visesang	16	39	45	100
Punk	25	40	35	100
Folkemusikk	23	35	42	100
Alle	28	42	30	100

Idrettspreferanser og bakgrunnsvariabler

Spørsmålet om mosjon og idrett kan dreie seg både om smak og aktivitet. Ordlyden var: "Hva slags form for idrett/mosjon liker du best å drive med?" Svaralternativene var: Lagidrett, individuell idrett, mosjon og ingen idrett. De fleste vil antagelig tolke spørsmålet derhen at vi spør om hva slags idrett evt. mosjon de driver med, men det kan også tolkes i retning av at vi spør om smak, om hva slags idrett de helst ville ha drevet dersom de var aktive. Vi kan derfor ikke være sikre på at så mange driver aktiv idrett eller mosjon som svarene tilsier.

Spørsmålet har tilknytning til problemstillingen komplementære og konkurrerende aktiviteter, men har også interesse på en annen måte. Har de som foretrekker individuell idrett andre holdninger og verdier enn de som foretrekker lagidrett? Bak dette spørsmålet ligger en antagelse om at de som foretrekker individuell idrett er mer konkurransemotiverte enn dem som

driver lagidrett. For de siste vil solidaritet og samarbeide bety forholdsvis mye i forhold til det å vinne. Den hypotesen som fremkastes her er at de som foretrekker individuell idrett i større grad enn de som foretrekker lagidrett vil planlegge langvarig utdanning og prestisjegivende yrker. Det er neppe slik at det å drive individuell idrett fører til at man tar langvarig utdanning eller motsatt. Det vil snarere være slik at bestemte drivkrefter i form av verdier og holdninger fører til at man foretrekker både individuell idrett, langvarig utdanning og prestisjegivende yrker.

Her kan det være av interesse å se hvor stor andel som foretrekker individuell idrett av alle, men også hvor stor andel av de som foretrekker aktiv idrett (dvs. både individuell idrett og lagidrett) som foretrekker individuell idrett.

Av alle respondentene foretrakk 15 prosent individuell idrett, 30 prosent lagidrett, 39 prosent mosjon, mens de resterende 16 prosent drev lite eller ingenting med mosjon eller idrett.

Hvis vi sammenligner 1974-kullet og 1972-kullet, dvs. 18-åringer og 20-åringer, finner vi at like mange fra de to kull driver med mosjon eller idrett, men noen flere av de yngste foretrekker lagidrett, mens de eldste i større grad foretrekker mosjon. Dette reflekterer antagelig at noen går over fra aktiv idrett til mosjonistenes rekke i tidsrommet fra de er 18 til de blir 20 år gamle.

Tabell 9.21 Prosentandel som foretrekker ulike former for idrett og mosjon. 1974- og 1972-kullet.

	Alle	1974-kullet	1972-kullet
Idrettspreferanser:			
Individuell idrett	15	15	16
Lagidrett	30	32	27
Mosjon	39	37	41
Ingen idrett og mosjon	16	16	16
Sum	100	100	100
Antall observasjoner	2894	1508	1386

Tabell 9.22 viser at gutter hyppigere enn jenter har preferanser i retning av aktiv idrett. Andelen jenter som foretrekker mosjon er på den annen side større.

Barn til funksjonærer driver hyppigere med mosjon og idrett enn barn til arbeidere. En merker seg at omlag like mange har preferanser for lagidrett, mens andelen som foretrekker individuell idrett er på 19 prosent for funksjonærbarna mot 11 prosent for arbeiderbarn.

Tabell 9.22 Prosentandel som foretrekker ulike former for idrett og mosjon. Kjønn og fars yrke.

Idrettspreferanser:	Kjønn		Fars yrke	
	Gutter	Jenter	Arbeid.	Funksj.
Individuell idrett	18	14	11	19
Lagidrett	36	24	31	30
Mosjon	30	47	40	38
Ingen idrett og mosjon	16	15	18	13
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	1322	1572	914	1536

Jo bedre karakterer i grunnskolen desto større andel driver mosjon og idrett. I beste karaktergruppe driver 92 prosent med mosjon og idrett eller har preferanser i denne retningen, mens andelen er 72 prosent i svakeste karaktergruppe. Andelen som foretrekker individuell idrett stiger fra 8 prosent for karakterpoenggruppe 2 til 23 prosent i gruppe 5. I gruppe 1 foretrekker 12 prosent individuell idrett, altså flere enn i gruppe 2. På den annen side er det færre som foretrekker lagidrett i gruppe 1, og andelen som ikke driver mosjon og idrett er lavere enn for de øvrige karakterpoenggruppene.

Den forholdsvis høye andelen i gruppe 1 som foretrekker individuell idrett er et særtrekk. Den viser seg også hvis en deler inn etter kjønn eller fars yrke.

Tabell 9.23 Prosentandel som foretrekker ulike former for idrett og mosjon. Karakterer.

	Karakterpoeng				
	1	2	3	4	5
Idrettspreferanser					
Individuell idrett	12	8	17	17	23
Lagidrett	21	33	32	31	28
Mosjon	39	37	36	40	41
Ingen idrett og mosjon	28	22	15	12	8
Sum	100	100	100	100	100
Antall observasj.	226	465	692	915	323

Idrettspreferanser og planlagt utdanningsnivå

Det er en klar overvekt med gode karakterer blant dem som foretrekker individuell idrett. I tillegg foretrekker funksjonærbarn langt hyppigere enn arbeiderbarn individuell idrett. Når vi vet at både gode karakterer og funksjonærbakgrunn henger sammen med preferanser for individuell idrett, er det ikke overraskende at de som foretrekker individuell idrett også planlegger langvarig utdanning.

Tabell 9.24 Respondenter fordelt etter idrettspreferanser og planlagt høyeste utdanningsnivå.

Idrettspreferanser	Planlagt høyeste utdanningsnivå			
	Videreg skoler	Høg-skoler	Univer-sitet	Sum
Individuell idrett	15	41	44	100
Lagidrett	27	45	28	100
Mosjon	27	43	30	100
Ingen mosjon og idrett	46	32	22	100
Alle	28	42	30	100

Tabell 9.24 viser at 44 prosent av dem som foretrekker individuell idrett planlegger en universitetsutdanning, mens andelen er 22 prosent for dem som ikke er interessert i mosjon og idrett. Av dem som foretrekker individuell idrett planlegger 15 prosent å avslutte utdanningen med videregående skole, mens tilsvarende andel er 46 prosent for dem som ikke er interessert i mosjon og idrett.

Fordelingen for dem som foretrekker lagidrett eller mosjon ligger nær gjennomsnittet for alle. Det er altså en sammenheng mellom å drive mosjon og idrett og å planlegge langvarig utdanning. Det er også en sammenheng mellom å foretrekke individuell idrett framfor lagidrett og mosjon og å planlegge langvarig utdanning.

Det må være bestemte verdier og holdninger som fremmer både preferansene for individuell idrett og for langvarig utdanning. Vi skal også se dette i sammenheng med spørsmål om yrkespreferanser.

Undersøkelsen stilte spørsmål om respondentene kunne tenke seg å arbeide i 34 spesifiserte yrker, og om de i tillegg også mente de passet til disse stillingene og ville være i stand til å komme inn i dem.

En kan her regne på to forskjellige måter. Man kan bruke andelen som foretrekker individuell idrett av alle, eller beregne andelen som foretrekker individuell idrett av dem som foretrekker aktiv idrett (individuell idrett + lagidrett). Det blir ingen stor forskjell på rekkefølgen om en bruker den ene eller andre fremgangsmåten. Hvis vi bruker den siste får vi en rangering i toppen som følger (Tabell V.9.8 i tabellvedlegget): Professor, lege, forsker, advokat, prest, flyger, bonde, politiker, profesjonell idrettsutøver og direktør. De fleste vil være enig i at dette er prestisjegivende yrker, kanskje med unntak for bonde.

Rangeringen i bunnen blir som følger: Postbud, frisør, ekspeditør, hjelpepleier, sjåfør, kontormann/dame, dagmamma, hjemmehjelper og barnehageassistent. De fleste vil være enig i at disse yrkene hører til de minst prestisjegivende av de 34 oppgitte alternativene.

Det er med andre ord en sammenheng mellom preferanser for individuell idrett og preferanser for prestisjegivende yrker.

En kan innvende at det er liten forskjell i de beregnede prosentandelene i Tabell V.9.8. Disse varierer mellom 23 og 46 prosent. Til dette kan en si at flere forhold enn de holdninger og verdier som ligger bak idretts- og utdanningspreferanser bestemmer yrkesvalget. At ambisjoner og konkurranselyst fører til at noen foretrekker individuell idrett, forhindrer ikke at også andre forhold er med på å bestemme yrkespreferansene.

Sluttkommentarer

Vi har ikke spurt om hvor lang tid respondenten bruker på lekselesning, men det ville være meget overraskende om ikke de som har de beste karakterene i gjennomsnitt bruker noe lenger tid på lekselesning enn de som har svake karakterer.

Undersøkelsen viser at de som har best karakterer hyppigst står tilsluttet diverse foreninger på fritiden, og at de også hyppigst er aktive i foreningene. Dette gjelder både for idrettsforeninger, politiske organisasjoner, religiøse foreninger, sangkor/musikkorps og miljøorganisasjoner. For medlemmer i Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l. skiller karakterene seg ikke fra gjennomsnittet, mens medlemmene i motorklubber har karakterer under gjennomsnittet.

Undersøkelsen viser at de som har gode karakterer deltar også i andre sosiale aktiviteter i større grad enn de som har svake karakterer. De er langt hyppigere på klassisk konsert, jazzkonsert, opera/ballett, kunstutstilling, teater, museum og rockekonsert, men de er også hyppigere tilskuere på idrettsstevner, og går oftere på kino, kafe, bar og restaurant enn de som har svake karakterer. Bare for diskotek finner vi at karakterene ikke betyr noe for deltagelsen.

Undersøkelsen viser også at de som har best karakterer hyppigst driver mosjon og idrett.

Vi får et utvetydig bilde av respondenter med gode karakterer som på alle hold er mer aktive enn de som har svake karakterer. Dette gjelder til tross for at de registrerte karakterene er fra grunnskolen som ble forlatt tre og fem år før fritidsaktivitetene ble registrert.

Døgnet har 24 timer, og de som har gode karakterer sover antagelig ikke så mye mer eller mindre enn de øvrige. Det er derfor nærliggende å tro at de som har svakere karakterer i større grad deltar i andre typer aktiviteter enn dem som er registrert her. Men samtidig må en spørre om de som har gode karakterer er mer effektive og organiserer sin fritid annerledes enn dem som har svake karakterer. Undersøkelsen viser at denne eventuelle forskjellen i effektivitet går på tvers av kjønn og sosial bakgrunn.

Et av formålene med å undersøke fritidsaktiviteter var å kartlegge komplementære og konkurrerende aktiviteter. Hva var nyttig for skolen eller utdanningen, og hva la unødvendig beslag på dyrebar tid? Konklusjonen er at det neppe kan trekkes slutninger om hvilke aktiviteter som er komplementære eller konkurrerende fra vår undersøkelse. Derimot viser det seg at det er en gruppe som viser stor aktivitet på mange av de områdene som er med i undersøkelsen. Mange i denne gruppen hadde gode karakterer i grunnskolen og har valgt en vei som fører til langvarig utdanning og prestisjefylte yrker.

Tilsynelatende kan det se ut som om de fleste aktiviteter som er kartlagt i undersøkelsen fremmer skoleprestasjonene. Kanskje er derfor forskjellene av en annen art. Kanskje er de med de beste karakterene i gjennomsnitt mer effektive og arbeidssomme, har større selvtillit og er mer utadrettede enn de med svake karakterer. De gode karakterene i grunnskolen har gitt et godt utgangspunkt for hva de gjør i ungdomsårene. De får tid både til å arbeide ved siden av skolegangen og til å delta i en lang rekke aktiviteter på fritiden uten at det går ut over skolegangen.

Undersøkelsen stiller også spørsmål om smak. Det er neppe overraskende at de som helst vil se nyheter på TV har bedre karakterer og hyppigere planlegger universitetsutdanning enn dem som foretrekker et underholdningsprogram. Det er heller ingen overraskelse at de som leser fagtidsskrifter og foreningsblader hyppigere har gode karakterer og planlegger langvarig utdanning enn dem som leser ukeblad, magasiner og tegneseriehefter. Det er imidlertid ikke sikkert at det er en konkurrerende aktivitet å lese ukeblad, magasiner og tegneseriehefter.

Forskjeller i musikksmak er av en annen natur. Det er på ingen måte gitt at en musikkform skal virke i en bestemt retning med tanke på utdanningsplanlegging o.l. Respondenter med ulik sosial bakgrunn, kjønn og karakterer har ulik musikksmak. Ulike miljøer forklarer ganske sikkert en del av ulikhetene i musikksmak. Ulike karakterer i grunnskolen kan føre til ulike skoler og miljøer for personer med samme sosiale bakgrunn, men dette alene kan neppe forklare hvorfor musikksmaken er så forskjellig for respondenter med gode og svake karakterer.

Litteratur:

Edvardsen, Rolf (1993): Ungdoms utdannings- og yrkesplaner. Noen sentrale resultater fra en undersøkelse om 16- og 18-åringers utdannings- og yrkesplaner i 1991. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning. Rapport 13/93.

Edvardsen, Rolf (1995): Yrkesvalgmotiver. Resultater fra en undersøkelse om 16- og 18-åringers utdannings- og yrkesplaner i 1991. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning. Rapport 4/95.

VEDLEGGSTABELLER

Tabell V.2.1 Fordeling etter aktivitet i 1993. Kjønn og fars yrke. 1974-kullet.

1974-kullet 18-åringer	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gutter	Jenter	Arb./ bonde	Funk- sjonær
Aktivitet i 1993:					
Skole	88,9	88,4	89,4	88,9	90,6
Lærling	1,8	3,2	0,7	1,7	1,8
Heltidsarbeid	3,7	3,2	4,0	4,1	3,0
Deltidsarbeid	2,4	1,4	3,1	2,1	2,1
Vernepliktig	0,9	1,9	0,1	0,9	1,1
Hjemme uten lønn	2,3	1,9	2,6	2,3	1,4
Sum	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Antall observasj.	1521	690	831	575	828
Skole/deltid arbeid	27,4	25,2	29,2	25,9	29,0
Arbeid/deltid skole	1,2	1,0	1,2	0,5	1,6

Tabell V.2.2 Fordeling etter aktivitet i 1993 og karakterer.
1974-kullet.

1974-kullet 18-åringer	Karaktergruppe				
	1	2	3	4	5
Aktivitet i 1993:					
Skole	64,6	82,1	91,5	94,5	98,9
Lærling	4,7	3,2	2,4	0,7	0,0
Heltidsarbeid	13,4	5,6	2,7	1,3	0,6
Deltidsarbeid	3,9	4,0	2,1	2,0	0,6
Vernepliktig	2,4	2,4	0,3	0,7	0,0
Hjemme uten lønn	11,0	2,8	1,1	0,9	0,0
Sum	100,0	100,1	100,1	100,1	100,1
Antall observasj.	127	252	275	458	174
Skole/deltid arbeid	12,6	21,0	33,6	31,0	28,2
Arbeid/deltid skole	1,6	1,2	1,1	1,3	1,2

Tabell V.2.3 Fordeling etter aktivitet i 1993. 1974-kullet.
Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kull	1974-kullet (18-åringer)							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider/ bonde		Funksjonær		Arbeider/ bonde		Funksjonær	
Karak- terer	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode
Aktivitet i 1993:								
Skole	80,3	100,0	86,2	93,8	86,8	98,0	86,0	94,9
Lærling	6,1	0,0	5,4	0,5	0,5	0,0	1,1	0,8
Heltids- arbeid	6,1	0,0	3,0	1,5	5,8	0,0	5,4	1,7
Deltids- arbeid	2,0	0,0	1,2	1,5	3,7	2,0	4,4	1,6
Verne- pliktig	2,7	0,0	3,0	1,5	0,0	0,0	0,5	0,0
Hjemme	2,7	0,0	1,2	1,0	3,2	0,0	2,7	0,8
Sum	99,9	100,0	100	99,8	100	100	100,1	99,8
Antall observ.	147	74	166	194	190	99	185	238
Arbeid/ skole delt.	0,7	0,0	0,6	2,0	0,5	1,0	2,7	1,2
Skole/ arbeid deltid	20,4	32,4	22,3	30,4	24,7	32,3	35,7	27,7

Tabell V.2.4 Fordeling etter aktivitet i 1993. Kjønn og fars yrke. 1972-kullet.

1972-kullet 20-åringer	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gutter	Jenter	Arb./ bonde	Funk- sjonær
Aktivitet i 1993:					
Skole/studier	46,2	36,9	54,2	38,3	54,2
Lærling	4,1	6,2	2,3	6,0	2,9
Heltidsarbeid	18,8	13,4	23,5	19,7	17,3
Deltidsarbeid	10,5	8,7	12,0	11,7	9,3
Vernepliktig	12,7	27,1	0,3	13,2	12,1
Hjemme uten lønn	7,7	7,6	7,7	11,0	4,2
Sum	100,0	99,9	100,0	99,9	100,0
Antall observasj.	1391	642	749	546	717
Skole/deltid arbeid	13,3	8,9	17,1	11,9	14,9
Arbeid/deltid skole	6,4	3,7	8,8	4,5	8,1

Tabell V.2.5 Fordeling etter aktivitet i 1993 og karakterer.
1972-kullet.

1972-kullet 20-åringer	Karaktergruppe				
	1	2	3	4	5
Aktivitet i 1993:					
Skole/studier	25,7	23,3	41,1	61,3	69,1
Lærling	6,9	5,4	3,8	3,1	2,6
Heltidsarbeid	20,8	26,0	20,7	13,8	14,5
Deltidsarbeid	13,8	16,6	11,6	7,8	4,0
Vernepliktig	16,8	18,8	16,6	9,0	5,9
Hjemme uten lønn	15,8	9,9	6,3	5,0	3,9
Sum	99,8	100,0	100,1	100,0	100,0
Antall observasj.	101	223	319	458	152
Skole/deltid arbeid	7,9	6,7	11,3	20,3	13,8
Arbeid/deltid skole	7,9	5,8	7,2	6,3	7,3

Tabell V.2.6 Fordeling etter aktivitet i 1993. 1972-kullet.
Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kull	1972-kullet (20-åringer)							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider/ bonde		Funksjonær		Arbeider/ bonde		Funksjonær	
Karak- terer	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode
Aktivitet i 1993:								
Skole/ studier	20,7	47,5	28,4	57,0	35,4	64,9	48,7	73,9
Lærling	6,4	13,4	7,8	0,6	2,1	3,4	3,2	1,0
Heltids- arbeid	15,0	13,4	12,0	11,8	28,5	15,4	27,9	16,4
Deltids- arbeid	8,5	7,3	10,6	7,1	20,9	7,7	14,2	5,7
Verne- pliktig	38,6	12,2	36,9	19,8	0,0	0,9	0,6	0,0
Hjemme	10,7	6,1	4,3	4,7	13,2	7,7	5,2	2,9
Sum	99,9	99,9	100	100	100,1	100	99,8	99,9
Antall observ.	140	82	141	170	144	117	154	207
Arbeid/ skole delt.	2,8	3,6	3,5	5,9	7,0	4,3	12,3	10,1
Skole/ arbeid deltid	5,0	14,6	5,0	13,5	11,1	23,0	16,9	22,2

Tabell V.2.7 Fordeling etter skoleslag i 1993. Kjønn og fars yrke. 1974-kullet.

1974-kullet	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gut-ter	Jen-ter	Arb./bonde	Funk.sjon.
Skoleslag i 1993:					
AF gr.k. og vdg.1	7,0	7,1	6,9	5,9	7,7
HK gr.k. og vdg.1	2,6	2,8	2,5	2,4	2,5
HI gr.k. og vdg.1	4,9	8,8	1,6	7,7	2,8
HS gr.k. og vdg.1	3,6	0,1	6,4	5,6	2,2
AF vdg. 2 og 3	46,8	42,5	50,4	36,5	56,5
HK vdg. 2 og 3	10,7	8,0	12,9	12,5	8,8
HI vdg. 2 og 3	5,7	11,0	1,2	10,1	2,8
Annen videregående utd.	4,8	5,1	4,7	6,3	3,9
Annen og uspesif. utd.	3,7	3,7	3,6	2,1	4,7
Ikke i utdanning	10,3	10,9	9,7	10,8	8,1
Sum	100,1	100,0	99,9	99,9	100,0
Antall observasjoner	1521	690	831	575	828

AF = Allmennfag

HK = Handel- og kontorfag

HI = Håndverks- og industrifag

HS = Helse- og sosialfag

Tabell V.2.8 Fordeling etter skoleslag i 1993. Karakterer i grunnskolen. 1974-kullet.

1974-kullet	Karaktergrupper				
	1	2	3	4	5
AF gr.k. og vdg.1	0,0	6,7	8,0	7,2	8,6
HK gr.k. og vdg.1	8,7	5,2	2,4	0,7	0,0
HI gr.k. og vdg.1	7,1	9,5	6,4	1,3	0,0
HS gr.k. og vdg.1	7,9	9,5	3,2	0,7	0,0
AF vdg.2 og 3	2,4	16,3	48,0	68,3	82,8
HK vdg.2 og 3	14,2	16,7	13,6	6,6	2,3
HI vdg.2 og 3	9,4	9,5	4,8	3,5	0,6
Annen videregående utd.	11,9	7,6	3,3	3,3	0,0
Annen og uspesif. utd.	4,7	2,4	2,5	3,9	5,2
Ikke i utdanning	33,9	16,7	8,0	4,6	0,6
Sum	100,2	100,1	100,2	100,1	100,1
Antall observasjoner	127	252	375	458	174

Tabell V.2.9 Fordeling etter skoleslag i 1993. 1974-kullet.
Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kull	1974 (18-åringer)							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arb./bonde		Funksjonær		Arb./bonde		Funksjonær	
Karakterer i grunnsk.	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Skoleslag:								
AF gr.k. og vdg.1	6,1	8,1	6,0	6,7	5,8	6,1	8,1	8,4
HK gr.k. og vdg.1	3,4	1,4	6,6	0,0	3,7	0,0	3,8	0,4
HI gr.k. og vdg.1	16,3	5,4	12,7	0,0	4,7	1,0	0,5	0,0
HS gr.k. og vdg.1	0,0	1,4	0,0	0,0	13,7	1,0	8,6	0,4
AF vdg.2 og 3	13,6	54,1	33,7	77,8	32,1	78,8	40,5	71,8
HK vdg.2 og 3	10,2	9,5	10,2	4,6	17,4	7,1	17,8	3,8
HI vdg.2 og 3	21,8	10,8	9,0	2,1	2,1	3,0	0,0	0,4
Annen vdg. utdanning	6,1	6,8	4,8	1,0	6,3	1,0	7,1	2,6
Annen og uspes. utd.	3,4	2,7	3,6	3,1	1,6	0,0	2,1	8,0
Ikke under utdanning	19,0	0,0	13,3	4,6	12,6	2,0	11,4	4,2
Sum	99,9	100,2	99,9	99,9	100	100	99,9	100
.								
Antall observasj.	147	74	166	194	190	99	185	238

AF = Allmennfag

HK = Handel- og kontorfag

HI = Håndverks- og industrifag

HS = Helse- og sosialfag

Tabell V.2.10 Fordeling etter skoleslag i 1993. Kjønn og fars yrke. 1972-kullet.

1972-kullet (20-åringer)	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gut- ter	Jen- ter	Arb./ bonde	Funk- sjon.
Vdg. utd. AF og HK	5,5	5,0	5,9	5,4	6,1
Vdg. utd. annen	6,7	4,3	8,7	9,0	4,8
Distriktshøgskoler	2,9	3,1	2,7	2,7	3,3
Andre høyskoler	11,4	9,5	13,0	7,1	15,1
Universiteter	14,5	11,0	17,5	8,2	20,1
Utdanning i utlandet	1,6	0,8	2,3	0,7	2,4
Annen og uspesif. utd.	6,4	5,0	7,6	5,9	6,3
Ikke i utdanning	51,1	61,4	42,3	60,9	42,0
Sum	100,1	100,1	100,0	99,9	100,1
Antall observasjoner	1392	643	749	547	717

Tabell V.2.11 Fordeling etter skoleslag i 1993. Karakterer i grunnskolen. 1972-kullet.

1972-kullet (20-åringer)	Karakterer i grunnskolen				
	1	2	3	4	5
Skoleslag i 1993:					
Vdg.utd. AF og HK	2,0	4,8	6,8	4,1	2,6
Vdg.utd. annen	16,0	8,4	6,4	5,8	0,0
Distriktshøgskoler	1,0	0,9	3,1	3,3	5,3
Andre høyskoler	0,0	2,7	7,5	19,0	21,1
Universiteter	0,0	3,6	8,8	22,9	36,8
Utdanning i utlandet	1,0	0,0	0,6	2,8	3,9
Annen og uspesif. utd.	8,0	3,9	9,3	7,1	4,6
Ikke under utdanning	72,2	75,3	57,0	35,1	25,7
Sum	100,2	99,6	99,5	100,1	100,0
Antall observasjoner	101	223	319	459	152

Tabell V.2.12 Fordeling etter skoleslag i 1993. 1972-kullet.
Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kull	1972-kullet (20-åringer)							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arb./bonde		Funksjonær		Arb./bonde		Funksjonær	
Karakterer	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Skoleslag i 1993:								
Vdg.skole AF og HK	6,4	1,2	5,6	6,5	4,9	7,7	8,3	3,4
Vdg.skole annen utd	6,5	4,8	3,5	0,6	14,6	8,6	9,0	4,3
Distrikts høgskole	0,7	6,0	2,1	4,1	2,1	4,3	3,9	2,9
Andre høgskoler	0,7	16,9	7,1	17,6	2,8	17,1	9,7	22,2
Universiteter	2,1	12,0	4,3	28,2	4,2	22,2	11,0	34,3
Utdann. i utlandet	0,7	1,2	0,0	1,8	0,0	1,7	1,3	5,8
Annen og usp. utd.	2,9	6,0	6,4	2,9	8,3	6,0	9,1	6,8
Ikke i utdanning	80,0	51,8	70,9	38,2	63,2	32,5	47,4	20,3
Sum	100	99,9	99,9	99,9	100,1	100,1	99,7	100
Antall observasj	140	83	141	170	144	117	154	207

Tabell V.3.1 Ønsket aktivitet for 18- og 20-åringer i 1993.
Sammenligning med 1991. Gutter og jenter.

	Gutter			Jenter		
Kull	1972	1974	1972	1972	1974	1972
Ønsker i	1991	1993	1993	1991	1993	1993
Alder	18 år	18 år	20 år	18 år	18 år	20 år
Antall observasj.	619	670	527	715	798	697
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?						
Ja, gjør hva en har ønsket å gjøre	74	78	56	78	80	64
Ja, men ville gjort noe annet nå	13	15	17	12	13	13
Nei, kom ikke inn	7	4	16	4	3	16
Nei, overtalt av andre	1	0	2	1	1	1
Vet ikke	5	3	9	5	3	6
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	619	670	527	715	798	697
Angreprosent	15	16	24	14	14	16

Tabell V.3.2 Ønsket aktivitet for 18- og 20-åringer i 1993.
Sammenligning med 1991. Fars yrke.

Kull	1972		1974		1972	
Undersøkelsesår	1991		1993		1993	
Alder	18 år		18 år		20 år	
Fars yrke	Arb-eider	Funk-sjon.	Arb-eider	Funk-sjon.	Arb-eider	Funk-sjon.
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?						
Ja, gjør hva man har ønsket å gjøre	71	80	79	80	56	64
Ja, men ville ha foretrukket noe annet nå	15	11	13	14	13	16
Nei, har ikke kommet inn	8	5	4	2	21	13
Nei, er overtalt av andre	1	1	1	1	1	1
Vet ikke	5	3	3	3	9	6
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	540	709	560	813	485	659
Angreprosent	17	12	14	15	19	20

Tabell V.3.3 Ønsket aktivitet for 1974- og 1972-kullet (18- og 20-åringer) i 1993. Karakterpoenggrupper.

Karakterpoeng	1	2	3	4	5
1974-kullet i 1993:					
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?					
Ja, gjør hva man har ønsket å gjøre	64	76	78	82	93
Ja, men ville ha foretrukket noe annet nå	14	15	16	15	5
Nei, kom ikke inn	10	7	3	1	0
Nei, overtalt av andre	1	0	0	0	0
Vet ikke	11	2	3	2	2
Sum	100	100	100	100	100
Antall observasjoner	117	239	360	450	172
Angreprosent	19	16	17	15	5
1972-kullet i 1993:					
Er det du gjør det du har ønsket å gjøre?					
Ja, gjør hva man har ønsket å gjøre	49	46	52	70	77
Ja, men ville ha foretrukket noe annet nå	14	21	15	14	10
Nei, kom ikke inn	23	24	22	12	7
Nei, overtalt av andre	1	3	2	0	1
Vet ikke	13	6	9	4	5
Sum	100	100	100	100	100
Angreprosent	23	32	23	16	12

Tabell V.4.1 1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993. Gutter og jenter.

Kull	1972		1974		1972	
Undersøkelsesår	1991		1993		1993	
Alder	18 år		18 år		20 år	
Kjønn	Gutt	Jente	Gutt	Jente	Gutt	Jente
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?						
Ja, helt sikker	33	34	42	36	45	47
Ja, nokså sikker	29	29	30	28	24	27
Nei, har mange valgmuligheter	7	10	6	10	5	5
Nei, usikker på å komme inn	27	24	20	23	23	18
Vet ikke, har ingen planer	4	2	2	3	3	3
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	639	745	683	823	641	744

Tabell V.4.2 1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og fars yrke.

Kull	1972		1974		1972	
Undersøkelsesår	1991		1993		1993	
Alder	18 år		18 år		20 år	
Fars yrke	Arb-eider	Funk-sjon.	Arb-eider	Funk-sjon.	Arb-eider	Funk-sjon.
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?						
Ja, helt sikker	34	34	37	40	45	47
Ja, nokså sikker	28	31	26	32	23	28
Nei, har mange valgmuligheter	7	11	8	8	4	7
Nei, usikker på å komme inn	28	22	25	18	25	16
Vet ikke, har ingen planer	3	2	4	2	3	2
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	545	713	569	820	545	712

Tabell V.4.3 1974- og 1972-kullet fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993 og karakterer i grunnskolen.

	1974-kullet (18-åringer)				
Karakterpoeng	1	2	3	4	5
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?					
Ja, helt sikker	42	41	38	37	36
Ja, nokså sikker	14	26	31	31	36
Nei, har mange valgmuligheter	7	4	7	11	15
Nei, usikker på å komme inn	28	26	22	18	13
Vet ikke, har ingen planer	9	3	2	3	0
Sum	100	100	100	100	100
	1972-kullet (20-åringer)				
Karakterpoeng	1	2	3	4	5
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?					
Ja, helt sikker	40	41	41	50	56
Ja, nokså sikkert	21	23	28	26	27
Nei, har mange valgmuligheter	7	3	4	7	7
Nei, usikker på å komme inn	27	29	24	15	9
Vet ikke, har ingen planer	5	4	3	2	1
Sum	100	100	100	100	100

Tabell V.4.4 1974-kullet (18-åringer) fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Fødselskull	1974-kullet							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arb./funk.		Funksjonær		Arb./bonde		Funksjonær	
Karakterer	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?								
Ja, helt sikker	45	40	42	40	39	22	35	41
Ja, nokså sikker	21	30	30	35	26	29	31	31
Nei, mange valgmuligheter	6	7	2	9	6	17	9	11
Nei, usikker på å komme inn	21	22	24	15	26	29	22	14
Vet ikke, har ingen planer	7	1	2	1	3	3	3	3
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	124	96	151	207	174	113	166	254

Tabell V.4.5 1972-kullet (20-åringer) fordelt etter hvor sikre de er på hva de skal gjøre høsten 1993, kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Fødselskull	1972-kullet							
Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arb./bonde		Funksjonær		Arb/bonde		Funksjonær	
Karakterer	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1993?								
Ja, helt sikker	34	56	43	50	44	50	41	52
Ja, nokså sikker	23	21	27	25	23	27	32	25
Nei, mange valgmuligheter	4	5	5	9	4	4	6	10
Nei, usikker på å komme inn	36	18	21	14	24	16	20	12
Vet ikke, har ingen planer	3	0	4	2	5	3	1	1
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall observasj.	127	95	131	177	124	135	143	216

Tabell V.5.1 1974-kullet fordelt etter skoleslag og trinn i 1993 og planlagt høyeste utdanning.

1974-kullet (18-åringer)	Planlagt høyeste utdanning				Alle
	Doktor grad	Univer sitet	Høg- skole	Kort utdann	
Skoleslag/trinn i 1993:					
AF gr.k. og vdg 1	4,4	9,6	7,9	4,1	7,1
HK gr.k. og vdg 1	0,0	0,8	2,7	4,1	2,5
HI gr.k. og vdg 1	0,0	0,0	2,4	13,5	5,0
HS gr.k. og vdg 1	0,0	0,0	4,2	6,0	3,5
Andre gr.k. og vdg1	2,2	0,3	2,0	6,3	2,8
AF vdg. 2	75,6	73,9	56,1	10,6	47,6
HK vdg. 2 og 3	2,2	7,0	13,8	9,7	10,4
HI vdg. 2	2,2	0,3	2,5	15,5	5,8
HS vdg. 2	0,0	0,0	0,7	0,2	0,3
Andre vdg.2	2,2	1,4	1,5	2,1	1,7
Universitet og høyskoler	6,7	1,8	0,5	0,0	0,9
Annen og uspesifisert utd.	2,2	3,4	2,1	3,5	2,9
Ikke i utdanning	2,2	1,8	3,5	24,3	9,3
Sum	99,9	100,3	99,9	99,9	99,8
Antall observasj.	45	387	595	445	1472

AF = Allmennfag

HK = Handel- og kontorlag

HI = Håndverk- og industrifag

HS = Helse- og sosialfag

Tabell V.5.2 1972-kullet fordelt etter skole/studier i 1993 og planlagt høyeste utdanning.

1972-kullet	Planlagt høyeste utdanning				Alle
20-åringer	Doktor grad	Univer sitet	Høg-skole	Kort utdann	
Skoleslag/studier i 1993:					
Videregående skole	17,1	6,6	20,3	19,2	16,0
Distriktshøgskole	2,9	6,0	3,2	0,0	3,1
Annen høgskole	5,7	13,5	19,8	0,0	12,2
Universitet	42,9	42,0	5,4	0,6	15,5
Utdanning i utlandet	5,7	4,1	0,9	0,0	1,7
Annen og uspesifisert utd.	2,9	4,0	3,3	2,9	3,4
Læring	0,0	0,3	2,4	11,5	4,2
Vernepliktig	8,6	10,4	12,9	15,2	12,7
I arbeid eller hjemme uten lønn	14,4	12,8	31,9	50,8	31,2
Sum	100,2	99,7	100,1	100,2	100,0
Antall observasj.	35	364	536	349	1284

Tabell V.5.3 1974- og 1972-kullet fordelt etter karakterer i grunnskolen og planlagt høyeste utdanning i 1993.

Karakterpoeng	1	2	3	4	5
Planlagt høyeste utdanningsnivå:					
Doktorgrad	0,5	0,5	2,4	3,1	9,5
Universitet	4,5	10,8	20,5	37,6	59,1
Høgskole	22,6	35,5	51,4	47,0	28,6
Kortere utdanning	72,4	53,2	25,8	12,3	2,8
Sum	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0
Antall observasjoner	199	434	660	896	325

Tabell V.5.4 1974- og 1972-kullet fordelt etter kjønn, fars yrke, karakterer i grunnskolen og planlagt høyeste utdanning i 1993.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider/ bonde		Funksjonær		Arbeider/ bonde		Funksjonær	
Karakterer	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode	Sva- ke	Gode
Planlagt utdannings- nivå:								
Doktorgrad	1,9	1,3	2,7	7,3	0,3	2,8	1,5	5,5
Universitet	8,0	27,6	18,2	52,4	11,4	28,0	22,2	48,6
Høgskole	27,4	44,1	44,0	33,9	46,3	58,9	48,3	40,0
Kortere utdanning	62,7	27,0	35,1	6,4	41,9	10,3	28,0	5,9
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall obs.	263	152	291	357	298	214	325	438

Tabell V.6.1 Fagvalg i 1991 og 1993 samt antall som har endret mening mellom de to år. 1974-kullet.

1974-kullet	Fagvalg 1991	+ nye 1991-93	frafall 1991-93	Fagvalg 1993
Fagfelt ved universi- teter og høyskoler:				
Filologi	81	51	46	86
Undervisning	44	81	18	107
Økonomi og administr.	126	60	57	129
Samfunnsvitenskap	66	73	34	105
Juridiske fag	59	26	37	48
Realfag	98	41	66	73
Teknikk	103	61	50	114
Helsevern	128	95	49	174
Jordbruk m.m.	13	16	9	20
Kunst, musikk m.m.	37	30	24	43
Idrett og militære fag	59	43	41	61
Andre fag ved univer- siteter og høyskoler	2	8	1	9
Sum - universiteter og høyskoler	816	585	432	969
Videregående skoler	547	69	222	394
Sum	1363	654	654	1363

Tabell V.6.2 Fagvalg i 1991 og 1993 samt antall som har endret mening mellom de to år. 1972-kullet.

1972-kullet	Fagvalg 1991	+ nye 1991-93	frafall 1991-93	Fagvalg 1993
Fagfelt ved universi- teter og høyskoler:				
Filologi	79	45	58	76
Undervisning	54	74	25	103
Økonomi og administr.	160	45	68	137
Samfunnsvitenskap	64	45	33	76
Juridiske fag	42	15	22	35
Realfag	73	28	46	55
Teknikk	130	66	45	151
Helsevern	121	66	49	138
Jordbruk m.m.	14	7	7	14
Kunst, musikk m.m.	39	22	23	38
Idrett og militære fag	46	23	27	42
Andre fag ved univer- siteter og høyskoler	4	12	4	12
Sum - universiteter og høyskoler	826	448	397	877
Videregående skoler	304	58	109	253
Sum	1130	506	506	1130

Tabell V.6.3 Endringer i fagvalg fra 1991 til 1993 for dem som tar sikte på universitet og høyskole. 1974- og 1972-kullet samlet.

1974- og 1972-kullet	Fagvalg 1993														
	Filologi	Undervisning	Økon og adm.	Samfunnsvitensk.	Juridiske fag	Real fag	Teknikk	Helsevern	Jordbruk	Kunst, musikk	Idr. mil. fag	Andre fag	Sum	Vdg. skole	Sum
Fagvalg 1991															
Filologi	66	15	8	24	6	3	2	12	1	8	0	4	149	11	160
Undervisning	6	55	2	7	1	1	2	8	0	7	1	2	92	6	98
Økonomi og adm.	10	17	161	14	15	9	10	17	2	2	12	3	272	14	286
Samfunnsvitensk.	19	11	5	63	4	1	1	20	2	0	2	1	129	1	130
Juridiske fag	4	6	14	9	42	2	3	10	0	3	2	3	98	3	101
Realfag	8	7	9	12	0	59	27	18	5	6	9	0	160	11	171
Teknikk	1	2	9	7	0	20	138	8	1	5	5	2	198	35	233
Helsevern	7	25	9	17	2	8	7	151	1	2	2	0	231	18	249
Jordbruk m.m.	0	1	0	0	1	2	0	2	11	0	1	0	18	9	27
Kunst, musikk	11	7	1	3	1	1	2	6	0	29	2	1	64	12	76
Idrett og mil.	6	13	5	3	5	5	10	11	1	2	37	0	98	7	105
Andre fag	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	6	0	6
Sum universitet og høyskoler	138	160	224	159	78	112	202	263	24	64	74	17	1515	127	1642
Videreg. skoler	24	50	42	22	5	16	63	49	10	17	29	4	331	520	851
Sum	162	210	266	181	83	130	265	312	34	81	103	21	1846	647	2493

Tabell V.6.4 Gutter og jenter fordelt etter fagvalg i 1991 og 1993.

	Gutter		Jenter	
	1991	1993	1991	1993
Undersøkelsesår				
Fagvalg:				
Filologiske fag	3,0	4,7	8,5	7,5
Undervisning	1,0	2,9	6,0	12,6
Økonomiske og administrative fag	12,3	11,4	10,0	9,8
Samfunnsvitenskapelige fag	3,0	4,9	6,8	8,8
Juridiske fag	3,0	2,3	4,7	3,9
Realfag	7,5	6,4	5,8	4,0
Tekniske fag	14,8	18,0	4,0	3,7
Helsevern fag	3,4	4,8	15,2	19,0
Jordbruksfag m.m.	1,4	1,5	0,8	1,2
Kunst, musikk m.m.	2,3	2,8	3,3	3,5
Idretts- og militære fag	6,3	6,1	2,0	2,5
Andre fag ved universiteter og høyskoler	0,2	0,7	0,3	0,9
Universiteter og høyskoler i alt	58,2	66,5	67,4	77,4
Allmennfag	4,7	1,8	4,9	1,0
Kunst, kultur m.m.	1,8	1,2	2,8	1,4
Administrasjons-, handel- og kontor fag	4,7	2,0	6,4	3,5
Mekaniske fag	8,5	7,4	0,8	0,6
Jern- og metallfag	2,2	2,2	0,3	0,1
Elektrofag	7,5	5,4	0,7	0,8
Trearbeid, bygge- og anleggsfag	6,0	5,6	0,5	0,4
Samferdselsfag	0,5	1,7	1,2	1,0
Helse- og sosialfag	0,0	0,6	7,2	6,7
Jordbruksfag m.m.	1,5	1,3	1,2	0,8
Husstell-, hotell- og restaurantfag	1,5	2,0	2,4	2,7
Hygiene og skjønnhetspleiefag	0,0	0,1	1,6	1,8
Idretts- og ungdomslederfag	2,4	1,1	0,5	0,4
Andre fag i videregående skoler	0,6	1,3	2,0	1,3
Videregående skoler i alt	41,9	33,7	32,5	22,5
Sum	100,1	100,2	99,9	99,9
Antall observasjoner	1248	1222	1474	1458

Tabell V.6.5 Respondenter fordelt etter fagvalg i 1991 og 1993 og fars yrke.

	Fars yrke			
	Arbeider		Funksjonær	
Undersøkelsesår	1991	1993	1991	1993
Fagvalg:				
Filologiske fag	3,6	3,4	7,8	8,0
Undervisning	3,3	9,2	3,4	7,2
Økonomiske og administrative fag	8,6	9,0	13,7	12,7
Samfunnsvitenskapelige fag	4,0	4,8	6,4	9,2
Juridiske fag	1,6	1,3	5,6	4,7
Realfag	4,0	3,3	9,0	6,2
Tekniske fag	6,6	8,4	10,2	11,4
Helsevern fag	10,8	13,6	9,1	12,3
Jordbruksfag m.m.	0,7	1,3	0,7	0,8
Kunst, musikk m.m.	2,1	2,1	3,1	4,0
Idretts- og militære fag	3,6	3,4	4,4	4,5
Andre fag ved universiteter og høyskoler	0,4	0,5	0,3	1,2
Universiteter og høyskoler i alt	49,3	60,3	73,7	82,2
Allmennfag	4,8	1,3	4,9	1,4
Kunst, kultur m.m.	2,2	1,5	2,4	1,0
Administrasjons-, handel- og kontor fag	7,2	3,8	4,5	2,1
Mekaniske fag	7,1	6,2	2,0	1,4
Jern- og metallfag	3,1	2,3	0,2	0,5
Elektrofag	6,7	5,1	2,0	1,4
Trearbeid, bygge- og anleggsfag	4,6	4,5	1,8	1,8
Samferdselsfag	0,8	1,8	1,0	1,1
Helse- og sosialfag	5,2	5,2	2,8	2,3
Jordbruksfag m.m.	1,5	0,8	0,7	0,4
Husstell-, hotell- og restaurantfag	2,7	2,7	1,4	2,1
Hygiene og skjønnhetspleiefag	1,1	1,3	0,7	0,8
Idretts- og ungdomslederfag	1,6	1,0	1,1	0,7
Andre fag i videregående skoler	1,9	2,4	0,7	1,7
Videregående skoler i alt	50,5	39,9	26,2	17,8
Sum	99,8	100,2	99,9	100,0
Antall observasjoner	850	826	1477	1460

Tabell V.6.6 Respondenter fordelt etter fagvalg i 1991 og 1993 og karakterer i grunnskolen.

	Karakterer			
	Svake		Gode	
Undersøkelsesår	1991	1993	1991	1993
Fagvalg:				
Filologiske fag	4,3	5,1	8,0	7,7
Undervisning	3,5	7,9	4,2	8,5
Økonomiske og administrative fag	8,0	9,2	14,3	12,3
Samfunnsvitenskapelige fag	5,4	6,5	5,3	8,6
Juridiske fag	3,1	1,4	5,0	5,0
Realfag	2,7	3,0	10,6	7,2
Tekniske fag	6,5	7,5	11,7	12,9
Helsevern fag	9,2	12,5	11,3	13,3
Jordbruksfag m.m.	0,9	1,1	1,1	1,5
Kunst, musikk m.m.	2,1	2,4	3,1	4,0
Idretts- og militære fag	4,3	4,0	4,0	4,3
Andre fag ved universiteter og høyskoler	0,4	0,9	0,1	0,8
Universiteter og høyskoler i alt	50,4	61,5	79,3	86,1
Allmennfag	4,8	1,6	4,7	1,4
Kunst, kultur m.m.	2,8	1,7	1,7	1,1
Administrasjons-, handel- og kontorfag	8,8	3,7	2,2	1,3
Mekaniske fag	6,0	5,5	2,2	1,6
Jern- og metallfag	1,5	1,6	0,5	0,2
Elektrofag	5,3	4,2	2,1	1,4
Trearbeid, bygge- og anleggsfag	4,7	4,1	0,8	1,1
Samferdselsfag	1,4	1,8	0,4	0,5
Helse- og sosialfag	5,5	5,7	2,2	1,8
Jordbruksfag m.m.	1,6	1,3	0,8	0,5
Husstell-, hotell- og restaurantfag	2,9	3,3	0,8	1,2
Hygiene og skjønnhetspleiefag	1,0	1,2	0,5	0,6
Idretts- og ungdomslederfag	1,6	0,9	1,0	0,5
Andre fag i videregående skoler	1,5	1,9	0,8	0,8
Videregående skoler i alt	49,4	38,5	20,7	14,0
Sum	99,8	100,0	100,0	100,1
Antall observasjoner	1176	1137	1311	1313

Tabell V.7.1 Prosentandel som tar sikte på et bestemt yrke i 1991 og 1993. Kull og planlagt høyeste utdanning.

Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	Planlagt høyeste utdanning:			
	Videregående skole			
	1974-kullet		1972-kullet	
	1991	1993	1991	1993
Ja, helt bestemt	21	27	27	30
Ja, nokså bestemt	51	48	49	47
Nei	28	25	24	23
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	426	426	324	324
Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	Planlagt høyeste utdanning:			
	Høgskoler			
	1974-kullet		1972-kullet	
	1991	1993	1991	1993
Ja, helt bestemt	14	17	15	28
Ja, nokså bestemt	49	58	52	56
Nei	37	25	33	16
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	586	586	522	522
Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?	Planlagt høyeste utdanning:			
	Universitet			
	1974-kullet		1972-kullet	
	1991	1993	1991	1993
Ja, helt bestemt	10	13	13	25
Ja, nokså bestemt	54	50	55	56
Nei	36	37	32	19
Sum	100	100	100	100
Antall observasjoner	416	416	393	393

Tabell V.7.2 Yrkesplaner for dem som tok sikte på et bestemt yrke eller fagfelt. Kjønn og fars yrke.

Hvilket yrke eller arbeidsfelt tar du sikte på?	Alle	Kjønn		Fars yrke	
		Gutter	Jenter	Arb./bonde	Funksjonær
YRKESGRUPPER (NYK):					
0 TEKNISK, VITENSKAPELIG, HUMANISTISK OG KUNSTNERISK ARBEID					
00 Teknisk arbeid	9,2	16,0	3,8	6,6	10,8
01 Kjemiker og fysikerarbeid	2,5	2,4	2,6	1,3	3,6
02 Biologisk arbeid	2,4	1,9	2,9	2,8	2,4
03 Medisinsk arbeid	1,9	1,9	2,0	0,6	3,0
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	10,8	1,4	18,4	14,8	8,1
05 Annet syke- og helsevernarbeid	2,1	1,4	2,7	1,2	2,8
06 Pedagogisk arbeid	11,6	6,1	16,1	11,8	10,8
07 Religiøst arbeid	0,6	1,0	0,3	0,1	1,1
08 Juridisk arbeid	3,0	2,4	3,4	0,7	4,8
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	6,1	6,7	5,6	3,2	8,3
0X Andre i teknisk, vitenskapelig og kunstnerisk arbeid	10,4	9,8	10,8	7,6	12,8
1 ADMINISTRASJONS- OG FORVALTNINGSARBEID, BEDRIFTS- OG ORGANISASJONSLEDELSE	1,6	1,3	1,9	0,9	2,3
2 KONTORARBEID	7,1	4,0	9,6	6,5	7,3
3 HANDELSARBEID	2,5	2,0	3,0	2,3	2,8
4 JORDBRUKS-, SKOGBRUKS OG FISKERARBEID	2,3	3,0	1,6	4,4	0,9
6 TRANSPORT- OG KOMMUNIKASJONSARBEID					
62 Lufttrafikk	0,5	0,9	0,2	0,5	0,5
Annet transport- og kommunikasjonsarbeid	1,3	2,2	0,6	1,5	1,1
5-7-8 INDUSTRI-, BYGGE- OG ANLEGG SARBEID, GRUVEDRIFT OG OLJEVIRKSOMHET					
75 Mekaniker, sveiser, reparatør mm	5,2	10,9	0,5	9,7	2,3
76 Elektriker mm	3,2	6,3	0,6	5,2	1,7
77 Snekker, bygningsarbeider mm	2,0	4,1	0,3	2,7	1,3
Andre innen 5, 7 og 8	2,4	3,4	1,8	3,8	1,2
9 SERVICEARBEID					
90 Sivilt overvåkings- og tryggingsarbeid	2,9	3,4	2,5	3,2	2,8
91 Hotell-, restaurant- og husarbeid	3,6	2,8	4,2	3,7	3,0
94 Hygiene og skjønnhetspleiearbeid	1,2	0,1	2,0	1,5	1,1
Andre i serviceyrker	2,2	1,8	2,5	2,3	1,9
X MILITÆRT ARBEID	1,5	2,4	0,7	1,0	1,8
SUM	100,1	99,6	100,6	99,9	100,4
Antall observasjoner	2126	949	1177	815	1139

Tabell V.7.3 Yrkesplaner for dem som tok sikte på et bestemt yrke eller fagfelt. Kjønn, yrke og karakterer.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider/bonde		Funksjonær		Arbeider/bonde		Funksjonær	
Karakterer	Svake	Gode	Svake	Gode	Svake	Gode	Svake	Gode
YRKESGRUPPER (NYK):								
0 TEKNISK, VITENSK., HUMANISTISK OG KUNSTNERISK ARB.								
00 Teknisk arbeid	7,7	16,8	16,7	19,6	1,4	5,8	2,6	5,9
01 Kjem. og fys.arbeid	1,1	1,5	2,4	5,1	0,9	2,6	2,1	4,5
02 Biologisk arbeid	2,2	2,3	0,5	2,5	1,4	6,3	1,7	3,9
03 Medisinsk arbeid	0,0	0,8	0,0	6,2	0,5	1,0	0,4	4,5
04 Sykepleiearbeid mm	2,7	0,8	1,4	1,1	31,8	17,8	18,4	11,2
05 Annet syke- og helsevernarbeid	1,1	0,0	1,4	2,5	1,4	2,6	3,0	3,7
06 Pedagogisk arbeid	3,8	8,4	7,6	5,1	11,8	23,6	15,0	13,8
07 Religiøst arbeid	0,0	0,0	2,9	1,5	0,5	0,0	0,0	0,6
08 Juridisk arbeid	0,0	0,0	2,9	5,5	0,0	3,1	1,3	8,1
09 Kunst. og litt. arb.	3,8	5,3	8,1	10,5	3,2	2,1	7,7	7,9
0X Andre i tekn., vitensk. og kunstn.	3,8	10,7	8,1	16,4	8,6	10,5	10,7	14,6
1 ADM.- OG FORV.ARBEID BEDR. OG ORG.LEDELSE	1,6	0,0	1,0	1,8	0,0	2,1	0,9	3,7
2 KONTORARBEID	2,7	5,3	4,8	4,7	8,6	7,3	11,5	7,0
3 HANDELSARBEID	1,6	1,5	1,0	3,3	5,0	1,0	4,7	2,0
4 JORDBR.-,SKOGBRUKS- OG FISKERARBEID	7,1	5,3	1,4	0,0	3,6	1,0	1,7	0,8
6 TRANSPORT OG KOMM.								
62 Lufttrafikk	0,0	1,5	0,5	1,5	0,0	0,5	0,0	0,3
Annet transp. og kommunikasjonsarb.	2,2	3,8	2,9	0,4	0,5	0,5	0,4	0,8
5-7-8 INDUSTRI, BYGGE- OG ANL.ARBEID MM								
75 Mekaniker, sveiser, reparatør mm	24,2	14,5	7,6	2,2	1,4	0,0	0,0	0,0
76 Elektriker mm	11,0	7,6	7,1	0,7	1,4	1,0	0,4	0,3
77 Snekker mm	7,7	1,5	4,8	0,4	0,9	0,0	0,0	0,0
Andre innen 5,7 og 8	7,1	3,1	3,3	0,4	2,7	2,6	0,4	1,1
9 SERVICEARBEID								
90 Sivilt overvåkings- og tryggingarbeid	2,7	3,8	4,3	3,6	3,2	3,1	3,8	1,1
91 Hotell-,rest.husarb.	2,2	1,5	3,8	1,5	5,0	2,1	6,0	1,4
94 Hygiene og skjønnhetspleiearb.	0,0	0,8	0,0	0,0	1,8	1,6	2,6	1,4
Andre i serviceyrker	0,5	2,3	1,9	1,5	4,5	1,0	3,4	1,1
X MILITÆRT ARBEID	2,7	0,8	3,8	2,2	0,0	0,5	1,3	0,3
SUM	99,5	99,9	100,2	100,2	100,1	99,7	100,0	100,0
Antall observasjoner	182	131	210	275	220	191	234	356

Tabell V.9.1 Prosentandel som er medlem i ulike foreninger, organisasjoner o.l. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
Karakterer	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Medlemmer:								
Idrettsforening	39	50	45	53	37	39	37	46
Politiske organisasj.	5	5	9	11	5	4	8	11
Religiøs forening	5	9	9	10	7	10	8	14
Røde Kors/ NorskFolkehjelp o.l.	4	3	4	5	5	5	7	8
Sangkor/ musikkorps	4	12	7	9	11	13	10	18
Motorklubb	5	5	4	3	1	1	2	2
Miljøvern-organisasj.	2	3	3	6	2	3	4	8
Antall obs.	207	152	285	387	258	190	311	473

Tabell V.9.2 Prosentandel som har deltatt aktivt i ulike foreninger, organisasjoner o.l. i løpet av den siste måneden. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Deltatt aktivt i:								
Idrettsforening	18,4	24,3	23,2	33,9	18,2	20,5	20,6	25,4
Politiske organisasj.	2,9	2,0	1,1	3,6	0,4	0,5	0,6	2,3
Religiøs forening	3,4	5,3	5,3	7,2	2,7	5,3	5,8	8,7
Røde Kors, NorskFolkehjelp o.l.	0,5	1,3	0,7	1,3	2,3	1,6	1,9	1,7
Sangkor/musikkorps	1,9	5,9	4,9	6,2	5,4	6,8	6,4	11,2
Motorklubb	2,4	2,0	1,4	1,0	0,4	0,5	0,6	0,8
Miljøvern-organisasj.	0,0	0,7	1,1	1,0	0,0	1,1	1,0	1,3

Tabell V.9.3 Prosentandel som har vært på teater, klassisk konsert, kino, diskotek osv. i løpet av den siste måneden. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
Karakterer i grunnskolen	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Klassisk konsert	0	3	2	4	2	5	3	7
Jazzkonsert	1	4	3	4	2	2	3	5
Opera/ballett	0	1	0	1	0	1	3	4
Kunstutstilling	2	6	5	6	7	10	10	14
Teater	7	12	13	16	8	20	15	23
Museum	5	5	5	9	5	8	8	12
Rockekonsert	11	17	16	23	8	8	9	18
Kino	59	64	67	72	58	68	72	77
Kafe, bar, restaurant	77	76	79	82	84	88	89	93
Idrettsstevne	24	35	28	33	18	20	22	24
Diskotek	67	62	68	67	66	61	70	64
Antall obs.	287	157	308	364	334	216	339	445

Tabell V.9.4 Prosentandel som har lest aviser, tegneseriehefter, skjønnlitteratur osv. i løpet av den siste uken. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
Karakterer i grunnsk.	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Lest den siste uken:								
Aviser	93	97	95	97	93	95	89	92
Ukeblad/magasiner	56	59	62	59	77	71	75	68
Tegneseriehefter	63	61	66	58	38	38	28	32
Fagtidsskrifter	21	32	28	37	7	16	15	18
Foreningsblad	10	11	12	17	8	9	9	11
Fagbøker/skolebøker	47	70	61	76	62	72	71	87
Skjønnlitteratur	20	29	27	44	42	51	46	60
Annet	18	19	15	16	15	14	15	10
Har ikke lest noe	2	0	1	0	0	0	1	0
Antall obs.	207	152	285	387	258	190	311	473

Tabell V.9.5 Prosentandel som foretrekker ulike TV-programmer. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
Karakterer i grunnsk.	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
TV-preferanser:								
Nyheter	16	19	20	26	14	18	14	26
Sport	20	26	18	21	8	10	6	8
Naturprogr.	10	9	7	8	4	5	8	4
Underholdn.	6	5	5	2	20	16	13	9
Film	34	23	31	25	41	35	44	37
Musikk	5	5	11	8	4	2	7	5
Vet ikke	5	9	7	6	6	10	6	7
Ingen, ikke interessert	4	5	2	5	3	4	4	4
Sum	100	101	101	101	100	100	102	100
Antall obs.	202	150	279	380	252	188	307	463

Tabell V.9.6 Prosentandel som har oppgitt rock, pop osv. som en av tre best likte musikkformer. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Hvilken musikk liker du best (de tre beste)?	Gutter				Jenter			
	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Rock	78	75	78	76	61	61	63	58
Pop	64	57	52	54	74	73	71	67
Jazz/Blues	17	28	24	30	16	22	17	28
Klassisk	11	19	19	22	20	25	25	37
Heavy met.	34	29	31	24	13	10	12	6
Gospel	4	7	7	6	17	21	19	22
House/Tech.	13	14	14	17	15	11	16	9
Hiphop/Rap	16	11	17	10	16	8	14	7
Country & W	12	9	8	4	13	9	8	4
Visesang	5	3	5	8	4	8	7	13
Punk	3	7	6	5	2	2	1	2
Folkemusikk	2	2	1	3	1	4	1	4
Antall obs.	207	152	285	387	258	190	311	473

Tabell V.9.7 Prosentandel som har oppgitt om de liker individuell idrett, lagidrett, mosjon eller ingen idrett best. Kjønn, fars yrke og karakterer i grunnskolen.

Kjønn	Gutter				Jenter			
Fars yrke	Arbeider		Funksjonær		Arbeider		Funksjonær	
Karakterer i grunnsk.	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode	Sva-ke	Gode
Idrettspreferanser:								
Individuell idrett	14	14	19	25	10	12	16	17
Lagidrett	35	46	37	34	27	25	26	24
Mosjon	25	26	28	30	44	52	43	48
Ingen idr. eller mosj.	26	14	16	11	19	11	15	11
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall obs.	205	151	280	387	258	188	310	469

Tabell V.9.8 Idrettspreferanser for respondenter som kan tenke seg å arbeide i 34 spesifiserte stillinger og som også mener at de passer til stillingen.

Kan tenke seg å arbeide som, og passer som:	Idrettspreferanser				Indiv.idr. : Indiv. idrett + Lagidrett
	Indiv. idrett	Lag-idrett	Mosjon	Ingen	
Professor	22	26	41	11	46
Lege	21	30	40	9	41
Forsker	20	28	40	12	41
Advokat	21	32	34	13	40
Prest	18	28	40	14	40
Flyger	22	33	33	12	40
Bonde	15	24	44	17	38
Politiker	18	28	38	16	38
Prof.idrettsutøver	30	50	15	5	38
Direktør	20	34	34	12	38
Psykolog	16	27	43	14	37
Tolk	16	27	45	12	37
Ingeniør	20	34	33	13	37
Kunstner	15	28	40	17	34
Reiseleder	16	32	38	14	34
Elektriker	17	32	32	19	34
Journalist	17	33	36	14	33
Snekker	15	32	36	17	33
Lektor	15	32	45	8	32
Lærer	16	33	39	12	32
Selger	16	36	33	15	31
Mekaniker	13	29	36	22	30
Fisker	14	33	37	16	30
Førskolelærer	12	30	44	14	30
Sykepleier	12	28	47	13	30
Barnehageassistent	11	29	45	15	28
Hjemmehjelper	9	25	50	16	28
Dagmamma	10	26	50	14	27
Kontormann/dame	12	36	37	15	26
Sjåfør	12	33	37	18	26
Hjelpepleier	9	28	48	15	25
Ekspeditør	11	34	40	15	25
Frisør	10	30	41	19	24
Postbud	11	34	42	13	24